Ff 5047

MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára ...on: 176-827 Telex ... 1828 Budapest Pf. ... 86 mkke ...

to/L. M.

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXII. ÉVFOLYAM, 11. SZÁM ÁRA: 6 FORINT 1989. JÚNIUS 1.

Köszöntő

Nehéz megmondani, hogy kiket köszöntünk ezen a napon. Nyilván mindenkinek eszébe jutnak a tanárok, de ne feledkezzünk meg a többiekről sem! Gondolunk például a falusi plébánosokra, akik iskola híján nevelői kicsiknek, nagyoknak, az edzőkre, a könyvtárosokra?

Quem dii ordere, paedagogum fecere — akit az istenek meggyűlöltek, abból nevelőt csináltak. Bár újabban egyre nehezebb kiismerni az istenek szándékát, annyi bizonyos, hogy manapság sincsenek elkényeztetve a pedagógusok. A tanítók, tanárok fizetése vérlázítóan alacsony, az iskolák állapota, felszereltsége felháborító. Kevés a tanterem, a negyvenfős osztályokban zúg, morog a gyereksereg, képtelenség tanítani, nevelni ilyen mostoha körülmények között. Tovább súlyosbítja az egyébként is nehéz helyzetet, hogy a túlmunkára kényszerülő családok egyre többet hárítanak az iskolára, a tanártól várják azt, amit maguk sem tudnak mindig megadni — az őszinte odafigyelést, a törődést. Az egyetemi-főiskolai oktatók közben felteszik a kérdést — meddig érdemes zsebpénzért, „félállásban" tanítani?

Az ünnepen persze az ősképek is felidézhetők. A mai pedagógusok egyaránt kapcsolódnak a titkos-titokzatos tudást továbbörökítő szakrális-hermetikus tradícióhoz és a szofista bölcselőktől induló profán-liberális hagyományhoz.

Az ünnepen mégsem egy hivatás társadalmi presztízséről, a legendává vált elődökről vagy a kényszerű kötelességekről van szó. Hanem egészen másról. Arról, amit nehéz szavakba foglalni és érezni is csak kivételes és ritka pillanatokban lehet, olykor ha egy-egy nevelő szemében megcsillan az ősi jel: a tudásé és a szeretete.

Őket köszöntjük.

J.

Aláírásgyűjtés a reformkongresszus mellett

A reformerség nem egyenlő a reformkörökhöz való tartozással, a reformkör ülésein való részvétellel. Ez a szerveződés arra való, hogy aki aktívabban akar politizálni a párt radikális megváltozásáért, aki a direkt politikának ezzel a formájával is részt akar venni a társadalom megújításában, az — minden egyéb politikai, magánéleti, munkahelyi lehetőség mellé — egy újabb fórumot találhasson ehhez. Ez volt az egyetemi reformkör legutóbbi ülésének egyik mondandója. A másik annak megállapítása volt, hogy az MSZMP reformszárnyának az egyetemen is szüksége van a világos elhatárolódásra, arra, hogy a párt tagjai egyértelműen jelezzék támogatják-e, vagy ellenzik alaptörekvéseit. Ezt szolgálja a következő felhívás, amelynek aláírásával bárki a párttagok közül jelezheti egyetértését. A reformkör következő gyűlésének a következők lesznek a témái: az ország gazdasági helyzete a Csáki Csaba vezette KB munkabizottság jelentése alapján; illetve a reformszárny törekvései az egyetemi pártértekezleten.

Felhívás!

Alulírottak, az MSZMP reformelkötelezett tagjai, akik alapjaiban elfogadják az MSZMP reformköreinek szegedi platformtervezetét követeljük az MSZMP KB-tól, hogy 1989. november 30-ig hívja össze a párt XIV. (rendkívüli) kongresszusát az alábbi célokból és feltételek mellett:

1. Magyarország nemzeti felemelkedése érdekében, a mai válság megoldásához való hozzájárulásként a kongresszus döntsön az államszocialista modell elvi és konkrét (intézményi, személyi) hazai megtagadásáról és a demokratikus szocializmus társadalmi modellje megteremtéséről, azaz a vegyes tulajdonú és vállalkozás elvű piacgazdaság, a szociális biztonság és közösségi értékek érvényesülése és a hatalommegosztáson alapuló többpártrendszer iránti elkötelezettségéről.

2. A párton belüli demokratikus vitát követően a kongresszus döntsön az MSZMP választási programjáról, amely mondja ki, hogy a fenti társadalmi berendezkedés elfogadásával, az MSZMP jelentős választói támogatásra számít, és adott esetben koalíciós kormányzásra törekszik. Véleményünk szerint már a soron következő választás is szabad választás legyen.

3. A kongresszust az MSZMP-n belüli és országosan is nyilvánosan meghirdetett és megvitatott platformok képviselőinek arányos részvételével demokratikus választások alapján kell megszervezni. A reformerő ezzel is nyíltan kijelenti, hogy törekszik a politikai platformjával és hiteles képviselőivel a kongresszuson többséget szerezni a kisebbségben maradók jogainak tiszteletben tartása mellett.

Egyetemünk új díszdoktora a Ciprusi Köztársaság elnöke

A Gaudeamus hangjaival kezdődött az egyetemi tanács nyilvános ünnepi ülése május 23-án, amelyen az egykori itteni közgazdászhallgatót, a Ciprusi Köztársaság elnökét, *Georgiosz Vasziliut* fogadták honoris causa doktorrá. A ciprusi és a magyar himnusz elhangzása után *Kollár Zoltán* általános kari dékán ismertette Georgiosz Vasziliu életrajzát.

Georgiosz Vasziliu 1931-ben született orvoscsalád gyermekeként. Szülei tudományos munkásságukon kívül élharcosai voltak a ciprusi munkás- és nőmozgalom megteremtésének és fejlesztésének. Georgiosz Vasziliu Cipruson befejezett gimnáziumi tanulmányai után a genfi, a bécsi és a budapesti közgazdasági egyetemen tanult. Egyetemünkön szerezte meg közgazdászdiplomáját, s ugyanitt 1958-ban az egyetemi doktori fokozatot. 1959-ben a Magyar Tudományos Akadémián védte meg az Állam szerepe Nagy-Britannia gazdaságának irányításában című kandidátusi disszertációját. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében tudományos munkatársként dolgozott, egyetemünk világgazdaságtan tanszékének oktatója volt. Angliai tartózkodás után 1962-ben tért vissza Ciprusra, ahol megalapította és vezette a Közép-Kelet Kutató Központot, amely ma a Földközi-tenger, a Közép-Kelet és Afrika legnagyobb kutató, tanácsadó szolgálati szervezete. Dr. Vasziliu élenjárt a piackutatás és a matematikai tudományos módszerek bevezetésében, a gazdasági és társadalmi jelenségek kutatásában és elemzésében. Bevezette a közvélemény-kutatás gyakorlatát a keleti Földközi-tenger, Kelet-Afrika országaiban, a vállalatirányításban korszerű módszereket szorgalmazott, a vállalatok igazgatásában és a közigazgatásban számítógépeket alkalmazott. Személyes irányításával, felügyeletével és felelősségével több száz makroökonómiai, mikroökonómiai, társadalmi, technoökonómiai, mezőgazdasági, piackutatási, reklám és kereskedelmi kutatás és tanulmány készült el a különböző országok állami és magánszervezetei számára. Dr. Vasziliu, különböző gyáripari, kereskedelmi, biztosítási, turisztikai, reklám, elektronikus adatszolgáltatási társaságok vezető tanácsadója, igazgatótanácsi tagja volt. Vendégprofesszorként Szingapúrban, Thaiföldön, Srí Lankán, a Fülöp-szigeteken és Máltán tanított.

Georgiosz Vasziliu sok éven keresztül a ciprusi rádió állandó nemzetközi, gazdasági és politikai kommentátora és elemzője volt, a ciprusi televízió első állandó közgazdasági kommentátoraként tevékenykedett.

Georgiosz Vasziliu felesége jogász, számos ciprusi és nemzetközi szervezet vezetőségének, többek között az ENSZ Társaságok Nemzetközi Szövetségének tagja. A Vasziliu házaspárnak három gyermeke van.

Vasziliu soha egyetlen politikai párt tagja sem volt Cipruson, álláspontja szerint a Ciprusi Köztársaságnak olyan független elnökre van szüksége, aki garantálja az egész nép egységét. 1988 februárjában választották a Ciprusi Köztársaság elnökévé.

Díszdoktorrá fogadom

Az egyetemi tanács határozatát *Bora Gyula* tudományos rektorhelyettes olvasta fel, s ennek alapján a dékánok és — a rektor távollétében — a tudományos rektorhelyettes kézfogásával is megerősítette, hogy az egyetem Georgiosz *Vasziliut* honoris causa doktorává fogadja, s felruházza mindazokkal a jogokkal és kötelességekkel, amik a tiszteletbeli doktorokat a jog és a szokások alapján megilletik.

Georgiosz Vasziliu meleg szavakkal mondott köszönetet a megtiszteltetésért, üdvözölte jelen lévő egykori diáktársait, kollégáit, majd így folytatta: *„Ne vegyék zokon tőlem e nosztalgikus visszaemlékezést, hiszen én most nemcsak mint a Ciprusi Köztársaság elnöke állok önök előtt, hanem ennek az egyetemnek régi diákjaként is, aki 1951 őszétől négy éven át ennek az intézménynek a padjait koptatta, alma materembe térek tehát vissza most... Mindig is igyekeztem megőrizni magamban azt a fiatal, lelkes diákot, aki annak idején voltam, amint hogy megőriztem akkor kötött barátságaimat is, és őrzöm szívemben a szeretetet Magyarország iránt, amelyet mindig is második hazámnak tekintettem."*

Székfoglaló előadása

Az újdonsült díszdoktor ezután a kis ország — nyitott gazdaság Ciprus példáján témakörben tartott székfoglaló előadást: *Ciprus* tapasztalatai 1945 óta szinte egyedülállóak, mivel a gazdaság fejlődése *kétszer igazodott hozzá a politikai keretek változásaihoz.* Az első változás — amely az indítást adta a független gazdaságpolitikához — az önálló Ciprus megteremtése volt Anglia egyik utoljára fenntartott mediterrán gyarmatából 1960-ban. A második az 1974-es török beavatkozás volt, amely katonai megszállás alá helyezte a 10 ezer négyzetkilométeres államterület közel 40 százalékát, s a későbbiekben kikényszerítette a megszállt országrész gazdasági elkülönítését. Az 1974-es év megrázkódtatásai ellenére a történész nemigen talál majd hosszúra nyúlt stagnálást a gazdaságban. A megcsonkított országban *a fejenkénti nemzeti jövedelem reálértéken számított évi növekedése 1974 és 1988 között több mint 5 százalék volt, a társadalmi termék 7 és 8 százalék közötti növekedési ütemének megfelelően.* A vállalkozói tevékenység számára a ciprusi gazdaságban biztosított jogi keretek és gazdasági lehetőségek a magánszektort 1974 után nem menekvésre késztették, hanem arra, hogy kemény munkával újra létrehozza korábbi prosperitásának elvesztett feltételeit, mind a saját, mind az egész gazdaság javára.

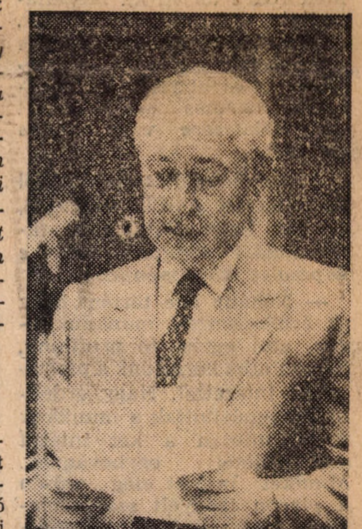

Újra az alma materben

„Doktorrá fogadom önt"

1960-ban, a függetlenné válás évében a gazdaság elszomorító állapotban volt. Az általánossá vált *tartós bizonytalanság érzése külföldre vitte a pénzt és a munkakeresőket egyaránt.* A gazdasági tevékenység nagymértékben a gyarmattartó hatalom helyi katonai kiadásaitól függött, míg a külföldi tulajdonban lévő ércbányászat a nemzetközi piacok áresését sínylette.

(Folytatás a 3. oldalon.)

Csendes forradalom Szegeden

A tanácskozáson egyetemünk reformkörét Sólyom Antal, Sándor Péter, Pásztor Miklós, Gazsó Ferenc és Révész Ferenc képviselte.

Napjainkban Magyarországon egy sokoldalú csendes forradalom zajlik, a gazdaságban, a politikában, az MSZMP-ben, az értékek-eszmények világában és az emberi lelkekben. Ilyen időkben az alulról szerveződő országos léptékű összejövetelek általában is jelentősek, így ez a szegedi I. országos reformköri tanácskozástól sem vitatható el. Hogy valójában milyen jelentős lesz, azt később az a szerep fogja minősíteni, amit ebben a csendes forradalomban betöltött! Számunkra úgy tűnt, hogy a reformköröknek az MSZMP történetében kiemelkedő — mondhatnám — beláthatatlan jelentősége lesz.

A tanácskozás egyik gyengéje egyben legnagyobb eredménye is volt. Platform kidolgozására gyűltünk egybe, de sem központilag kidolgozott platform, amihez csak viszonyulni kellett volna, sem központi előadás, amely ezt felvázolta volna (mint az ilyen tanácskozásokon régebben szokás volt) nem volt. Amit a küldöttek magukkal hoztak, azt ott adták össze a szekcióüléseken, majd a végső szöveget platformtervezetként rögzítettük.

Voltak, akik a tényt, hogy nem platform elfogadásával ért véget a tanácskozás, hanem csak a „tervezet" készült el, kudarcélménynek fogták fel. Ha azonban arra gondolunk, hogy egy demokratikus mozgalomról van szó, amely alulról építkezve rakja össze gondolatait, akkor a tervezet kidolgozásával példát mutat a platform demokratikusabb kidolgozására.

Ahogy ez a lapokban is nyilvánosságra került, felhívtunk mindenkit — „körön belül és kívül" — mondja el erről a véleményét, szóban vagy írásban, vitaülésen, taggyűlésen vagy éppen személyes beszélgetéseken. Terveink szerint a platformtervezet szeptemberben, ismét országos tanácskozáson kerül véglegesítő vitára.

A várakozás, a türelmetlenség érthető, hiszen megkésetten követjük az eseményeket. Ezen csak demokratikus alapelveinkkel szembekerülve javíthatunk, ám ezt nem vállalhatjuk.

A planáris ülés felhívást fogadott el: pártértekezlet helyett a kongresszus összehívását követeljük. A mi „reformkörünk" itt az egyetemen aláírásokat fog gyűjteni követelésünk alátámasztására.

A mozgalom leggyengébb pontja

Delegációnk tagjai szekcióüléseken vettek részt. Az első szakcióban („Múltunk a jelenben") Révész Ferenc (filozófiai tanszék) képviselte reformkörünket. Felszólalásaiban három kérdést érintett: 1. Bontható-e az az ideológiai struktúra, ami a párttagság nagy részét, nem egyszer a pártvezetőket is fogságában tartja? A bonthatóság bizonyítására fel kell használni azt a tényt, hogy ez az ideológia összefonódott a gyakorlattal, objektiválódott, s mint ilyen, idehaza és nemzetközileg kudarcot vallott. Ennek az elméleti munkát követelő ideológiai feladatnak a kezelése a leggyengébb pontja a reformmozgalomnak. Ezen sürgősen változtatni kell. A demokratikus szocializmus és a formációelméleti szocializmus közötti különbséget elméletileg vilá-

(Folytatás a 2. oldalon.)

Változtak a kollégiumi felvételi követelmények

A Kollégiumi Tanácson a jövő évi kollégiumi felvételekkel kapcsolatban a következő döntések születtek május 18-án: Az egy főre jutó jövedelemnél 4500 Ft-ról 5000 Ft-ra emeljük a ponthatárt. Tehát 2500 Ft egy főre jutó jövedelemnél (és az alatt) 50 pont, 5000 Ft 0 pont, mivel 50 Ft-onként 1 ponttal csökken az összpontszám.

A 2,5-es tanulmányi átlag helyett 3,0-tól adunk pontokat. A 3,0 átlag 10 pontot ér, utána minden tized 1 pontot. Az 5,0 átlag 30 pont.

A TDK-dolgozatokért kapott pontok ezután nem a közösségi munkához számítanak be, hanem a tanulmányi eredményekhez. Tehát, ha valakinek az átlaga 5,0, már nem tudjuk figyelembe venni a TDK-pontját, de ha csak 3,0 vagy 4,0 átlaga van, akkor a tanulmányi eredményért kapott pontokat növeli a TDK-dolgozat.

Az elsős évfolyamnak a szigorúbb követelményekből eredő hátrányos helyzetét enyhítjük azzal, hogy az év végén kialakult évfolyamátlagot összevetjük a felsőbb évfolyamok átlagaival és a különbségnek megfelelően alacsonyabb ponthatárral vesszük fel kollégiumba a volt I. éves hallgatókat. (Ez többéves gyakorlat már.)

A Tarkaréti Diákbizottság kérését jóváhagyta a Kollégiumi Tanács, miszerint max. 10 főt felvehetnek a Tarkaréti Kollégiumba csak a tanulmányi eredményeket figyelembe véve. Tehát ha valaki a magas 1 főre jutó jövedelme miatt nem kerül be a kollégiumba, kiemelkedő tanulmányi munkájára hivatkozva pályázhat kollégiumi férőhelyre a Tarkaréti Kollégium DB-jénél.

Bejcziné Horváth Irma,
a Kollégiumi Tanács titkára

Angol college a Rajkból

Több aktuális kérdésre kértem választ *Chikán Attilától*, a Rajk László Szakkollégium igazgatójától.

— *Beszéljünk először a kollégium saját tanári karáról, amiről annyi mindent hallani manapság.*

A kezdeményezés a *Rév István* vezette elméleti kurzus tagjaitól indult ki, és az egyik kollégista, *Ambrus-Lakatos Lóránd* öntötte konkrét formába. A szakmai munka profibbá tételéről van szó és arról, hogyan lehetne komoly kutatókat, oktatókat szorosabban a kollégiumhoz kötni. Hangsúlyozottan szakmai kérdés ez: a felkérendő tanárokból álló Szakmai Tanácsadó Testületeket

politikailag semleges módon

kívánjuk létrehozni és működtetni. A kollégiumi gyűlés megszavazta az új rendszert, s mi pályázatot írtunk ki, amelyet 25-30 jelöltnek küldünk el. Azt kérjük, fogalmazza meg egy általa vezetendő kurzus körvonalait és jelezze, milyen más módon tudna és akarna részt venni a szakmai munkánkban. A tanács tagjaitól ugyanis azt is kérjük majd, hogy konzultációkra álljanak a diákok rendelkezésére, tartsanak és szervezzenek is előadásokat, vonják be a hallgatókat kutatásaikba — összegezve, hogy aktívan és érdemben segítsék munkánkat, főként egyénenként, de szükség esetén testületenként is. A beérkező pályázatok alapján a nyári táborban döntünk a beindítandó kurzusokról — hangsúlyozva, hogy ennek kritériuma az, hogy mire van éppen most „kereslet" a kollégiumban. Egy pályázat el nem fogadása nem azt jelenti tehát, hogy annak szakmai színvonala ne lehetne igen magas.

A Bibó István és a Széchenyi Szakkollégiummal közösen kértünk támogatást ehhez a rendszerhez a Soros Alapítványtól, ahol hosszú távra szólóan ezt meg is ígérték.

— *Úgy tudom, nem ez az egyetlen Soros-pályázatotok.*

— Több pályázatunk van folyamatban. Amit már megkaptunk, az a Rajk Szakkollégisták Egyesülete által üzemeltetendő

lakitelki alkotóházhoz

kapcsolódik. A ház — egy elhagyott iskola — most van átalakítás alatt (a Soros Alapítvány mellett kereskedelmi bankoktól kaptunk segítséget) harminc férőhely, könyvtár, előadóterem lesz benne és egy nagy kert is rendelkezésére áll. A ház átalakításában a szakkollégistáknak nagyon sok fizikai munkája van benne, körülbelül egy év múlva készülünk el.

— *Terveitek egyalátalán nem arra mutatnak, mintha ti is úgy vélnétek, hogy az egyetemi képzés átalakítása miatt kisebb szükség lenne a jövőben a szakkollégiumokra.*

— Nemrégiben volt egy beszélgetés közte és a diákok között a reform és a szakkollégiumok kapcsolatáról, ahol elmondotta, hogy ő ezt valójában nem így gondolta. Én sem hiszem, hogy így lenne, hiszen a tömegképzés mindig az átlagra épül, s az átlag felettiekkel mindig külön kell törődni. Egy másik érv pedig az, hogy ha jó is lesz az egyetemi ág tartalma — mert most még oly keveset lehet tudni róla — akkor is megmarad a helyük a szakkollégiumoknak a sokvariációs lehetőség között, kurzusaikon lehet kísérletezni, bemutathatók a legújabb tudományos eredmények. Mi most elindultunk egy olyan kollégium kialakítása irányában, amely politikailag egy pozitív várakozásaink szerinti helyzetnek felel meg, aminek létrejötte persze még kérdéses), szakmailag pedig az angol college-okhoz, vagy a két világháború közötti

Eötvös Kollégiumhoz hasonlatos.

Szakmai értelemben tehát egy olyan — az egyetemhez kapcsolódó, de tőle ugyanakkor független — szervezet irányába mozdultunk, amelynek saját elképzelései vannak a szakmai munkáról, s ezeket az egyetem is elismeri.

— *Ebben a koncepcióban már elhangzott a politikai szó. Hadd kérdezzem meg a diákok után tőled is, hogy politizál-e a kollégium, s ha igen, hogyan?*

— Amit erről a szakkollégisták elmondtak a Közgazdász egy korábbi számában, azzal lényegében egyetértek, ám a vélemények összefoglalásául kialakítható képet szeretném kiegészíteni. Nagyon örülök annak, hogy a kollégium gyorsan reagált a politikai változásokra: a '88 májusi pártértekezletet és az augusztusi szárszói tábort követően szeptember első hetében kialakítottuk a kollégium új politikai koncepcióját, amihez azóta is tartjuk magunkat. A lényege az, hogy felismertük: a monolit politikai struktúra megszűntével idejét múlja az a politikai magatartás, amely — leegyszerűsítve — kritikában, a politikai-társadalmi viszonyok, a keretek állandó tágításában jelent meg. Ebből a szempontból logikailag ugyanazt csináltunk 1970-ben és 1988 elején, ezért sorolták rendszerint különböző

becsmérlő vagy dicsérő jelzők

kíséretében az ellenzékhez a kollégiumot. Ez az egész kérdés bonyolultabb annál, mintsem hogy e rövid interjú keretében pontosan áttekinthető lenne. Az új koncepció lényege az, hogy a kollégiumot belső pluralizmusnak kell jellemeznie, de oly módon, hogy fennmaradjon a szükséges esetekben a szervezeti cselekvés lehetősége is. A szervezeti függetlenség — amely mindig viszonylagos — egy plurális demokráciában természetesen az eddigiektől eltérő módon jelenik meg, s tisztában vagyunk azzal is, hogy általában is más szerepük lesz a diákszervezeteknek. Az az álláspontunk, hogy a kollégium két évtizeden át kialakított becsülete lehetővé teszi, hogy nekünk most nem kell fűhöz-fához szaladgálnunk és így deklarálni a hovatartozásunkat. Hogy ez a koncepció nem jelent kivonulást vagy légüres teret, azt igazolják közelmúltbeli akcióink (legutóbb a szegénységgel foglalkozó demonstrtív napunk) és terveink is: Így például most szervezzük a közép-európai közgazdász hallgatók konferenciáját „Közép-Európa 2000 után" címmel, lengyel, csehszlovákiai, osztrák, magyar és jugoszláviai résztvevőkkel. A konferencia novemberben lesz angol nyelven.

Mi más ez, ha nem politizálás?

M. G.

A piachoz alkalmazkodó oktatás

Nemzetközi együttműködési szerződés aláírására került sor az egyetem Közgazdasági Továbbképző Intézete és a Fachhohschule für Wirtschaft Pfortzheim (gazdasági főiskola) között május 25-én. A szerződés aláírói a főiskola rektora, *dr. Ruppert Huth* professzor és a KTI igazgatója, *Gáspár Péter Pál* voltak.

A szerződésben megállapodás született a tudományos együttműködésről a kutatás és oktatás terén, az oktatók, munkatársak és hallgatók kölcsönös cseréjéről. Az együttműködés elsősorban értékelemzési és menedzsment témakörökre terjed ki. Megállapodtak a diplomamunkák, bibliográfiák és tudományos publikációk rendszeres cseréjében is és abban, hogy meghívják egymás szakembereit tapasztalatcsere vagy oktatás céljából.

A szerződéskötés alkalmából kerestük fel a KTI vezetőjét, Gáspár Péter Pált, hogy tájékoztatást kapjunk tőle *e kapcsolat körülményeiről.*

— Néhány éve történt, hogy az értékelemzési munkánk során, ami egyik fő profilunk, kapcsolatba kerültünk a pfortzheimi intézettel. Nagy érdeklődést tanúsítottak a munkánk iránt, miután a két intézet szakterületei egybevágnak. Mindkét intézet elég erősen a piacon igényelt szakterületekre igyekszik képezni a hallgatóit, gondolok itt például a KTI által képzett másoddiplomásokra vagy azokra, akik részt vesznek a tanfolyamainkon, ahol szinte napra kész igényeket kell kielégítenünk. A két intézmény közötti kapcsolatot három év után sikerült ezzel az együttműködési szerződéssel megkoronázni. A szerződés aláírására — melyet elsősorban dr. Ruppert Huth professzor szorgalmazott — először Pfortzheimben került sor s ez egyik ünnepélyes aktusa volt a főiskola húszéves fennállására rendezett ünnepségsorozatnak tavaly októberben. A második aláírás, melyet a magyar tv is közvetített már itthon történt, az egyetemen. Ezen megjelent a főiskola rektora és rektorhelyettese és egyetemünket *Zalai Ernő* rektorhelyettes képviselte. De már a szerződéskötést megelőzően is felkerestük egymás intézményeit.

— *Milyen konkrét lépésekre kerül sor a szerződés aláírása után?*

— A búcsútalálkozón a főiskola rektorával elhatároztuk, hogy tíz napon belül mindkét fél elküldi egymásnak azt a tématervezetet, amelyből a másik fél igényeinek megfelelően szabadon választhat. Az előzetes megbeszélések szerint a mi oktatóink (akik elsősorban az egyetemről kerülnek ki) már szeptember, október és november hónapban előadásokat tartanak náluk a főiskóla által igényelt témákból (tőkebefektetés, vegyesvállalat-alakítás, értékelemzés).

A pfortzheimi intézettel való kapcsolatunk lehetőséget

Dr. Ruppert Huth és Gáspár Péter Pál aláírta a szerződést

ad arra, hogy az oktatók, hallgatók és tananyagok cseréje által számunkra egy kicsit jobban kinyíljon a világ. Más oldalról viszont bízunk abban is, hogy ennek hatása érezhető lesz népgazdasági szinten is. Ugyanis a főiskola vállalati partnereinek is tartunk előadás-sorozatot, amelyek különböző magyar, illetve kelet-európai tőkebefektetések és az azt érintő sok — talán kicsinek tűnő, de nagyon fontos — momentum iránt érdeklődnek.

— *Van-e más külföldi intézménnyel is kapcsolatuk, és milyen helyet foglal el a külföldi képzés a KTI munkájában?*

— Van néhány, részben már kialakult, részben kialakuló félben lévő hasonló kapcsolatunk. Jó érzéssel tölt el bennünket, hogy a nemzetközi oktatás területén ilyen tapasztalatokat szerezhetünk, noha nem tekintjük ezt fő tevékenységünknek.

— *Mire irányul elsősorban a KTI tevékenysége?*

— Fő profilunk a különböző másoddiplomás képzések. Ezek részben szakközgazdász, részben egyéb, interdiszciplináris, de nemcsak közgazdász alapképzettségű másoddiplomát adnak. Ezenkívül szerepelnek a tanfolyami képzések, amelyeknek csak az egyik fele ad képesítést, másik része ismertető tanfolyam. Tevékenységünk harmadik fő csokrába tartoznak a különböző hatékonyságnövelő módszertanok oktatása és gyakorlati alkalmazása. A KTI húszéves fennállása óta képzésünk folyamatos fejlődésen megy keresztül, Évről évre egyre több szakunk, kurzusunk és egyre több hallgatónk van. Jelenleg tizenhét szakon folyik szakközgazdász képzés és szeptembertől három olyan új szekciót indítottunk, ami eddig még nem volt, idén indult először. Ezt az örök változást nálunk a piachoz való rugalmas alkalmazkodás teszi szükségessé. Egy tanfolyam vagy szakág kialakításánál, ha nem vesszük figyelembe a piac igényét, akkor nincs rá jelentkező. Itt azonnal bebizonyosodik, hogy mit kíván a gazdaság, hogy mennyire naprakészek a tanfolyamaink, azt jól mutatta például az adó és kisvállalkozási tanfolyamok népszerűsége. Nem akarok titkot elárulni, de ősszel egy bizonyos rendelet megjelenésével egy időben indítjuk azt a tanfolyamot, amely segítséget nyújt az értelmezésben, alkalmazásban. Előre láthatólag legalább fél évig nagy lesz az érdeklődés iránta.

— *Milyen arányú az oktatásban a visszatérő és milyen arányú az új elemek alkalmazása?*

— Évenként mintegy húsz százalékban a tématervezet megújul, míg a nyolcvan százaléka visszatérő elem. Mindemellett ez utóbbit is fejlesztjük. Általában több szakot hirdetünk meg, mint amennyi valójában elindul. Végső soron, hogy az igények elé kell mennünk, az bizonyos kockázattal is jár, de nincs baj, ha általában húszból csak kettő nem indul. S mivel a KTI munkatársai nyitott szemmel figyelik a gazdaságot és dinamikusan reagálnak az igényekre, így kisebb a kockázati elem is.

— *Az általánosan nehezedő körülmények között hogyan alakul a KTI hallgatói létszáma?*

— Míg húsz évvel ezelőtt a hallgatók tandíját teljes egészében a küldő vállalat fedezte, addig ma már csak a negyven százalékát fedezi és a hatvan százalékot a hallgató a saját zsebéből kell, hogy kifizesse. Mindennek ellenére a beiskolázásra jelentkező hallgatók száma lassan, de folyamatosan emelkedik, még az elmúlt évben történt erőteljes tandíjemelés mellett is.

— *Köztudott, hogy a KTI önfenntartó intézet. Vannak-e gondjaik e tekintetben?*

— Valóban csak önmagunkra támaszkodhatunk, tehát el kell tudni tartani magunkat. Ez eddig is minden évben sikerült, sőt pozitívummal zárult, aminek az egyetem is ugyanúgy élvezhette a hasznát. A jövőben is meg kell teremteni a megújuláshoz szükséges szintet, gondolok arra az anyagi fedezetre, amely nélkülözhetetlen az új szakágak, tankönyvek kidolgozásához. Ezekkel a feladatokkal általában egyetemünk oktatóit bízzuk meg, akik számára a KTI-ben végzett tevékenység nemcsak anyagi szempontból fontos, de az itt kifejtett szellemi munka beépül az egyetemi oktatásba is. Ilyenformán a KTI-s ténykedésük garanciája a folyamatos fejlesztésnek.

H. E.

Ballagás

A végzős hallgatók ballagási ünnepségére május 26-án került sor egyetemünk aulájában. Az ipar kar 139, a pénzügy szak 70, az áruforgalmi szak 90 diákja fejezte be idén egyetemi tanulmányait.

Csendes forradalom Szegeden

(Folytatás az 1. oldalról.)

gossá kell tenni, mert e kérdés tisztázatlansága zavart okoz a mozgalomban és a párttagság szemléletében.

2. Korrigálni kell az 1956-tal kapcsolatos eddig kialakult értékelést. A történelmi folyamat bonyolultsága, a történelmi elemzések részletessége ellenére egyértelművé kell tennünk, hogy lényegét tekintve forradalom volt az, ami lezajlott, még akkor is, ha brutális gyilkosságok, „leszámolást" követelő atrocitások kísérték magát a folyamatot. (A szekcióülés ezzel szemben úgy foglalt állást, hogy a párttagság többsége nem tart ott, hogy azonosulni tudjon ezzel a felfogással, ezért maradjunk meg a „Történelmi utunk" című tanulmány értékelésénél.)

3. Vita bontakozott ki *Nagy Imre* szerepével kapcsolatban. A szekcióban azt az álláspontot képviseltük, amit itt az egyetemen fogalmaztunk meg. „Felhívásunkban". Az a „Nyilatkozat", ami ezzel kapcsolatban megjelent, az I. szekció javaslata volt. Ezt a plenáris ülés változtatás nélkül elfogadta. Úgy gondoljuk, a Nagy Imrével kapcsolatos nyilatkozat az egyik nagy jelentőségű eredménye a tanácskozásnak.

A IV. szekcióban Gazsó Ferenc (szociológia tanszék) és Sólyom Antal (filozófia tanszék) vett részt. Itt 15 témában — például egészségügy, kisebbségi kérdések, oktatásügy, művészetek, tudás-termelés, más mozgalmakhoz való viszony, stb. — hangzottak el hozzászólások. A több mint húsz felszólaló tehát a társadalom legszélesebb rétegeit képviselte. A szakszerű hozzászólások társadalmunk legfontosabb bajait említették fel, és javaslatokat tettek a megoldásokra.

Ezek konkrétabb módozatait a később kiadott platformtervezetben olvashatjuk, lényegük két szóban fogható meg: piacgazdaság és demokrácia. A szekcióülés egyik jellegzetessége az volt, hogy felvonult a nyilvánosság előtt eddig nemigen szereplő vidéki értelmiség is. A hozzászólásokból kiderült, hogy hozzáértő, problémaérzékeny, a megoldásokat lázasan kutató rétegről van szó.

A hozzászólások sorából kettőt érdemes részletesebben ismertetni. *Gazsó Ferenc*, volt miniszterhelyettes hangsúlyozta, hogy belső viszonyainkban az eddig megtett út folytathatatlanná vált. Sajnos, a tudománynak sincsen konkrét elgondolása arról, hogy mi legyen tovább. A párt sincs felkészülve programadásra a válságból való kivezetés érdekében.

Gazsó Ferenc úgy vélte, a pártállamot úgy kell lebontani, hogy erőteljes lépést tegyünk a demokratikus szocializmus irányába, ilyen formán kell átalakítanunk a pártot is. Az MSZMP reformszárnyának tehát domináló pozícióba kell kerülnie A különféle áramlatok együttélése lehetetlen, mert ez pártszakadáshoz vezethet. Pedig nem erre lenne szükség hanem a fundamentalista irány uralmának felszámolására a pártban. Az MSZMP-t néhány hónap alatt reformpárttá kell alakítani, különben a szocialista erők felmorzsolódnak és anarchikus állapotok állnak elő. Ma az a legkomolyabb probléma, hogy a társadalmi részrendszereket nem érte el a reform. Pedig az emberek a részrendszerekben élnek, s ezért csak ezek reformjával dinamizálhatók.

Novák Éva szegedi filozófustanárnő hozzászólásából kitűnt, hogy a modernizáció csak rendszerszerűen vihető végbe. Tehát az alrendszerek és a rendszer-egész összefüggéseiben kell gondolkodni. A magyar társadalomnak több modernizációs kísérlete volt: a külső feltételek a mostanihoz először kedvezőek. Társadalmi állapotunkra a kínzó értékválság jellemző, ezért a reformszárnynak el kell köteleznie magát az alapértékek (pl.: demokrácia, nyilvánosság, tudás, történeti tradíciók, család stb.) mellett

Összefoglalásképpen elmondható: amilyen tartalmas volt a szekció munkája, olyan kevés tükröződik ebből a platformtervezetben. A szekcióban elhangzottakat viszont videóra vették, így célszerű lenne egyetemünknek is megszerezni ennek egyik kópiáját.

Révész—Sólyom

Egyetemünk új díszdoktora a Ciprusi Köztársaság elnöke

(Folytatás az 1. oldalról)

A függetlenséget megelőző harcok zavarai súlyosan akadályozták az idegenforgalmat, a mezőgazdaság visszamaradt és alacsony termelékenységű volt. *Az ENSZ szakértői a gazdaság helyzetét egy rögös lejtőn való rázós lemenetelként jellemezték.*

A gazdaságfejlődés minden irányú szerkezeti változáshoz vezetett. Az új szerkezeti vonások lényegében túlélték a török inváziót és arányaiban azóta is előreviszik a gazdaságot. A sikeres szerkezeti átcsoportosítás lényegi magyarázata az, hogy a folyamat mindvégig a piaci mechanizmus irányítása és támogatása alatt állt. Visszatekintve úgy tűnik, hogy *a jelentősebb elméletek közül a Rosenstein-Rodan által a 40-es években körvonalazott, úgynevezett „nagy nyomást követő átalakulás" Ciprus szempontjából több vonatkozásban releváns.* Ami a nyomást eredményező erőfeszítéseket illeti, ezek többfrontosak, és hatásuk — összekapcsolódva az infrastrukturális beruházásokkal — felerősíti az átalakulási folyamatot. Mindez jól illeszkedik a ciprusi gazdaságfejlődés korai történetéhez, nemcsak az iparban, a mezőgazdaságban és az idegenforgalomban, hanem az infrastruktúrában is. Tény az, hogy gazdasági növekedés és szerkezeti változás szempontjából ez a fejlesztési stratégia mindmáig a kedvező adottságok és az azokból eredő előnyök meghatározására, kihasználására irányult, nem pedig már létrejött rendszerek utánzására, vagy valamilyen elméleti modell követésére.

Ciprus szerencséje, hogy a gazdasági fejlődés menetét saját körülményei szabhatták meg, azaz kis méretei és a természeti erőforrások, a nyersanyagok és az energia hiánya. Az ilyen gazdaságnak — főleg, mivel a nagybani termelés előnyeit sem tudja általában kihasználni — *olyan mechanizmusra van szüksége, amelyen keresztül szervesen beilleszkedhet a világgazdaság cserefolyamataiba.* Ez a mechanizmus a nyitott gazdaság rendszere, amely egyrészt *lehetővé teszi a sokrétű igények import útján történő minőségi kielégítését, másrészt elősegíti a szükséges export előteremtését a komparatív előnyökkel rendelkező szektorokra való specializálódással áruk és szolgáltatások formájában.* A nyitott gazdaság eredményes működésének lényeges előfeltétele a rugalmas, piaci orientációjú belső mechanizmus, amely gyorsan képes reagálni a külső lehetőségekre. Ciprus esetében ez a követelmény csak a magánszektorra épülő piacgazdasági rendszeren keresztül biztosítható. *A magánszektorban dolgozik* ugyanis a *foglalkoztatottak 80 százaléka* és e szektorból származik a beruházások 75 százaléka. További jellegzetesség, hogy a magánszektor termelő struktúrája nem kapcsolódik össze piaci koncentrációval; *a monopólium a magánszektor vonalán semmilyen formában nem érzékelhető.*

A gyakorlati élet fejlődése is organikus: a kereslet vagy a kínálat új elemei adják az indokot valamilyen új tevékenységre. Ha ilyen új elemek nem láthatók a piacon, keresni vagy kreálni kell őket. *A gyakorlat megtanít arra, hogy a piacok különbözőek, a kereslet sehol nem ugyanaz, tökéletesen informált piac csak a mitológiában létezik, és hogy a marketing és a szerviz szintén a versenyképesség meghatározói.* Ha a kilátások még így is borúsak, *meg kell próbálni kooperálni, összekötni az erőket és részt venni valaki más problémájának megoldásában.* Ezért van és így működik a piacgazdaság. *A ciprusi gazdaság nyitott jellegének jövőbeni előnyeivel kapcsolatban bizakodó álláspontot foglalt el* Georgiosz Vasziliu. Optimizmusa — mint mondta — az együttműködési lehetőségek széles körére támaszkodik a földrajzi helyzettből és az intézményes kapcsolatokból kiindulva.

Bár a ciprusi gazdaság fejlődése alapvetően a piaci erőkön és a magánszektoron múlik, *a kormányzat felelőssége is döntő jellegű. A kormány számára a próbatétel ideje az 1974-es török invázióval és az azt követő évekkel jött el, amikor feladata lett a gazdaság felélesztése.* Az invázió következményének *egyik fontos mércéje az öröklött költségvetési feszültség és abból származóan a mindmáig jelentkező éves deficit.* A megszállt területek menekültjeinek szociális és gazdasági problémái, *a nívósabb szociális szolgáltatások iránti egyéb igényekkel együtt* különleges politikai jelentőséget nyertek. A költségvetési *egyensúly elérését tovább nehezítik az államapparátus egyre növekvő és rugalmatlan fenntartási költségei.* Ezért még fokozottabban kell a költségvetés kétoldalú kiegyensúlyozását elősegítő politikát folytatni a piaci erőkre való ráhatással.

A ciprusi nép nagyra értékeli az elért gazdasági eredményeket, főleg azért, mert az erős gazdaság a ciprusi kérdés igazságos és tartós megoldásáért folyó küzdelem fundamentuma. Az 1974-es év megrázó tapasztalata mutatja legvilágosabban, hogy a politikai problémák kitárgyalt és tartós rendezést jelentő politikai megoldásokat igényelnek. Georgiosz Vasziliu annak a meggyőződésének adott hangot, hogy *a probléma minden eleme megoldható, feltéve, hogy minden oldalon fennáll a szükséges politikai elhatározottság és jóhiszeműség.* Leszögezte: ő maga és a ciprusi nép el van szánva arra, hogy továbbra is keményen és építő jóakarattal dolgozzon e cél érdekében még akkor is, ha akadályokkal és csalódásokkal kerülnek szembe. A gazdasági meggondolásokhoz visszatérve a ciprusi elnök megállapította, hogy *a politikai probléma megoldásának fő célja annak bizonyítása, hogy a gazdasági fejlődés eredményeit az egész lakosság, görögök és törökök egyaránt élvezhessék.* Nyilvánvaló, hogy a mesterkélt megosztás miatt a ciprusi gazdaság ma jóval természetes kapacitásának határain belül funkcionál, ez pedig az egész nép jólétét csökkenti. Ma, amikor a gazdasági, sőt a politikai államhatárok is veszítenek jelentőségükből, hogy helyet adjanak a bővülő piacoknak, és a hozzájuk kapcsolódó termelési lehetőségeknek, enyhén szólva túlhaladott álláspont ragaszkodni az emberek szabad mozgását és letelepedését akadályozó Cipruson belüli határokhoz — szögezte le a köztársasági elnök.

A ciprusi gazdaság fejlődésének tanulságaiból következően hangsúlyozta Vasziliu. *„Közgazdászként végzett tanulmányaim, a megszerzett ismeretek és az elvégzett kutatómunka, valamint egy fejlődő ország államfőjeként nyert tapasztalataim meggyőztek arról, hogy a fejlődést és a növekedést nem lehet gyakorlati vagy elméleti modelltípusokhoz való szigorú ragaszkodással előmozdítani.* Ehelyett a gyorsabb növekedést és a gazdasági mechanizmus racionalizálását olyan stratégiára kell bízni, amely világosan érti és ismeri a gazdaság erős és gyenge pontjait ahhoz, hogy az előbbiekre építsen, az utóbbiakat pedig ellensúlyozza."

Az új díszdoktor nagy sikerű előadása után az egyetem külföldi hallgatóitól kapott ajándékot, majd az egyetemi tanács nyilvános ünnepi ülése a Szózattal véget ért.

M. G.

Szimpátiatüntetés a kormány vízlépcső-politikája mellett

A hallgatói mozgásoktól az atomerőműig

TDK-dolgozatokról

Közéleti válság

Az országos politikai mozgáslehetőségek, korlátok kitágulását tartom a mostani egyetemi közéleti válságunk legfőbb magyarázó tényezőjének — vonta le következtetésként *Lenger Csaba* (V. tg.) a Hallgatói mozgások az MKKE-n 1981—1988. című TDK-jának ismertetése végén.

1983—84-től a Rajk, a Társadalomtudományi Klub, a Támpont előadásai, rendezvényei olyan tabutémákról, mint a kisebbségek és a magyarországi cigányság helyzete, a szegénység ma Magyarországon, vagy politikai közelmúltunk értékelése, kifelé, a keret felé feszítő erőt jelentettek, és egyben a belső közélet legfőbb összetartójának is bizonyultak. A keretek kitágulásával, a tiltások eltűnésével szerte az országban beszélnek ezekről a témákról — újdonságuk, vonzerejük lecsökkent.

Az 1970-es évek közepétől néztem végig a teljes egyetemi KISZ-archívumot, a közéleti centrumok kifelé orientált publikációit, a szakkollégiumi találkozók jegyzőkönyveit, a DJB-kimutatásokat és a Közgáz évkönyveket. Sajnos, nem sikerült befejeznem a művet — a dokumentumok elemzését csak a folyamatok leírására használtam fel. Az értékelést, amelyet egy politológiai szekcióban értelemszerűen elvártak volna, csak hellyel-közzel végeztem el. Az mindenesetre megállapítható, hogy demokratikusabbá, kevésbé formálissá vált a hallgatói közélet, az irányításában pedig a centralizáltság helyett a szakértői fórum érvényesül ma.

Kilenc szempontból vizsgáltam meg egyetemi közéletünk elmúlt éveit. Az oktatási reform volt az a terület, melyhez a hallgatóságnak az egész időszakban legfőképpen viszonyulnia kellett. De míg 1981—82-ben az akkori diákságnak önálló koncepciója volt, amelyet több vezető személyiségük most már az egyetemi reform irányításában képvisel, addig önálló elképzelés hiányában a mai hallgatóságot csak a hivatalos reformhoz való valamilyen viszonyulás jellemzi. Ezért sikerült a hallgatói képviseleten (ami majd a második szempont lesz) néhány nagy vitát kiváltó rendszert is keresztül verni — például az elsősök követelmény rendszerét.

A képviselet hallgatói alapra helyezésére egyébként 1982-ben indultak meg az előkészítések. Az, hogy idáig nyúlnak vissza a HT és a hallgatói gyűlések gyökerei, magyarázza az országos szintnél jobb helyzetünket. Hogy ennek ellenére a HT szinte elvesztette kapcsolatát a tömegekkel, az elsősorban az érdekképviselet népszerűtlenségének köszönhető. A HT értékelésére belülről és ilyen rövid időszakra visszatekintve nem vállalkozhatom.

A harmadik szempont a hallgatói csoportok élete volt, a negyedik politikai öntevékenységünk. Ezen a területen az első lényegesebb változást a KISZ hetvenes évekbeli nevelő szerepének a feladása jelentette. Az utolsó évekig pezsgő, izgalmas közélet jellemezte ezt az időszakot. Az azóta bekövetkezett, szinte érthetetlen változásokat az országos politikai élet gyors tágulása magyarázhatja.

Szociális viszonyaink értékelésénél két reformot kell megemlíteni: az 1982-es demokratikusabb ösztöndíj elosztási rendszer bevezetését és 1985-ben a DJB függetlenné válását. A csoportoknak azonban, mivel áladatokhoz jutnak csak és nem ismerik kellően egymást, nincsenek meg a feltételeik a demokratikus döntés meghozatalához. A megfelelő döntést lehetetleníti az elosztható pénzek csökkenése is.

Hatodik vizsgálandó szempontként a kollégiumokat elemeztem. A gond az, hogy a többség csak szállásként értelmezi ezeket a lehetőségeket — az igazi kollégiumi életet döntően a 3 x 60 fő szakkollégista éli. A „szociális" kollégiumokban nem változott lényegesen a demokrácia gyakorlása, a helyek száma, és az általános feltételek is csak a Törökbálint-Tarkarét minőségi cserének köszönhetően javultak.

A fennmaradó három területet csak vázlatosan elemeztem. A közművelődési élet irányítását végig kétféle felfogás jellemezte: a szűk művészeti tevékenységet preferálók, illetve a klubok, öntevékeny körök, politikai rendezvényeket is idetartozónak érzők vitája (lásd például KEN megrendezése). A hallgatói tudományos munka egyértelműen fejlődött (TDK-k, szakkollégiumok, öntevékeny szakmai csoportok, stb.) és most már ehhez a technikai feltételek jó része is biztosított. A sportéletben az egy tornaterem a szűk keresztmetszet — a DSK létrejöttével azonban alulról szerveződő klubok, körök jöttek létre.

Lehet, hogy 1987-ben be kellett volna fejeznem a dolgozatot, és akkor a fordulattal nem kellett volna foglalkoznom. Így azonban azt kell mondjam, hogy egy belső generáló tényező, mozgatórugó hiányzik igazán egyetemi közéletünkből — amit talán a véleményegyeztető fórum is betölthet majd. Addig azonban az egyetemi életben a helyüket, viszonyulásukat kereső csoportok lesznek a jellemzők."

2+2=5?

A kereskedőházak lehetséges magyarországi adaptációját elemezte dolgozatában *Geiszlinger Árpád* (IV. áf.), aki ezzel a munkával a külgazdasági szekció első díját nyerte el.

Kereskedőházak alatt tulajdonképpen nem ugyanazt értik Japánban, mint például Nyugat-Európában — kezdte tanulmánya ismertetését a szerző. A nyugat-európai kereskedőházak sokkal specializáltabbak, nem jellemző rájuk, hogy a termelési folyamat minden ágával és oldalával foglalkoznának. Például ilyen speciális területük a kelet—nyugati, vagy a legérdekesebb üzlet, a kelet—keleti dollár elszámolású kereskedelem lebonyolítása.

Japánban, a modellt átvevő Dél-Koreában a kereskedőházak az újratermelési folyamat egész vertikumát átfogják: az alapkutatásoktól kezdve a vállalati kutatáson és fejlesztésen, magán a termelési folyamaton és annak banki finanszírozásán át az értékesítésig, a termékeknek a fogyasztóhoz való eljuttatásáig, mindent átfog a népgazdaság minden ágában a Mitsubishi vagy a Mitsui kereskedőház tevékenysége. Az egymást kiegészítő funkcióknak egy profitvezérelt centrumban való összpontosulása olyan minőségi különbséget jelent a funkciók hatékonyságában, amit szinergia hatásnak neveznek és a 2 + 2 = 5 egyenlettel lehetne jellemzeni.

Ilyen hatékony rendszerek működése természetesen a magyar gyakorlatban is kívánatos lenne. Nézzük meg azonban, hogy milyen elméleti és gyakorlati problémákat vetne fel az adaptáció. Elméleti szinten két jelentős akadályozó tényezőt vizsgált meg a szerző. Először is a magyarországi piaci viszonyok fejletlensége, a teljesen eltérő gazdasági logika lehetetlenné tenné egy ilyen profitmaximalizáló rendszer adaptációját.

A másik elméleti problémának a szervezeti kultúrák eltérése mutatkozik. A Geert Hofstede holland kutató által alkotott szervezeti kultúra térképen, ahol a szervezeti kultúrák egymáshoz viszonyított elhelyezkedését ábrázolja, a magyar jegyek a német szervezeti jellemzőkkel mutatták a legnagyobb hasonlóságot és nem a japánnal vagy az angolszásszal. A japán vállalati értékek motivációk, viselkedési normák, például a vezetők és alkalmazottak közötti speciális összetartó erők teljes mértékben idegenek a magyar viszonyoktól, márpedig a japán típusú kereskedőházak számunkra idegen szervezeti kultúrában működnek.

A hazai gyakorlat problémáit az itthoni kereskedőházak vezetőivel készített interjúk alapján elemezte. Az újonnan alapított magyar kereskedőházak például tőkehiányosak, nincs vagy ellentmondó a szabályozás — például a kereskedőház fogalma nincs definiálva a magyar jogban. Ezek azonban inkább csak a mélyebb problémák felszíni megjelenései — a gondok gyökerei a piaci mechanizmus és a szervezeti kultúra eltérései, ami megnehezíti az új formák adaptációját.

Az ötperces autóút kockázata

Halász József neve többször is visszaköszönt az idei TDK-n. Két első díjjal jutalmazott és egy felolvasott dolgozattal vett részt a konferencián. Az elmúlt években további 3-3 évfolyamdolgozatot és TDK-t készített — és a kilenc dolgozat mindegyike az erőművekkel foglalkozik.

A mostani három dolgozatban elemzett problémákat igyekeztem jól elkülöníteni egymástól — mondta Halász József (IV. ip.). Az első dolgozatban a beruházásgazdaságossági számításokban nemzetközileg használt mutatókat vizsgálta meg, és utána ezek használatát a Paksi Atomerőmű bővítésének és a bükki lignit-hőerőmű felépítésének konkrét alternatíváján mutatta be. A második dolgozat műszaki és gazdasági szempontokat tartalmaz, a hazai csúcserőmű-fejlesztés lehetőségeit hasonlította össze. A harmadik dolgozat pedig a villamoserőművek környezeti hatásait elemzi, szigorúan műszaki szempontok alapján.

„Ha valaki ennyire beássa magát egy szakterület problémáiba, óhatatlan, hogy önálló véleménnyel rendelkezzen a megoldási lehetőségeket illetően. Én a Paksi Atomerőmű 2 x 1000 MW-s bővítését és valamilyen szivattyús csúcserőmű üzemeltetését látnám energiaproblémáink megoldásának.

Haladjunk sorjában: a jelenlegi 4 x 440 MW-s blokk Pakson 1996-ra az ország folyamatosan növekedő villamosenergia igényének csak kb. 20%-át tudná biztosítani. A tervezett bővítés 1996-ban lépett volna életbe, és így Paks a felhasznált villamos energia majdnem felét szolgáltatta — volna. A bővítés terveit ugyanis már 1987-ben leállították, mondván, hogy egyszerre nincsen pénz Tengizt, Bős-Nagymarost, világkiállítást és Paksot is finanszírozni. Miután ezt a beruházást még nem kezdték el, ez hiúsult meg. Pedig számításaim szerint ilyen kapacitások kiépítése bármilyen más formában lényegesen gazdaságtalanabb lenne. (Bős—Nagymaros például az igények 4-5%-át adná, és azt is csak 1993. és 1996. között.)

A koncepció másik része a csúcserőművek kérdése. Ezek csak az áramfogyasztás csúcsidőszakában termelnének energiát. Az általam javasolt szivattyús energiatározó magaslati ponton elhelyezett víztárolóra épülne, mely csúcsidőszakban, nappal, energiát termelne, éjjel pedig felszivatytyúzná a leadott vízmennyiséget — tehát egyfajta kiegyenlítőként működne. És a Dunakanyarban, a Prédikálószékre tervezett víztárolót látom a legjobban megvalósíthatónak.

A gazdaságossági számítások mellett ki kell térni a környezeti hatásokra is. A szivattyús erőművek telepítésénél sajnos az elhelyezés magassága döntő kritérium, így a megvalósítás csak valamilyen természeti egység, hegyoldal megbontásával képzelhető el, viszont maga az üzemeltetés tisztább az alternatív megoldásokkal szemben. Az alaperőművek közül e szempontból is az Atomerőművet tartom a legmegfelelőbb megoldásnak, mert bár a vízierőműveknél jobban, de a hőerőműveknél kevésbé szennyezi a környezetet, viszont a telepítés problémái minimálisak. Az ellenzők egyik legfontosabb érve a természeti katasztrófa veszélye. Amerikai számítások szerint az emberi szervezet mindenféle károsodása szempontjából egy atomerőmű működése egy 1 órás vonatút vagy egy ötperces autóút kockázatával egyezik meg. Katasztrófa tehát elvileg nem következhet be."

Fazakas Gergely

Posztmodern 19. századi környezetben

Új orientációra van szükség

A Filozófiatanárok Nemzetközi Szövetsége (AJPPh) 1989. május 3-tól 7-ig tartotta kongresszusát Bécsben. A kongresszus a kelet-európai régió *első ilyen összejövetele volt* azzal a céllal, *hogy létrejöjjön az érintkezés a térség filozófiatanárai között.* A kongresszus témái: a posztmodern filozófiai áramlat helyzete és oktatása; a kelet-európai filozófiaoktatás tapasztalatai; az együttműködés lehetséges útjai és formái; oktatásmódszertani kérdések.

A posztmodern áramlatról szóló előadások, viták és beszélgetések a fogalom meghatározása körül forogtak. Ugyanis a posztmodern elsősorban a művészetek körében hat (lásd: *Hegyi Lóránd*): Avantgarde és transzavantgarde). Tizenöt vagy húsz éve filozófiában, politológiában is jelentkezik (lásd: *Köpeczi Béla:* Új konzervativizmus és új jobboldal). Nehéz konzervatívnak és jobboldalinak tekinteni ezt az áramlatot. Márcsak azért is, mert a 68-as baloldali ifjúsági lázadás rezignációjáról van szó. Nem annyira elméleti újdonságról, mint inkább magatartásról. Talán így lehetne összefoglalni: *„megszűntek az osztályok és harcaik. Elérkeztünk valahová. Hová? Még nem tudjuk,* de az biztos, hogy a szocializmus nem valósult meg, *ahová elértünk, az nem az ígéret földje. Új orientációra van szükség."* A posztmodern tehát kereső beállítódás, leszámolás az illúziókkal, a kialakult szellemi harci eszközök kritikája. És éppen mert az érzelmi-hangulati elem dominál benne, nehéz elméletileg megfogalmazni.

Kelet-európai regionális kongresszus volt s ezért azt vártam, hogy a „mi világunk" sok filozófiatanára lesz jelen. Kitűnt, hogy valamilyen oknál fogva *a meghívott filozófus közösség jórészt nem tudott eljönni.* Vagyis Jugoszláviából négyen, Magyarországról tizennégyen, Ausztriából negyvenen voltak jelen. Csehszlovákiából egy oktató érkezett...

Az együttműködés lehetséges útjairól szólva projektek szervezésében és információcserében állapodtunk meg. *A jövő évre is tervezünk konferenciát, valószínűleg Magyarországon.* Témája a *világnézeti sokféleség és a tolerancia lesz.* Azt gondoljuk, hogy Magyarországra valószínűleg könnyebben tudnak eljönni a szocialista országok filozófus közösségei, mint Bécsbe, valamint a téma számunkra is időszerű és közelebb álló, mint a posztmodern.

A kongresszus külső körülményeiről: *Helye a „Springer-kastélyban" volt.* Gyönyörűséges 19. századi műemlék ez, amely ma az Osztrák Néppárt Politikai Akadémiájának ad helyet. A Politikai Akadémia egyúttal kutatóhely, archívum és könyvtár is.

Egy élmény: A kongresszus első napján *Bécs polgármestere állófogadásra hívta meg a résztvevőket a Rathausba.* Talán egyszer nálunk is elérkezik az idő, hogy vezető politikusaink megtisztelőnek érzik, ha filozófusgyülekezet látogatja meg fővárosunkat.

Sólyom Antal

Környezetgazdálkodási konferencia

Feszítő gondok

Áprilisban környezetgazdálkodási konferenciát tartottak az egyetemen, amelyen többek között részt vett *Maróthy László* környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter. A vele kapcsolatos vélemények már napvilágot láttak ebben a lapban, azonban arról még nem esett szó eddig, hogy miről is értekeztek a szakemberek. Engem a megnyitó beszéd általánosságokban mozgó hangvétele elriasztott az egész napos rendezvényen való részvételtől, de mivel a téma többet érdemel ennél, *Kerekes Sándorral* a konferencia rendezőjével, a technológia tanszék vezetőjével beszélgettem róla:

A konferencia plenáris üléssel kezdődött, majd délután két párhuzamos szekcióüléssel folytatódott. A plenáris ülés valóban elriasztó lehetett azok számára, akik konkrét szakmai állásfoglalásokat vártak az ott elhangzott beszédektől. Ami mégis érdekes lehetett: A hatalom képviselői elmondták, hogy feladták azt az elvet, miszerint a szocialista termelési viszonyok megoldják a környezetvédelmi problémákat. Ez azt jelenti, hogy a központi elosztású, bírságon alapuló rendszert a gazdasági piaci hatásokon alapulóra szeretnék változtatni.

Az első szekció stratégiai kérdésekkel foglalkozott. A következő nevek fémjelezték ezt az ülést: Kovács Géza (MKKE), Ress Sándor (Vízgazdálkodási Intézet), voltak az elnökök, Kindler József (MKKE), Szabó Gábor (Kertészeti Egyetem), Nováky Erzsébet (MKKE), Mika János (Meteorológiai Intézet), a korreferensek. Szó volt a kockázat-haszon elvéről: a beruházásoknál eddig (jó esetben) alkalmazott költséghaszon-számítás nem vette figyelembe a természeti környezetre nehezedő kockázatokat. Ezt úgy lehet figyelembe venni, hogy a katasztrófák okozta kárt be kell szorozni a bekövetkezési valószínűséggel s ezt a költségeknél figyelembe kell venni. Ez a kockázat-haszonszámításnak a lényege. Ezen kívül nagyon érdekesek voltak a felmelegedési problémáról és a környezetvédelem makroszintű modellezésével foglalkozó referátumok.

A második szekcióban Szlávik János (BME) és Koloszár Mihály (OT) voltak az elnökök, Rákosi Judit (Vízgazdálkodási Intézet), Kulcsár Dezső (MKKE), Gáspár Lujza (MKKE), Valovics Emil (a Borsodi Vegyiművek igazgatóhelyettese) voltak a korreferensek. Itt gyakorlati kérdésekről volt szó, amit jól mutat, hogy a sok elméleti szakember között helyet kapott egy igazgatóhelyettes is.

Feszítő gondok kerültek terítékre: a vállalatokat terhelő károkozói felelősség rengeteg gazdasági hátrányt okoz. Például előfordult olyan eset, hogy szanálás szélén álló vállalat nagy értékű környezetvédelmi berendezést volt kénytelen vásárolni a környezetvédelmi előírások miatt, így még több éven át üzemben kellett tartani ezt a veszteséget termelő üzemet, amíg le tudták írni a védőberendezéseket.

A mennyiségi szemlélet sem tesz jót a környezetvédelemnek, hiszen bizonyos környezetkímélő eljárások, amelyek egyben energiatakarékossággal járnak, a GDP csökkentését idézi elő, s ez a mutatók bűvöletében élőkben ellenkezést válthat ki.

Kerekes Sándor végül elmondta, hogy az előkészületek során kétségek merültek fel, egy ilyen konferencia létjogosultságát illetően, de utólag elmondható, hogy szükség volt rá, hiszen a szakma jeles képviselői, a minisztériumok és az OT szakemberei első alkalommal tárgyaltak érdemben erről a témáról.

bézé

A közgazdaságtudományt a szabad művészetek egyik válfajának tekintette

A nagy hírügynökségek telexgépei a közelmúltban a világ minden táján ontották a szomorú hírt, hogy *május 27-én, 85 éves korában elhunyt J. R. Hicks,* az angol „akadémiai" közgazdaságtan tipikus képviselője, annak a generációnak a tagja, amely a klasszikus közgazdaságtanon nevelkedett és e tudományt a szabad művészetek (liberal arts) egyik válfajának tekintette. Munkáiban a filozofikus megközelítés éppúgy hangot kapott, mint az angol gondolkodásmódra jellemző empirizmus.

A Warwickban született ifjú egyetemi tanulmányait 1922-től Oxfordban, a Clifton és a Balliol College-ban végezte. Matematikát, filozófiát, politikát és közgazdaságtant tanult. Elméleti közgazdaságtannal itt keveset foglalkozott, mivel e tárgyból hadtörténész volt a tutorja, aki egyáltalán nem keltette fel az érdeklődést Hicksben a közgazdaságtan iránt. Munkaügyi kérdésekkel kezdett behatóbban foglalkozni. Posztgraduánsként Cole irányításával dolgozott és „Skilled and Unskilled Wages in the Building and Engineering Trades" (A szakképzettek és szakképzetlenek bére az építő- és gépipar szakmában) címmel védte meg egyetemi értekezését. Az egyetemi tanulmányok befejezése után a szakmai pályafutását a London School of Economics-on (LSE) kezdte. 1926—35-ben az LSE oktatója. 1928-ban Johannesburgban csereálapon az University of the Witwatersrand-on oktatott. Szakmai fejlődésében komoly szerepet játszott Lionel Robbins, aki 1929. októberétől az LSE professzora. Robbins egy komoly bibliográfiát állított össze a fiatal oktatóknak és nemcsak azt mondta meg, hogy mit olvassanak, hanem meg is követelte a feladatok teljesítését. 1931-ben megismerkedett Hayekkel, illetve az osztrák iskola tőke- és konjunktúraelméletével. 1934-ben Lindahllal került kapcsolatba és ugyanebben az évben tanulmányozta Myrdal „Monetary Equilibrium" könyvét, melyről recenziót is írt. Így mélyedt el az európai közgazdasági irodalomban, a svédek pedig ebben az időben — saját bevallása szerint — többet adtak neki, mint Cambridge.

1935—38-ban Cambridgeben a Conville és a Caius College önkormányzati testületének a tagja és a közgazdaságtan előadója. Itt kötött személyes ismeretséget Pigou-val és Keynes-sel. 1938—46-ig az University of Manchesteren tanított politikai gazdaságtant. 1943—45-ben a város Statisztikai Társaságának elnöke.

1946-tól Oxfordban folytatta oktatói és kutatói tevékenységét. 1946—52-ig a Nuffield College, 1952-től az All Souls College tagja és élete végéig ennek keretében végezte tudományos kutató munkáját.

Az angol oktatási rendszerben kivételes rangot jelentő professzori címet 1952-ben nyerte el és 1952-től 1965-ig az University of Oxford politikai gazdaságtan professzora. 1965-ben ment nyugdíjba, a királynő ebben az évben lovaggá ütötte és bárói címet adományozott neki.

Számos intézmény hívta meg vendégoktatónak: a Harvard és a chicagói egyetem 1945-ben; a Delhi School of Economics 1950-ben; a Columbia University (New-York) 1958-ban; az University of Osaka 1960-ban; di Tella Institute (Buenos Aires) 1962-ben; a Nethwestern University és a Purdue University (USA) 1965-ben; az Australian National University (Canberra) 1967-ben stb. Többek közt tiszteletbeli tagja a Nuffield College-nak, a London School of Economics-nak, díszdoktora a Technical University of Lisboa-nak, az University of Glasgow-nak, az University of Manchesternek.

Tagja az Econometric Society-nek, a Royal Economic Society-nek (1960—62-ben elnöke), a Royal British Academy-nek, a Royal Swedish Academy-nek, az olasz Academica dei Lincei-nek, az US National Academy of Sciences-nek (1980), tiszteletbeli tagja továbbá az American Economic Association-nak, az American Academy-nek stb.

Kutatói és tanári tevékenysége rendkívüli tekintélyt biztosított Hicksnek.

Az angol közgazdászok közül elsőként ő kapta meg az Alfred Nobel-emlékdíjat.

1972-ben, hivatalosan az általános egyensúlyelmélet továbbfejlesztéséért, de valójában egész elméleti tevékenységéért. Tudományos működése jóformán a közgazdaságtan minden területére kiterjedt.

Az általános egyensúlyelmélet továbbfejlesztése mellett jelentős eredményeket ért el a kereslet és a kínálat elemzésében, a jóléti közgazdaságtanban, a konjunktúra, a növekedési, a pénz, a bér és a tőkeelméletben. Nagy érdeme van a közömbösségi görbék rendszerének kidolgozásában. Ő vezette be és értelmezte a helyettesítés határrátája, az áregycnes, a helyettesítési és jövedelmi hatás fogalmakat. A határtermelékenységi elmélet alapján osztályozta a technikai haladást és a helyettesítés rugalmasságának segítségével igyekezett kimutatni, miként befolyásolja a technikai haladás a termelési tényező tulajdonosok részesedését a nemzeti jövedelemből.

Hicks jelentős publikációs tevékenységet fejtett ki. Több, mint húsz könyve mellett számos tanulmánya, könyvismertetése jelent meg.

Első könyve *The Theory of Wages* (A bérelmélet) 1932-ben jelent meg Londonban. A két részből — a szabadpiac, a bérszabályozás — álló 234 oldalas műben olyan kérdésekkel foglalkozott, mint a határtermelékenység és a munka iránti kereslet, az egyensúly feltételei, az egyenlő bérek és a határtermelékenység, a munkavállalók közti egyéni különbségek és a kontinuitás, a „normál-", a kauzális- és az időszakos munkanélküliség, a munkások konkurenciája, az egyéni munkakínálatot befolyásoló tényezők, az elosztás és a gazdasági haladás, a szakszervezetek hatalmának növekedése, a bérszabályozás hatása a munkanélküliségre és egyéb következményei, az órabérek és az output optimum, az órabérek és egyéb munkakörülmények szabályozása stb. 1963-ban a könyv második kiadásának előszavában Hicks utalt rá, hogy 1932-höz viszonyítva egy sor kérdésben messzemenően (drastic) megváltoztak a nézetei és ezeket közel 70 oldalon fejtette ki.

Amiben nézetei messzemenően változtak, az többek közt Keynes felfogásához való viszonya. Amikor ezt a könyvét fogalmazta, akkor — még, amint később saját maga írta — „rendes tagja voltam a London School of Economics csoportnak", amely az antikeynesianizmus fellegvára volt ebben az időben. Később (1934-től) azonban olyan dolgokat publikált, amelyeket Keynes is inkább az ő saját oldalán, mintsem a másik oldalon állónak ismert el. Keynes fő művének az Általános elmélet-nek a megjelenése után, a tekintélyes Economic Journal Hicket kérte fel az ismertetés megírására. A közölt ismertetéssel Hicks azonban nem volt megelégedve és egy új tanulmányt — Mr. Keynes and the Classics (Keynes úr és a klasszikusok) — szentelt a kérdésnek. Ez számos kiadást ért meg, a legkülönbözőbb szöveggyűjteményekbe került bele és sok hallgató számára ez az értekezés jelentette „a" keynesi elméletet. Ettől kezdve

Hicks minden művében érintette és továbbfejlesztette Keynes nézeteit. Nem túlzás az a megállapítás, hogy Keynes új felfogását Hicks tette egyetemi körökben szalonképessé, fejlesztette tovább és oly mértékben népszerűsítette, hogy Keynes elmélete Hicks munkássága nyomán vonult be a közgazdaságtan történetébe.

Value and Capital (Érték és tőke) című, 1939-ben megjelent könyvében valósággal újra felfedezte Walrast és továbbfejlesztette az általános egyensúlyi elméletet egyesítve a lausannei iskola egyensúlyelméletét az osztrák iskola tőkeelméletével. E könyv — amely a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában 1978-ban magyarul is megjelent — négy részből áll: a szubjektív értékelmélet; az általános egyensúly; a fejlődő (dinamikus) gazdaság alapkérdései; a dinamikus rendszer működése. A műben többek közt olyan kérdéseket tárgyalt, mint a hasznosság és a preferencia, a fogyasztói kereslet törvénye, a komplementaritás, a csere egyensúlyának walrasi rendszere, az általános egyensúly mechanizmusa, a vállalati egyensúly, a technikai komplementeritás és a technikai helyettesítés, statika és dinamika, az időtényező, egyensúly és egyensúlytalanság, a kamat, a kamatláb nagyságát meghatározó tényezők, reál és monetárgazdaság, kamat és pénz, a jövedelmek, a vállalkozók termelési terve, az árak és a kamat hatása a vállalkozói magatartásra, fogyasztás, megtakarítás, a pénz iránti kereslet, a gazdaság átmeneti, időleges egyensúlya, a tőkefelhalmozás, a gazdasági ciklus.

Valamennyi műve közül erre történt a legtöbb hivatkozás. Ez nem véletlen, hiszen Hicks ebben a művében egyrészt

újfajta megközelítésben ábrázolta az optimális eredmény elérésére törekvő fogyasztók és vállalkozók magatartását és erre építve vázolt fel egy statikus általános egyensúlyi elméletet, másrészt egy dinamikus közgazdaságtan alapjait is kidolgozta. Továbbá azt is bemutatta, hogyan működik mind a statikus, mind a dinamikus rendszer.

The Taxation of War Wealth című 304 oldalas könyve, melyet feleségével, *Ursula Kathleen Hicks*-szel és *Rostás Lászlóval* közösen írt, 1941-ben jelent meg. A szerzők abból indultak ki, hogy a nemzet munkájának és tőkéjének mobilizálása háborús időszakban vagy kényszer- vagy voluntarista intézkedésekkel valósítható meg. Ebből a szempontból

elemezték a gazdasági ösztönzést, a háborús adósságokat, a különböző országok (Nagy-Britannia, USA, Német-, Francia, Olaszország, Skandinávia stb) vállalati jövedelemadó rendszerét az első világháborúban, illetve a második világháború előtti időszakban és a vagyonadó. Kb. 15 oldalt szenteltek a magyar adórendszernek.

J. R. Hicksnek és feleségének, *U. K. Hicksnek* ezen kívül is számos közös pénzügyi költségvetési és adókérdésekkel foglalkozó könyve, illetve tanulmánya jelent meg. Ilyenek például: Standards of Local Expenditure (1943); Valuation for Rating (1944); The Incidence of Local Rates in Great-Britain (1945); The Problem of Bodgetary Reform (1949); Finance and Taxation in Jamaica (a jamaicai kormány megbízásából 1955).

The Social Framework. An Introduction to Economics (A társadalmi keret. Bevezetés a közgazdaságtanba) című, 212 oldalas könyve először 1942-ben jelent meg. A könyv kimondottan oktatási célokra készült és jó dialektikával a következő kérdéseket tárgyalja: a gazdasági tények és a közgazdasági elmélet kapcsolata, a termelés és a csere, a javak és a szolgáltatások, fogyasztás és beruházás, a munka mint termelési tényező, a népesség történelmi alakulása, túlnépesedés és „alulnépesedés", a specializáció, a tőke, mint termelési tényező, a tőkejavak és fajtái, az egyéni tulajdonban lévő tőke és a nemzeti tőke, a társadalmi termék és a társadalom jövedelmei, a külföldi fizetési kötelezettségek, a nemzeti jövedelem, a nemzeti jövedelem indexszámai és reálértéke, a nemzeti jövedelem és a gazdasági növekedés, a terms of trade, jövedelemegyenlőtlenség és adóztatás, a nemzeti számbavételi nyilvántartási rendszer.

A Contribution to the Theory of the Trade Cycle (Hozzájárulás a ciklusok elméletéhez) című, 1950-ben megjelent 200 oldalas művét a második világháború utáni időszak polgári közgazdasági irodalmában az egyik legszellemesebb, legeredetibb konjunktúraelméletnek tekintik.

A billiárdasztal-modell (így nevezte el Samuelson ezt az elméletet) a multiplikátor és akcelerátor hatásra épül, de már az autonóm és indukált beruházás hatását kifejező szupermultiplikátorral operál. A modellbe beépítette a késedelmet, az egyenletekben a változók különböző időpontokra vonatkozó értékei szerepelnek. A „játéktér" növekvő amplitúdójú ciklikus kilengés esetén is korlátok közé szorított. A felső határt fellendüléskor a teljes foglalkoztatottság jelenti, a termelés csökkenését a hanyatlás időszakában pedig az állandó ütemben növekvő autonóm beruházás korlátozza a multiplikátor-hatáson keresztül.

A Revision of Demand Theory (A keresletelmélet felülvizsgálata) című, 1956-ban megjelent 196 oldalas művében a keresletelmélettel összefüggő olyan kérdésekkel foglalkozott, mint például a hasznosság mérhetősége, a keresleti görbe megszerkesztése, az indifferencia, a reciprok theoréma, a kinyilvánított preferencia, a jövedelmi és helyettesítési hatás, illetve ezek grafikus ábrázolása stb.

Az *Essays in World Economics* (1959. 274 old.) című kötete két részből áll — Anglia és a világgazdaság, a fejlődő országok — és a külkereskedelemmel, a nemzetközi pénzügyekkel, valamint Kelet-Afrika, Nigéria és Ceylon gazdasági problémáival foglalkozó 11 tanulmányát tartalmazza.

A *Capital and Growth* című 344 oldalas könyve 1965-ben jelent meg. A könyv a következő négy részből áll: a dinamikus gazdaság, az egyensúlyi növekedés, az optimális növekedés, a növekedési elmélet után. Művében többek közt tárgyalta a dinamika és statika kapcsolatát a növekedéssel, az egyensúly értelmezését, az úgynevezett klasszikus-, neoklasszikus és keynesi módszert, Smith és Ricardo „növekedési modell"-jét, Marshall modelljét, az átmeneti egyensúlyt (Wicksell, Lindahl), a fixárelméletet, a Keynes-, illetve Harrod-típusú makronövekedést, az egyensúlyi növekedési modell fő vonásait, a technika megválasztását és a különféle tőkejavakat, az egyensúlyi növekedés tényezőit, a semleges technikai haladás különböző értelmezéseit, az optimumelméletek típusait, a Neumann-féle egyensúlyt, a turnpike-problémát, az optimális megtakarítást, a kamatláb és a növekedés kapcsolatát, a monetáris és financiális problémákat, valamint a termelési függvényt. Ebben a műben fogalmazta meg a fixáras és flexáras piacok ma már közismert különbségeit.

A *Critical Essays in Monetary Theory* címen, 1967-ben megjelent gyűjteményes kötetben tíz korábbi pénzelméleti — többek között Keynes és Hayek pénzelméletét ismertető-bíráló — tanulmányát jelentette meg.

A Theory of Economic History (A gazdaságtörténet elmélete) című, 1969-ben megjelent könyve tanúskodik egyéb munkái mellett a történelmi kérdések iránti vonzódásáról.

A *Collected Essays in Economic Theory* (Közgazdaságelméleti tanulmányok gyűjteménye) című, háromkötetes mű (1981—1983) a bőséges irodalmi örökségből ad gondos válogatást.

R. E. Quandt a Journal of Political Economy 1976 augusztusi számában megjelent cikkében közölte az egyes közgazdászok „idézettségi" indexét. Hicks helyezése igen előkelő. A húsz leggyakrabban idézett közgazdász közül — Quandt számításai szerint — 1940-ben az első, 1950-ben a harmadik, 1960-ban a negyedik helyen állt. Az egyetemünkön tankönyvként használt, A polgári közgazdaságtan története az 1870-es évektől napjainkig című műben Mátyás professzor negyvenkétszer idézte Hicks-et.

Hicks a huszadik század egyik legkiemelkedőbb közgazdásza. A határtermelékenységen alapuló elosztási elméletével, a jóléti közgazdaságtanhoz való hozzájárulásával (ezen belül az úgynevezett Hicks—Káldor kompenzációs teszttel), az IS—LM diagram megalkotásával, amely bizonyította és kimutatta Keynes gondolatainak helytállóságát, műveivel és előadásaival, melyekből közgazdász generációk ismerhették meg a közömbösségi görbék rendszerét és az általános egyensúlyi elméletet, valamint, amelyekben továbbfejlesztette a növekedési elméletet, — méltó hely illeti meg napjaink élenjáró elméleti közgazdászai közt Egyébként rá is érvényes az, amit ő maga Keynesre vonatkozóan a következőképpen fogalmazott meg: *„egy nagy tudóstól és tanártól nem szokatlan, hogy halála után éri el tetőfokát"!*

DR. MIHALIK ISTVÁN

Az utolsó erős lány a KISZ-en

Értelmiségi életformák társulása

Június első napjaiban tartják a felvételiket a Széchenyi István Szakkollégiumban. E rövid cikkben próbáljuk meg elmondani, hogy miért érdemes ide jelentkezni, mi különbözteti meg e diákcsoportot az egyetem egészétől és a többi szakkollégiumtól.

Horváth Gábor kollégista: Nálunk nagyon nagy viták folynak azon, hogy alternatív egyetemmé váljunk-e, saját oktatói karral, szigorúan rendszerezett kurzusokkal, vagy sem. Többen úgy véljük, nincs szükségünk erre, mivel ezzel csak annyit érnénk el, hogy közelednénk az egyetemhez, részben vagy egészében integrálódnánk, s közben eltűnne a szakkollégista lét, különösen a hőskor romantikája, politizáló, ellenzéki hangulata. A tágabb értelemben vett értelmiségi lét, a nyitottság, a vitakultúra, a szellemi kötetlenség és szabadság az, amit egy szakkollégiumnak a szakmai felkészítésén túl nyújtania kell. A Széchenyi karakterét éppen az adja, hogy humánus, társadalomtudományi jellegű, helyet ad a perifériális, esetleg nem szigorúan tudományos gondolkodásmódoknak, mintáknak is.

Sándor István kollégista: A szakmai teljesítmények fokozására szorít, hogy csak ezek felmutatásával ismertethetjük el az egyetemen létjogosultságunkat. Én nem félek attól, hogy az egyetemi oktatásba való szorosabb integrálódással eltűnne a kollégium mássága. Egy szakkollégiumi kurzus közösségi, öntevékeny jellege miatt eleve más, mint az egyetem bürokratikus rendjében tartott órák.

Ludányi Arnold kollégista: Elismerem, hogy az eredményesség kényszerének jelen kell lennie a kollégiumban. Ez — az előbb említetteken túl — a kollégiumok közti rivalizálás miatt is elkerülhetetlen. Ugyanakkor nem fogadom el, hogy ennek mindenkire egyformán kellene vonatkoznia. Van aki a szakmai munkája miatt, van aki más szempontból értékes. A kollégiumban egyesek teológiával, bölcseleti kérdésekkel foglalkoznak, mások az erdélyi, felvidéki kapcsolataink ápolásában teljesítenek többet. A közösségünk akkor őrizheti meg saját arcát, ha a szakmai munka, egy esetleges alternatív egyetem és az értelmiségi útkeresés e más formái együtt, egyenrangúan élnek egymás mellett.

Szalai Péter szenior: A kollégium tudatosan politizál. Van köztünk párttag és aktív Fidesz-tag, de ez a közösségen belül nem jelent problémát. Azonos értékeink alapján országos és helyi ügyekben sokszor tudunk egységesen fellépni. A tagságunk fele rendező volt a tavaly júniusi Erdély-tüntetésen, a Maróthy-ellenes tiltakozóakció is innen indult ki, de, hogy egy látszólag „jelentéktelenebb" példát említsek, minden előzetes egyeztetés nélkül többen ott voltunk az egyetemi véradáson. A kollégiumunk sajátossága a magyar közelmúlt ('56 stb.) feltárásában való részvétel is. A tisztán lelkiismereti alapon való cselekvés és politizálás lehetőségeinek keresése olyan egyesítő erőt jelentenek, amely talán mindenki mástól megkülönbözteti ezt a közösséget.

K. S.

Jobb feltételeket a külföldieknek

Az egyetemi vezetés megbízásából egy különbizottság tekintette át az egyetemünkön tanuló külföldi diákok helyzetét. A testület tagjai: Zalai Ernő, rektorhelyettes, Kupcsik József rektorhelyettes, Hrubos Ildikó, az első évfolyam dékánhelyettese és Zeajen Samir HT-tag voltak. Most következő határozati javaslataikat elküldték a Művelődési Minisztériumba is.

A Művelődési Minisztérium illetékesei tájékoztassák a követségeket, illetve a megfelelő partnereket az új oktatási-szakosodási rendről. Helyes lenne, ha a küldő fél nem írná elő a szakot-szakirányt, mert ez sok értelmetlen, bürokratikus gondot okoz. (Az egyetem új oktatási rendjének angol nyelvű ismertetését minden küldő ország illetékes intézményéhez el lehetne juttatni.)

Meg kellene fogalmazni az új oktatási rendnek megfelelő „ekvivalenciákat", mert csak így lehet teljes az előzetes tájékoztatás is. (Például a főiskolai lehetőség kiemelése, megmagyarázása, szakok, szakirányok angol elnevezése, M. A. stb. minősítések stb.)

A Nemzetközi Előkészítő Intézet kezelje differenciáltan a hallgatókat. Csak azok tehessenek egy év után vizsgát, akiknek jók az eredményei, a többiek intézményesen maradhassanak még egy évig a NEI keretében.

A külföldi hallgatók felvételi kritériumát közelíteni kellene a magyarokéhoz, különben nem értelmezhető az azonos elbírálás az egyetemi tanulmányok során. Első lépésként 3-ra kellene emelni a minimális felvételi átlagot. Eldöntendő az is, hogy mi legyen azokkal, akiket a NEI eddig csak főiskolákra javasolt?

Az utóbbi két évben kialakult gyakorlatot, amely szerint a NEI és az egyetem képviselői tanévenként találkoznak és kicserélik tapasztalataikat, rendszeresíteni, intézményesíteni kell.

Az évismétlő hallgatóknak elő kell írni hivatalosan bizonyos órák látogatását.

Felül kell vizsgálni a minisztériumnak szolgáltatandó adminisztráció rendszerét, konkrétan a minősítéseket. Megfontolandó, hogy az eddig szokásos éves minősítések helyett az egyetemi tanulmányok során egyszer, legfeljebb kétszer (esetleg a második évben és az egyetem befejeztével) kelljen minősítést készíteni, s évente legfeljebb csak a tanulmányi eredményt elküldeni.

Meg kell oldani a külföldi hallgatókkal kapcsolatos adminisztrációt. Főállású, kvalifikált ügyintézőre van szükség (esetleg a nemzetközi ügyekkel foglalkozó csoporton belül lehetne elhelyezni), aki a teljes adminisztrációt, információhalmazt és -áramoltatást a kezében tartja. A tanári felelős ne lásson el adminisztratív feladatokat, figyelmét a tartalmi, valódi tanári kérdésekre fordítsa.

Az első évfolyamos külföldi hallgatók számára lényegesen több konzultációs lehetőség biztosítása szükséges.

Valamilyen forrásból növelni kellene a rendkívüli segélykeretet (jelenleg évi 18 000 forint), a jelenlegi, az inflációt is figyelembe véve, irreálisan alacsony.

Több döntést kellene hozni a kollégiumi ügyekben (külön nevelőtanár a külföldieknek, fegyelmi szankciók a randalírozásokért stb.).

Rögös úton a HT

Egy kis lépés Európa felé

Lehet, hogy az utókor történelmi pillanatnak fogja minősíteni az egyetemi tanács hallgatói tagozatának másfél évvel ezelőtti megalakulását. Az országban először lényegében ekkor szűnt meg egy felsőoktatási intézményben a KISZ, mivel legfontosabb érdekvédelmi, döntésbefolyásolási jogosítványait átadta egy olyan ideológiamentes képviseleti testületnek, amelyet a diákok hallgatói alanyi jogukon választanak. Ugyanakkor a testület alapító tagjainak el kellett szenvedni a tapasztalatot, hogy a diákok, az emberek többsége nemcsak akkor passzív a politika porondján, amikor egy tőle idegen, elnyomó struktúra uralma alatt él, hanem akkor is, amikor nem, mert a dolgok normális folyása szerint 80-90 százalékuk számára érdektelen a politika világa. Kérdéseinkkel a testület első generációjának négy tagjához fordultunk.

— Úgy tűnik, az első nekibuzdulás után a HT-t is elérte az elbürokratizálódás problémája.

Bajnai Gordon (III. nemzetközi): A tagozat másfél évvel ezelőtti megalakulásakor két út állt előtte: az érdekérvényesítés bürokratikus „apparátusa" lesz, vagy egy diákmozgalom csúcsszerve. Ezek a funkciók kezdetben nem váltak szét, egyszerre szerveztük a menzabojkottat, ‚88 tavaszi ifjúsági parlamentet, amelyek megmozgatták a diákközéletet (sőt az előbbi az egész egyetemet), és ugyanakkor részt vettünk számtalan szabályzat kidolgozásában, mondatról mondatra való javítgatásában, tehát tisztán adminisztratív munkát is végeztünk. Később a HT öntudatlanul szakértői testületté vált — leszámítva néhány nagyobb megmozdulást, például az őszi demonstrációkat. A diákközélet lökésszerűen válik mozgalommá, a hétköznapokon mindenféle erőltetett kísérletünk (panasznap, fogadóóra stb.) ellenére sem tudtuk bevonni a fiatalokat a jogaik érvényesítésébe.

Lenger Csaba (ifjúságpolitikai előadó): Emellett persze az is gondot okozott, hogy e másfél év alatt egyszerre kellett megtalálnunk az új szervezet funkcióit, és ugyanakkor részt vennünk a konkrét témában, számtalan döntés előkészítésében. Túl nagy feladatot jelentett ez, amelyhez kevés volt számunkra ez a rövid idő. Energiáinkat lekötötte, hogy beletanuljunk a feladatok szakszerű, pontos ellátásába, arra már nem futotta, hogy tömegeket szervezzünk törekvéseink mögé.

Kerekes Ágnes (VI. közlekedés): Engem elkeserített az a tömény érdektelenség, amelyet — a menzabojkottot kivéve — a 2000 itt tanuló diák a HT iránt tanúsított. Senkit sem érdekelt, amikor mint új szervezet egy bemutatkozó beszélgetésre hívtuk a hallgatókat. Esélyt sem adtak arra, hogy egy, az eddigiektől teljesen eltérő, újat akaró érdekképviseleti testületként elnyerhessük az aktív támogatásukat. A fogadóóráinkon a WC-papír hiánya volt az a „legkomolyabb probléma", amellyel hozzánk fordultak.

Bihari Edmond (IV. nemzetközi): Én is úgy vélem, hogy az, hogy mi a HT-ben elvesztettük a munkakedvünket, nagymértékben visszavezethető a hallgatói érdeklődés hiányára. Mivel a diákság nem jelentett szoros korlátot, ellenőrzést, nem kérték számon, hogy mit végeztünk, ezért mindannyian csak a belső mozgatóinkra, lelkiismeretünkre, teherbírásunkra hagyatkozhattunk. Így végül belefáradtunk a HT-munkával járó folytonos értekezletre járásokba.

L. Cs.: Az utóbbi fél évben nemcsak a hallgatói tagozat, de az egész diákközélet, diákközművelődés apályba került. Ezt bizonyára jórészt az magyarázza, hogy az ezt szervező diákok egy része, illetve például a klubokba meghívott előadók mostanában a nagypolitika felé fordultak — ennek szervezői és szereplői. Úgy vélem, hogy egy idő után, ha belefáradnak az országos ügyekbe, akkor vissza fognak térni a helyi szint, a mindennapi élet konfliktusaiban való részvételhez.

— Időnként azonban, mint apparátus sem működtetek megfelelően. Kirívó példa az elsősök panaszainak esete. Hónapokon át húzódó ellentétük a reformmenedzsmenttel végül nem a ti, hanem az instruktorok tiltakozása nyomán kényszerítette komoly engedményekre, ígéretekre a rektort.

L. Cs.: Abban a vákuumban, amiről az előbb beszéltünk, arra kényszerültünk, hogy a diákság problémáit baráti körünk tapasztalatai alapján derítsük fel. Sajnos igaz, hogy az elsősök kiestek ebből a merítési bázisból. Az elsős évfolyam-vezetőség persze küzdött az évfolyamáért, így, ha tetszik, folyt a miénkkel együtt egy párhuzamos érdekérvényesítés. Ugyanakkor az ÉV-t is érdektelenség vette körül, az általa szervezett panasznapon csak 15 instruktor vett részt.

B. G.: Én rossznak tartom a kérdésfeltevést. Mi meghívtuk az elsősök képviselőit az egyetemi tanács üléseire, az ÉV-vel tartottuk a kapcsolatot, felléptünk a reform hibái ellen. Azonban az ő problémáikért, amelyeket ők ismernek a legjobban, elsősorban nekik kell kiállniuk. Az ÉV sem fogalmazott meg olyan levelet, mint az instruktorok.

— Ennek akár az ellenkezője is igaz lehet. Az elsősök tapasztalatlanok, nem tudják, hogyan védhetik érdekeiket az egyetemen, nincsenek meg a személyes kapcsolataik sem ehhez, és az új életformában való gyakorlatlanságuk miatt az idejük is kevesebb. Január óta hónapokon át kemény „ütésváltás" folyt a Közgazdászban is a reformért felelős rektorhelyettes és néhány partizánharcot vívó diák között.

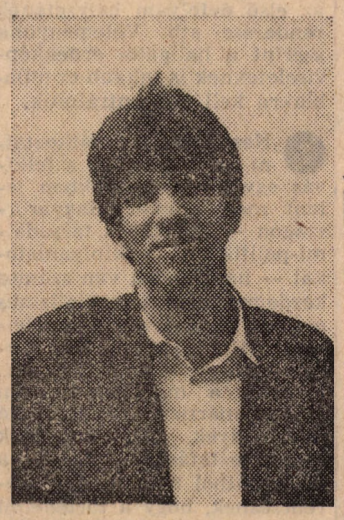

Ezt nehéz lehetett nem észrevenni.

K. Á.: A tényekhez tartozik az is, hogy az a levél, amely kiváltotta az instruktorok végső elkeseredését, nem jutott el hozzánk. Ebben Zalai Ernő lényegében azt írta az elsősöknek, hogy aki kikerül az egyetemről, mert nem éri el a 3,00-es átlagot, az nem is ide való. (Miközben az oktatás színvonala messze nem biztosítja a követelmények teljesítéséhez szükséges feltételeket!) Ezt a levelet közvetlenül az elsősöknek küldték el, megkerülve az évfolyam-vezetőséget és elmulasztva a mi tájékoztatásunkat valami olyasmiről, ami a hallgatók és az egyetemvezetés kapcsolatát érinti, tehát diákérdekeket sérthet.

— Hát éppen ez ellen kellett volna tiltakozni.

B. G.: Igaz, hogy a HT kicsit elpuhult az utóbbi időben, bekerülve az egyetem döntési mechanizmusába, eltávolodott az éles napi konfliktusoktól. Megszoktuk bejáratott csatornáit, s talán ezért nem jutott eszünkbe a tiltakozásnak egy olyan formája, mint az instruktorok levele. Ezért van szükség új HT-re, a problémák, a sérelmek friss élményétől hajtott új tagokkal. Később bizonyára ők is felpuhulnak majd az egyetem konszenzuskereső légkörében.

— Addig is, míg ez az átok beteljesül, milyen üzenettel bocsátanátok útjára az újonnan választott testületet?

B. E.: Gordon és az én elnökségem alatt erőltettük a HT-n belül a „végrehajtás demokratizmusát". Minél több embert akartunk bevonni a feladatok megoldásába, igyekeztünk elkerülni, hogy 4-en, 5-en erejükön felül vállaljanak, míg a többieknek semmi dolguk. Hát ezt a törekvésünket nem kísérte siker.

Hogy mik ennek az okai? Végül is semmilyen eszközünk nincs, nem is lehet az itt végzett munka számonkérésére. Ezt mindenki társadalmi munkában csinálja. Természetes, hogy a tanulás, a külföldi utak, a karrier fontosabb. Nincs a testületnek belső szabályzata, amihez mindenki tarthatná magát, ami alapján ellenőrizhető lenne, hogy ki mit végzett el abból, amit vállalt. Ugyanakkor a formális követelménytámasztás hiányát nem hidalhatta át a közösséggé válás, a barátságból fakadó kölcsönös kötelezettségvállalás sem. Egyénenként választottak meg bennünket a tagozatba. Pillanatok alatt kiderült, hogy más értékrendet vallunk, más az életformánk, uram bocsá' más a politikai alapállásunk. A veszekedésig menő konfliktusok forrása volt ez, minden összekovácsolási kísérletünk (kirándulások stb.) kudarcot vallott.

Úgy vélem tehát, hogy fölösleges tovább kísérletezni a munka szétosztásával. Kabinetszerűen, 4-5 embernek kell vinnie az ügyeket (mint ahogy az eddig is történt), ők egy idő után igazi szakértővé válhatnak, meg tudják szervezni a munkájukat. A többi 8-9 HT-tagtól viszont meg kell követelni, hogy készüljön fel az egyetemi tanácsokra, és következetesen képviselje ott a választói, diákközösségei érdekeit. A hallgatói tagozatnak egy jó végrehajtó szervvé kell válnia: ha tagjainak kifogy a muníciója, ha nem tudják becsatornázni a hallgatók problémáit, akkor adják át helyüket olyanoknak, akikben még frissen élnek ezek.

L. Cs.: Bevallom, én nem tudok tanácsot adni. Nem vagyok biztos abban, hogy amit az Eddi javasol, az jó, de nem tudok mit szembehelyezni vele. Amikor belekezdtem ebbe a munkába, arra számítottam, hogy a hallgatók az ifjúsági parlamenteken, az újságokban kemény kritikával rászorítanak minket valamilyen irány követésére. Ez teljesen elmaradt. Elosztottuk a feladatokat, és én azt hittem, hogy mindenki végzi a magáét. Meglepett, amikor kiderült, hogy ez nem így van.

B. G.: Rettenetesen nagy pozitívumnak tartom, hogy ebben az országban ez volt az első hallgatói alapon, demokratikusan választott, a diákok érdekeinek teljes spektrumát képviselni hivatott érdekvédelmi szervezet. A legtöbb felsőoktatási intézményben még ma sincs ehhez hasonló testület, és számomra mindvégig nagyon jó érzés volt, hogy mások jöttek hozzánk tapasztalatokat szerezni, tanácsokat kérni.

Az úttörő jelleg ellenére nem volt sikertelen a kezdet. Az egyetem vezetésének szemében teljesen legitimmé vált a HT. Néha kemény, de korrekt tárgyalópartnerként fogadják el, mint a diákság képviselőjét. Szereplésünkkel felpezsdítettük az egyetemi tanácsot, s végül is az egyetem vezetésének ma már szüksége van a HT egyetértésére a döntései legitimitásához. Igaz, a diákokkal való kapcsolatunk esetleges. De ne tévesszen meg senkit a HT-választásokon való 15 százalékos részvétel. A nyugateurópai egyetemeken, ahol 60 éve ilyen rendszerben tartanak szavazásokat, mindig 10 százalék körüli a részvételi arány, és ezen a legdirektebb propagandával, a szavazóládáknak a diákok orra elé való tételével sem tudtak javítani. A diákképviselők ezt ott nem tekintik legitimitási problémának, számukra az nyújt igazolást, ha aprómunkájukkal, alkuikkal meg tudják előzni a diákok sérelmeinek elmérgesedését, a „nagy balhét".

Ilyen, talán nem látványos, de fontos eredményeink nekünk is vannak. Hogy csak két példát említsek: sikerült elérni, hogy megszűnjenek a kilométeres sorok a menzajegyváltáskor, és hogy nem kell a javítóvizsgáért vizsgadíjat fizetni. Úgy vélem tehát, hogy a HT-nek vannak olyan eredményei, kiépített érdekérvényesítő csatornái, jogosítványai, amelyek alapján tovább lehet lépni a hallgatói érdekek védelmében.

K. Á.: Csak egy gyakorlatias tanácsom volna. Gondolják át az új HT-tagok, hogy mivel akarnak foglalkozni, mi a legfontosabb. Markoljanak kevesebbet, annyit, amennyire van energiájuk, de arra nagyon figyeljenek oda. Igyekezzenek kiválasztani azokat a kulcsproblémákat, amelyek megoldása aztán a részterületek (szociális, kollégiumi érdekvédelem stb.) párhuzamos képviseleti tevékenységét is serkentheti.

K. S.

Új büfé indul

A menza működtetésével kapcsolatban néhány új fejleményről tájékoztatott bennünket *Urbán Istvánné*, a melegkonyhai részleg üzletvezetője. Mint elmondotta, a tervek szerint a közeljövőben a konyha kft.-rendszerben fog tovább üzemelni. Ennek formája még képlékeny: egyetemünk és a Pest-Budai Vendéglátó Vállalat mellett valószínűleg még egy magánszemély is csatlakozik ehhez. A konyha fő tevékenysége természetesen továbbra is az á 'la carte és a menüétkeztetés marad; emellett valamilyen nyereséges vendéglátóipari profil kidolgozásán gondolkodnak egyetemünk gazdasági igazgatóságának és a Vendéglátó Vállalatnak a vezetői.

Szeptemberben a központi büfé új személyzettel — de valószínűleg változatlan profillal — működik. Azonban még a július 10-i zárás előtt néhány hetes próbaüzemeltetéssel a ruhatár mellett egy új büfé is indul, ahol főleg közért-árukat lehet hamarosan kapni. Az új büfé a konyhának tartozik majd elszámolással, így itt — a cigaretta és a kávé vásárlása kivételével — elfogadják az étkezési jegyeket is.

— ri —

A Nyugatra menekült orosz szellem – Nyikolaj Bergyajev –

A húszas évek elején két ágra szakadt az oroszországi bölcselet, ugyanis azok a társadalomtudósok, akik nem tartoztak a marxista tradícióhoz — mintegy 160-an — emigrációba kényszerültek. A példátlanul durva aktusnak, a személyes sorsokon túlmutató következménye, hogy az orosz „új vallási öntudat" képviselőinek elmeleti eredményei hazájukban feledésbe merültek.

A marxisták, az otthonmaradottak története közismert, néhány éves termékeny periódus következett, majd előbb a társadalomtudományos gondolkodás lehetősége szűnt meg, később már a puszta túlélés is nehézségekbe ütközött. Ezzel szemben az emigráns vallásbölcselők — akik zömmel Berlinben, illetve Párizsban telepedtek le — újra bekapcsolódtak az európai szellemi életbe. A két világháború közti időszakban számos könyvet és több folyóiratot jelentettek meg — nem csupán oroszul, hanem a nagyobb európai nyelveken is.

Nálunk jórészt ismeretlen ez a bölcselő nemzedék, ezért tekinthetjük fontos eseménynek, hogy hamarosan a boltokba kerül Nyikolaj Bergyajevnek „Az orosz kommunizmus értelme és eredete" című munkája. Az eredetileg Párizsban, 1937-ben megjelent kötet magyar kiadásában közreműködött egyetemünk egyik fiatal filozófiaoktatója, Bíró Zoltán. Őt kértük meg egy rövid beszélgetésre.

— *Kérem, röviden ismertesd a könyv kérdésfelvetését!*

— Ebben a kötetben, Bergyajev arra tesz kísérletet, hogy az orosz fejlődés folytonossága felől értelmezze a bolsevik kísérletet. Itt egyfajta politikai fenomenológián — a politikai események egyszerű egymás mellé helyezésén — túl, történetfilozófiai magyarázatokkal is megismerkedhet az olvasó. Bergyajev — akit nem lehet a bolsevikok iránti szimpátiával vádolni — írásában kifejti, hogy 1917-ben a bolsevizmus jelentette az egyetlen reális alternatívát, minden más alternatíva virtuális, csak látszólagos volt.

— *Említetted, hogy Bergyajev nem szimpatizált a bolsevikokkal, mi volt ennek az oka?*

— Bergyajev életművében állandó jegynek tűnik a szabadság és az alkotás problémája. Az általa művelt társadalomkritika mindenekelőtt azoknak a történelmi képződményeknek az elemzésével van elfoglalva, amelyek a szabad alkotó tevékenység lehetőségét zárják el. Bergyajev felfogásában ugyanis: „Nem az alkotást kell igazolni, hanem az alkotás által kell az életet igazolni". Azaz a végső cél nem a megváltás, hanem az alkotás. „Az alkotó tett — fogalmaz Bergyajev — olyan önérték, amely maga fölött nem ismer el bírát." Innen már nyilvánvalóan nem nehéz levezetni, Bergyajev politikai szembekerülését a hatalomra jutott bolsevizmussal.

— *Hol helyezkedik el Bergyajev az orosz bölcseleti hagyományon belül?*

— Nyikolaj Bergyajev, az orosz felvilágosodással induló társadalomkritikának ahhoz az áramlatához tartozott, mely figyelme és akarata középpontjába, a személyiség autonómiájának megteremtését állította. Kezdetben úgy tűnt számára, hogy e cél megvalósítása politikai eszközökkel elérhető. Ám várakozásaiban csalódik és mindinkább, egy a történelmi pravoszlávián kívülálló, dogmatikájával konfrontálódó vallásfilozófia megformálásában keres menedéket. Ez a fajta vallásbölcselet a kultúra vallásos tradícióira támaszkodva igyekszik

a személyes megváltás,

az öntökéletesedés szakrális utópiájában eszközre találni, az orosz történelemből hiányzó autonóm személyiség kifejlesztéséhez és megoldásához.

A századforduló vallásfilozófiai reneszánszát azonban leegyszerűsítve ítélnénk meg, ha nem választanánk el egymástól, annak autoritárius és liberális változatát. Az előbbi ugyanis, miközben maga is vitázik a hivatalos pravoszláviával, a szabadság és szeretet értékei mellé odahelyezi a

tekintély és aszkézis

követelményét. Ha metaforikusan fejeznénk ki magunkat, akkor azt mondhatnánk: Krisztus mellé odahelyezi a nagy Inkvizitor alakját. Esetükben a kritikai magatartás a megtartó szándék korlátai közé kényszerül. Ez a tradíció visszavezethető a múlt század szlavofil gondolkodásának *Kirejevszkij* reprezentálta szárnyához. Később *Konsztantyin Leontyev* tevékenységéhez kapcsolható. Majd a századelőn olyan invenciózus gondolkodóban talál képviseletet, mint *Pavel Florenszkij*.

Ezzel szemben a másik hagyomány *Homjakov* protestáns vonzalmú pravoszláviájától Dosztojevszkijen át nyúlik egészen *Lev Sesztovig* és *Nyikolaj Bergyajevig*. Meg kell azonban említenünk, hogy az orosz felvilágosodással egy másik jelentős társadalomkritikai hagyomány is kezd fejlődni, amely eltérően az eddig tárgyalttól, nem a szabadság értékrendje, hanem az egyenlőség eszménye felől tekint az orosz valóságra. Társadalomkritikájának elsődleges tárgyát is, ennek megfelelően a társadalmi-jogi intézményekben, nevezetesen a jobbágyrendszerben határozza meg nem pedig a pravoszlávia erkölcsi diktátumában.

Ez a két nagy tradíció, noha visszavezethető az oroszországi felvilágosodásig, bizonyos korszakokban nehezen választható el egymástól. Kétségtelenül ilyen korszaknak tekinthető például a szlavofilok és a nyugatosok első nemzedékének vitája. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy nem ritka, amikor egy-egy gondolkodó maga is átjár e két tradíció között. Bergyajev — de ez több nemzedéktársára is jellemző — fiatalon szociáldemokrata, sőt egyik első művében egy kollektivista értékrend felől mond bírálatot a széles illetve genetikus értelemben ugyanehhez a tradícióhoz tartozó narodnyik droktrinárról. Az első orosz forradalom kudarca lesz annak már korábban említett kiábrándultságnak az oka, amely az úgynevezett legális marxistákat, így Bergyajevet is végképp visszatéríti — bár nem előzmények nélkül — a politikai liberalizmus és a bölcseleti idealizmus álláspontjára. Szándékosan használtam ilyen meglehetősen bizonytalan és sokféle változatra ráilleszthető megnevezést, mint amilyen a bölcseleti idealizmus.

Tudniillik valóban rendkívül különböző filozófiai törekvések húzódnak meg az így jellemzett képződmény mögött. Bergyajevet és nemzedéktársait — akiket általában, mint az „új vallásos öntudat", avagy az orosz

szellemi reneszánsz

reprezentánsaiként tartanak számon — a politikai orientáció rokonságán túl, nem a bölcseleti törekvések párhuzamos tájékozódása, hanem a teljesítményük új, addig nem ismert minősége köti össze. Ez a nemzedék emeli át ugyanis elsőként az orosz filozófiai gondolatot receptív korlátozottságán. Esetükben a bölcselet nyugat-európai fejleményei már nemcsak utólagos kommentárt nyernek, nemcsak egyes belátásaik tekinthetők revelatívnak, de Bergyajev, Sesztov, Losszkij, Szemjon Frank esetében azt is állíthatjuk, hogy maga a gondolkodói magatartás lesz példaértékű.

— *Mi jellemzi Bergyajev személyes életútját?*

— Bergyajev személyes életútjáról szólva először azt kell megemlíteni, hogy nemesi családból származik. Fiatal kora Kijevhez kapcsolja, a kijevi egyetemen előbb természettudományt, majd jogot hallgat. S viszonylag korán, még a múlt század végén bekapcsolódik a helyi szociáldemokrata mozgalomba. Aminek az lesz a következménye, hogy már 1887-ben letartóztatják. De rövidesen kiengedik, majd egy kijevi tüntetés kapcsán ismételten letartóztatják. Ennek az ismételt letartóztatásnak lesz az eredménye, hogy 1901. tavaszától csaknem két évre

vologdai száműzetésbe

kerül.

E száműzetés a későbbi életút szempontjából azért izgalmas, mert olyan figurákkal van egy helyen, mint *Anatolij Lunacsarszkij* a későbbi népbiztos, az író *Remizov* vagy a filozófus *Bogdanov* — ő majd a „prolektult" nagy ideológusa lesz. Lunacsarszkij azért érdekes, mert kései — a negyvenes években írt — önéletrajzában Bergyajev beszámolt arról, hogy az 1917. és 22. közti időszakban többnyire Lunacsarszkij jóindulatának köszönhette, hogy továbbra is előadói tevékenységet folytathatott. Itt érdemes megemlíteni, ez a kör meglehetősen komoly európai műveltséggel rendelkezett. Ami összefüggésben van azzal, hogy Bergyajev — mint akkor sokan mások — nemegyszer látogat Nyugat-Európába. Ennek az európai műveltségnek talán az egyik legdöbbenetesebb dokumentuma a 10-es években elhangzott Picasso-előadása. Annyit még érdemes megemlíteni, hogy 1919-ben Bergyajev létrehozza a *Szellemi Kultúra Szabad Akadémiáját*, itt mondja el először Dosztojevszkijről készülő híres könyvének anyagát.

Külön figyelmet érdemel, hogy a szabad akadémia létrejöttében jelentős szerepe volt *Lev Boriszovics Kamenyevnek*, a moszkvai városi tanács első emberének. Aki többek között azzal a figyelemmel is kitüntette Bergyajevet, hogy első letartóztatásakor személyesen is részt vett a kihallgatásán. Az akkori helyzet furcsaságát mindennél jobban jellemzi, hogy épp a letartóztatás időpontjában veszik föl annak a „tizenkét halhatatlan orosz írónak" a listájára, akiknek ellátásáról a szovjet rendszer gondoskodik. Mindenesetre ez sem gátolta meg abban a szovjet rendszert, hogy 1922. augusztusában 160 vezető társadalomtudós és író társaságában kiutasítsák a Szovjetunióból.

— *Mennyiben volt indokolt ezeknek az embereknek a kiutasítása?*

— Visszatekintve, kétségtelenül indokolatlan volt az eljárás. De fel kell tennünk a kérdést — vajon nem a retrospektív tudat önhitt magabiztossága mondatja ezt velünk? Ha most eltekintünk attól, az egyébként nyilvánvalóan adódó magyarázattól, hogy

a CSEKA politikai buzgalmáról

lenne szó, adódik egy átfogóbb, az esetlegességen túlemelkedő magyarázat is. Nem lehet elvonatkoztatni ugyanis az időszak messianisztikus kortudatától, amely a filozófiával szemben egyetemlegesen volt bizalmatlan. Mindenesetre az az eljárás, amelyik egy meghatározott szellemi, bölcseleti pozíció miatt képes embereket politikailag korlátozni, s a korlátozás az eljárás módjából ítélve nem időleges érvényű, — bár feltehetően ekkor még csak öntudatlanul — de mégiscsak olyan útra terelte a szovjet fejlődést, amely a társadalomtudományos gondolkodás autonómiájának felszámolásához vezetett.

— *Mint tudjuk, Bergyajev Párizsban telepedik le, milyen szerepet játszik a francia kultúrában?*

— Ebben a generációban a két legizgalmasabb személyiség Nyikolaj Bergyajev és Lev Sesztov. Ők jelentik a legintenzívebb és legközvetlenebb behatolást a nyugat-európai kultúrába. Ők azok, akik a saját szellemi teljesítményük révén egyfelől az orosz egzisztencializmus sajátos ágát képviselik — némileg megelőzve az európai centrumban jelentkező német, illetve francia egzisztencializmust — másfelől pedig, Dosztojevszkij gondolatainak történetfilozófiai tartalmát közvetítik.

— *Az orosz vallásbölcselőknek ezt a kiutasított nemzedékét mennyire ismeri az orosz-szovjet értelmiség?*

— Azt lehet mondani, hogy a vallásbölcselők mellett, akiket az új vallásos öntudat képviselőiként tartanak számon, vagy ha az író Ivanovot, Belijt, Remizovot is idesoroljuk, akkor az orosz szellemi reneszánszról szoktak beszélni, tehát mellettük létezett még jelentős husserliánus és pozitivista tradíció is. Ezeket csaknem teljesen kiiktatták a szovjet filozófiai kultúrából. Máig szenved ettől az orosz-szovjet bölcseleti irodalom.

Mindemellett biztató fejlemény, hogy 1989—90-ben számtalan új könyvben próbálják ezt pótolni.

F. J.

Tartalomhoz a forma!

A Közgazdász május 4-i számában jelent meg a Rajk László Szakkollégium felhívása, melynek lényege, hogy egyetemünk a jövőben ne viselje Marx Károly nevét. E kezdeményezés a Társadalomelméleti Kollégiumban azonnali és szinte egyöntetű egyetértésre talált, s ennek következtében a kollégium évzáró gyűlése május 16-án az alábbi rövid állásfoglalást fogadta el:

„Kollégiumunk tagsága támogatja a Rajk László Szakkollégiumnak az egyetem nevének megváltoztatására vonatkozó javaslatát. Ezt persze nem azért tesszük, mintha úgy gondolnánk, hogy egy egyetem neve kizárhatna egyes irányzatokat az oktatásból, vagy megakadályozhatná, hogy elfoglalhassák az őket megillető helyet a tananyagban. Ha voltak, vagy vannak ilyen problémák, az nem az intézmény neve miatt van, s így azt gondoljuk, Marx Károlynak — a névváltoztatás kezdeményezői szerint: „az utóbbi 150 év legnagyobb hatású közgazdászának" — a neve négy évtizeden keresztül nem érdemtelenül szerepelt egyetemünk megnevezésében. Támogatásunk oka, hogy úgy látjuk: az egyetemi oktatásban végképp olyan marginális szerepet kap a marxizmus, hogy a jelenlegi név nemcsak hogy nem fejezi ki a közgazdászképzés eszmeiségét, de egyenesen kényelmetlen is az oktatók és a hallgatók jelentős részének. Nem lebecsülendő pozitív hatásnak tekintenénk, ha e névváltoztatás által is érzékelhetné a szakmai és a laikus környezet: az utóbbi évtizedek és különösen napjaink hazai gazdaságpolitijának nem sok köze van Karl Marx (1818—1883) nézeteihez, amely nézetek tanulmányozását kollégiumunk a jövőben is elsődleges feladatának tekinti.

Társadalomelméleti Kollégium

Engedtessék meg még néhány gondolatot közzétenni az állásfoglalást megelőző beszélgetésekből a fentiek illusztrálására.

1 Bár támogatjuk a javaslatot, úgy gondoljuk, hogy az egyetem újrakeresztelése ma nem elsődleges probléma. Az indokoltnál hangosabb és hosszabb ideig tartó felvetése elterelheti a figyelmet olyan valóban súlyos és tartalmi kérdésekről, mint az oktatás színvonala, az oktatók fegyelme és felkészültsége, a jegyzetek felfrissítése, a kollégiumi helyek bővítése, az első évfolyam helyzetének rendezése stb. Véleményünk szerint a hallgatói érdekképviseleteknek is inkább ez utóbbiakra kell koncentrálniuk.

2 Nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy ez a felhívás egy olyan időszakban jelent meg, amikor Magyarországon — követve a társadalmi-politikai reálfolyamatokat — napirenden van számos kezdeményezés a szocializmus mellett elkötelezett személyiségek (Hó Si Minh, Tito, Lukács György, Molnár Erik stb., továbbá a munkásmozgalom számos mártírja) nevét viselő intézmények, utcák nevének megváltoztatására. Ebből a szempontból nem tartjuk szerencsésnek, hogy a történelmi progresszió ezen képviselőinek érdemeit és emlékét kitegyük a politikai hullámzásoknak és divatoknak, még ha e kétes értékű sport űzői számára egyetemünk neve valószínűleg tekintélyes trófeának számíthat is.

3 Többen vitatjuk, hogy egy egyetem ne viselhetné bárki olyan személy nevét, aki „egy adott irányzattal való elkötelezettséget fémjelez". Csak két példa a hazai tudományegyetemek névadói közül: Kossuth Lajos, József Attila. Nem valószínű, hogy bárkinek is eszébe jutna, hogy a KLTE-n nem oktathatnak vagy tanulhatnak megfelelő arányban Széchenyi István, Görgei Artur, Petőfi Sándor vagy Deák Ferenc hívei, pártfogói, kedvelői vagy elismerői, bár az említettek kapcsolata Kossuthtal — köztudomásúan — távolról sem felhőtlen. József Attila szocializmus melletti politikai elkötelezettségét pedig nehéz lenne kétségbe vonni. Egyébként pedig illúzió egy olyan tekintély megszületésére várni, aki „jelképezhetné az egész hazai közgazdaság-tudományi gondolkodást", hiszen valaki vagy színvonalasan képvisel egy irányzatot, vagy nem tekintély.

4 Ugyanúgy, ahogy az egyetem esetében a tartalomhoz „a forma" elvét javasoljuk követni, fontosnak tartanánk, a marxizmushoz való viszony tisztázását más intézmények, szervezetek (pl. MSZMP) esetében is.

5 A marxizmus nem nemzeti, hanem egyetemes jellegű és hatású eszmerendszer, Marx pedig világtörténelmi jelentőségű gondolkodó (ami nem azért van, mert a „korai pluralizmus" következtében több országban kényszerült dolgozni). Ezért egyrészt jogosultnak tartjuk, hogy nevét Magyarországon is viseljék megfelelő intézmények, másrészt nem titkoljuk véleményünket, miszerint ma a nevét viselő egyetemen sem foglalhatja el „az őt megillető helyet", s erre a jelenlegi kilátások szerint a jövőben még kevésbé lesz lehetőség.

6 A kedvezőtlen, intoleráns tendenciák ellenére is bízunk az országos és egyetemi pluralizmusban. Továbbra is igyekszünk hozzájárulni, hogy a marxizmus jelen legyen az egyetemen, de ha úgy hozza a sors, akár az egyetemi Marx-szobrot is szívesen elhelyezzük kollégiumunkban, hogy bizonyos rendezvények alkalmával nem kelljen takargatni.

A. L.

A Széchenyi István Szakkollégium válasza a Rajk László Szakkollégium kezdeményezésére

A Rajk László Szakkollégium minket is felkért azon javaslatuk megvitatására, hogy egyetemünk a jövőben ne Marx Károly nevét viselje.

Válaszunkban más indoklást, radikálisabb megoldást javaslunk.

A cégtábla átfestése nem elég! Csak attól nem lettek jobbak a tudományos szocializmus tanszékek, hogy politikaelméletinek keresztelték át azokt! Csak attól nem lett jobb a Demisz, hogy nem KISZ-nek hívják!

Javasoljuk tehát egyetemünknek (például) Budapesti Közgazdasági és Társadalomtudományi Egyetemmé fejlesztését! Ezt a nevet azonban csak akkor logikus elnyernie, ha egyszersmind

— valóban ideológiamentes, nyitott szemléletű, megalapozott tudományt okít;

— mostani reformunk céljait végigkövetve a megújuló tananyaghoz szervesen hozzáillenek a szükséges szervezeti és személyi konzekvenciák;

— sikerül megszervezni az egyetem gazdasági menedzselésének és ma hiányos adminisztrációjának működőképes formáit;

— a megfelelő autonómiák és demokrácia érvényesül;

— a diákság tanszabadsága, önszerveződési lehetőségei a fejlett oktatási rendszerek szintjét elérik.

Egy ilyen összegyetemi (és nemcsak tanrendi) reformért közvetve és közvetlenül nekünk, diákoknak is erőfeszítéseket kell tennünk!

E reformfolyamat részeként (amely folyamatnak még csak bizonyos részei érvényesülnek) logikusnak tartjuk, s már nem csupán a cégtábla átfestésének, egyetemünk — demokratikus döntéshozatal, például „népszavazás" útján való — **névváltoztatását.**

Ahol állnak még a Bastille-ok, ott aktuális a Marseillaise!

Beszélgetés Ludassy Máriával

A nagy francia forradalom kitörésének 200. éves évfordulóját ünnepeljük hamarosan. Ebből az alkalomból kerestük meg kérdéseinkkel *Ludassy Máriát*, az MTA Filozófiai Intézetének tudományos főmunkatársát, aki közismert kutatója ennek az időszaknak.

— *A hazánkban zajló változásoknak megfelelően várható-e nemcsak a közel —, hanem a kicsit távolabbi múlt, például a nagy francia forradalom újjáértékelése is? Ha igen, milyen szempontok alapján?*

— Remélhetőleg *véget ér a francia forradalom sztálinista értelmezésének általánosan kötelező jellege. Ezt a forradalmat egy egyoldalú erőszakkultusz vér- és vasmitológiával övezve* épp azt *glorifikálta* a forradalomban, ami annak — *Bibó István* szavaival — tragikus félresiklása volt: *a terrort*, még inkább a terror „megideologizálását". Nem a népi erőszakakciókra gondolok itt elsősorban — bár ezek is öltöttek szörnyű formákat, lásd az 1792. szeptemberi mészárlásokat —, hanem

a „terror az erény kisugárzása"

formájában *(Robespierre)* megfogalmazott, szakrálissá tett erőszakalkalmazás ideológiájára.

Ennek sajátos módon örököse a XIX. századi etatista-terrorista szocializmus — *Bounarotti* közvetítésével *Blanquitól Louis Blanc-ig* — és természetesen tovább: *Leninig*, aki *a bolsevizmust a proletárforradalmak jakobinizmusának nevezte.* Ha egyszer nem lesz többé kötelező egy forradalom hatékonyságát az időegység alatt levágott fejek számával mérni, és a „forradalmi éberség" csúcspontjának azt tekinteni, miként számol le a mindenkori öndefiniáló közép a jobb- és a baloldali pártellenzékkel; akkor talán e téren is *meghaladhatjuk szellemi balkanizáltságunk* évtizedeit, és *közelebb juthatunk* az utóbbi 20-25 évben megjelent *angolszász és antisztálinista francia, valóban társadalomtörténeti művek megértéséhez.* Már csak azért is, mert fura módon az „ortodox" marxista — valójában leninista—sztálinista — forradalomképből maradt ki az igazi társadalomanalízis és redukáltatott a hatalommániás erőszakelméletre.

— *A magyar történetírás négy szakaszra osztja fel a francia forradalmat. Ennek tetőpontjának egészen mostanáig az 1793 júniusa— 1794 júliusa közötti harmadik időszakot, a jakobinus diktatúra évét tartotta. Hiszen ekkorra már a széles plebejus és paraszti rétegekre támaszkodó közép- és kispolgárság kezébe került a hatalom. Valóban beszélhetünk-e ilyen jellegű folyamatról? Vagy pedig a jakobinus időszak során végül is egyre inkább egy szűk csoport sajátította ki a forradalmi változásokat, és öncélú terrort vezetett be?!*

— Előbb már részint válaszoltam a jakobinizmus kultúrgyökereire. Kissé korábbra kell datálnunk a dolgot, és *nemcsak Joszif Visszarionovics bűnösségét kell kimondanunk.* A francia jakobino-szocializmus *Buonarotti* és *Louis Blanc államszocializmusa*,

a hadi-jakobinizmus modelljéből

vezette le az *„egyenlők társadalmát"*, a blanquista államcsíny másnapján megvalósítható szocializmust. Hiszen ahogy *a jakobinus kormányzat 1,2 milliós hadsereget úgy látott el azonmód, hogy minden terméket konfiskált a parasztról* és *egyenlően szétosztott* a katonák között; olyanképpen kell — és lehet — megoldani 24 millió francia ellátását az egyenlőség, sőt a szigorú egyformaság alapján.

Amíg az éhínség volt a fő veszély, ez nagyon népszerű ideológia volt, *a jakobinus kormányzat ármaximalizációs politikáját valóban néptömegek támogatták* a girondista kormányzat inflációt és elnyomorodást eredményező laissez-faire politikája ellenében. Ugyanez a helyzet — fordított sorrendben — a *Therminor idején. Robespierre*-ék bukásának mindenki tapsolt, még a bérmaximum által sújtott munkások is. Ám a politikai és gazdasági liberalizáció olyan mértékű inflációhoz vezetett, hogy *1795-ben újra nagyon népszerűek lettek* az egyenlőségért összeesküvők — *Babeuf és társai — politikai terrort és gazdasági egyenlőséget* ígérő jelszavai.

De ugorjunk egy évszázadot! *Mathiez* 1918-ban „A bolsevizmus és a jakobinizmus" című brosúrájában teremtette meg *az analogizálás terméketlen műfaját, mely miatt ma is nehéz mifelénk tisztán tudományos témaként beszélni a francia forradalomról.* „Hivatalosan" ugyanis Mathiez *kritikátlan robespierre-izmusát tették meg a forradalomfelfogásnak.* Így például *Danton* bűnösségének kétségbevonása még *Wajda Danton-filmjének három évvel ezelőtti bemutatásakor is osztályárulásnak minősült.* Legalábbis a *Népszabadság kritikusa* így *rohant ki* az éberség hiányáért elmarasztalt többi filmmagyarázó, köztük *szerény személyem ellen...*

Egyébként Robespierre most megjelent beszédei kiválóan illusztrálják azt, amit kérdése sugall: *mint vált egyre terrorisztikusabbá a Közüdv mindenható védelmezője, minél kisebb társadalmi rétegérdekeket képviselt.* Jóval szűkebbet, mint például a jakobinus „pártellenzék". És épp ezért volt *szükségszerű a terror irracionális mértékű fokozása:* hisz ma a társadalom többségének terrorizálásáról volt szó. 1794-ben például több százezer politikai fogoly volt: fejemet rá, hogy összesen nem volt ennyi arisztokrata francia földön, plánc nem aktív ellenforradalmár!

— *Talán nem tűnik erőltetettnek, ha némi párhuzamot vélünk felfedezni a francia forradalom idején történtek, illetve a második világháború utáni magyar fejlődés első néhány éve között. Hiszen a történelmi helyzet hasonló: a régi rendszer teljesen eljátszotta már hitelét, ennek bukása után lázas igyekezet folyik egy új igazságosabb társadalmi rend kiépítéséért. Ám míg Franciaországban annak idején a forradalom radikalizálódási iránya egy idő után megfordult, addig nálunk a diktatúra intézménye — a XIX. századától eltérő világpolitikai erőviszonyoknak megfelelően — állandósult. Mi erről a véleménye?*

— Ezt a kérdéskört nagyon *szépen elemzi* Bibó István az 1956-os forradalom alatt papírra vetett *„Töredék"-ében.* Szerinte éppenhogy *a diktatúra folytonossága teheti kétségessé a forradalom vitathatatlan emancipatorikus vívmányait is.* És a terror — kiváltképp a társadalom többsége ellen irányuló terror — végső soron

megszépíti a megdöntött régi rend emlékét,

azaz éppen az új rend vezetőinek hisztérikus hatalomféltése vezethet tényleges restaurációs vágyakhoz.

— *Felfedezhető-e hasonlóság a sztálinista-bolsevista korszak és a francia forradalom egyes vezető politikusaink a történelemben betöltött szerepe között is?*

— Ilyen konkrét megfeleltetésekbe nem szívesen mennék bele. Sztálin nevezte

Beriját „mi kis Marat-nknak",

s ez eléggé elriaszt attól, hogy párhuzamokat keressek. A sztálinista történetírás különben a *Trockij-* és *Buharin-féle pártellenzék felszámolását* sokszor az *Hébert* és *Danton elleni per analógiájával „magyarázta"*. Sőt, az indirekt apológia ilyen szerepe még a nem sztálinista baloldal szellemi szükségleteit is kielégítette. *Romain Rolland vagy Lukács György is a jakobinus diktatúra „jobbfelé üt-balfelé üt" dialektikájával akarta megmagyarázni magának a moszkvai pereket.*

Én az erkölcsi, emberi tartás szempontjából tudnék egy jóval szimpatikusabb analógiát is. *Bibó István a forradalom utáni magatartása engem sokban Condorcet forradalmi tragédiájára emlékeztet.* Egyikük a magyar forradalom igazolását írja le a világpolitika számára, másikuk a világtörténelem racionalista és humanista filozófiáját a halálos ítélet árnyékában. És *mindkettőjük forradalomdefiníciója szó szerint azonos:* a forradalom csupán a szabadság növelését jelentheti. Tehát a forradalom nevében nem lehet a szabadságcsökkentő intézkedések végtelen sorát legitimálni — írta Condorcet 1793. május 31-én, a jakobinus hatalomátvétel előestéjén. Ám, ha ez megtörténik, és a forradalom permanenciája csupán a terror, az öncélú erőszakalkalmazás állandóságát jelenti, akkor a forradalom szó immár a forradalom „vívmányai" nevében önnön kiváltságaikat védelmezők elleni népfelkelésre alkalmazható, ahogy Bibó írta 1956-ban.

— *Tekinthető-e Danton kivégzése bizonyos értelemben koncepciós pernek?*

— A szó szoros értelmében, hiszen Mathiezen kívül egyetlen valamire való francia történész sem hisz az „angol ügynök" minősítés és társai igazságában. Ami a pénzügyeket illeti: kétségkívül *Danton gyanúsabb volt, mint a hiperpurián Robespierre;* és újgazdag életvitele valóban provokáló lehetett az éhező sans-culotte-ok szemében. De a tárgyi bizonyítékok nem tengenek túl e téren! Igaz, a forradalom „csúcspontján", 1794 prairial havában el is törölték a tárgyi bizonyítékokat a forradalmi perekben, mondván, hogy a *„bíró forradalmi lelkiismerete elegendő tanú"*. És később Robespierre is inkább

erkölcsi és világnézeti vádakat emleget:

az erény: az utókor eszméjének nem-tisztelete, materializmus és ateizmus. Ami így igaz is lehet Dantonra, csak nem éppen a hazaárulás bizonyítékaként...

Hogy mégegyszer utaljak Wajda említett Danton-filmjére, ez korrekt történelmi rekonstrukció: *a perrendtartást például menetközben változtatták meg, és zárták ki a vádlottakat saját tárgyalásukról...*

— *Ma, amikor szerencsére véráldozatok nélkül is halvány elmozdulás tapasztalható egy demokratikusabb Magyarország irányába, milyen tanulságokkal szolgálhat a francia forradalom példája?*

— *Bibó* István, mint minden liberális demokrata, *inkább az angol forradalom modellértékében hitt. Ha egy uralkodó osztály elég intelligens* ahhoz, hogy tehetetlensége tudatában

önként lemondjon a hatalomról

— vagyis a politikai kiváltságokról, mert a gazdasági kifosztottság nem szükségszerű következmény — akkor lehetséges „dicsőséges forradalmat" csinálni, mindenfajta királygyilkosság nélkül feltenni a megunt zsarnokot az első menetrendszerű hajóra... Hát *amennyiben a magyar pártbürokrácia lesz olyan okos, mint az angol arisztokrácia volt 1688—89-ben; talán reménykedhetünk!*

Ami a francia forradalom tanulságait illeti: vegyük végre észre, hogy ez a forradalom *egész Európát euforiába ragadó módon, páratlan pátosszal számolt le egy valóban ostoba kiváltságőrző régi renddel.* (A Bastille, mint a rend rettegett szimbóluma akkor is ledöntendő, ha 1789. július 14-én egy fia politikai fogoly sem volt már benne!) És ne feledjük, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata is e forradalom terméke.

Az, hogy mi — remélhetőleg az újabb nemzedékek már nem kizárólagosan — csupán az emberi jogok felfüggesztésének igazolását, a szabadságintézmények szétzúzásának glorifikálását, az önprolongáló diktatúra megideologizálását és az embertelen erőszakelméletek közhelyeit tanultuk e forradalom fénypontjaként; nem homályosíthatja el, hogy e forradalom emléke élő, történelmi példa maradjon mindenütt, ahol zsarnokság van. Ahol állnak még a Bastille-ok, ott mindig aktuális a Marseillaise dallama és szövege.

R. I.

Ballagási kitüntetések

Az egyetemi tevékenységcentrumok javaslata alapján a következő, most végzett diákjaink kaptak kitüntetést:

Pro Universitate-díjas lett: *Andor László*, pénzügy és *Fazakas Gergely*, szintén pénzügy szakos diák.

Egyetemi Szakmai Munkáért kitüntetést kapott: *Geiszlinger Árpád*, áruforgalom, és *Hévizi Tamás*, pénzügy szakos hallgató.

Egyetemi Közösségért kitüntetésben részesült: *Kerekes Ágnes*, közlekedés, *Soltész Tünde*, áruforgalom, és *Szalai Péter* agrár szakos diák.

Ballagási Oklevelet kapott: *Bánsági György*, áruforgalom, *Bozsik Sándor*, pénzügy, *Esztermann Ákos*, ipar, *Fertő Imre*, agrár, *Für Zsuzsa*, tanár A, *Majoros Andrea*, közlekedés, *Vörös Lajos*, pénzügy, és *Zsedényi Zsolt*, pénzügy szakos hallgató.

Agrárkérdés és szovjet problematika az Egyetemi Szemlében

Szabó Kálmán cikke vezeti be az Egyetemi Szemle most megjelent idei első számát. Professzorunk a mezőgazdasági szövetkezetekkel kapcsolatos törvénytervezet parlamenti vitájáról írt 15 oldalas tanulmányt. Ugyanehhez a témához kapcsolódik Zsarnóczai Sándor munkája, aki a szövetkezetpolitika megújulásának irányairól és fő feladatairól foglalta össze gondolatait. Csomor József zárja ezt a tömakört A szocializmus elméletének és gyakorlatának néhány szövetkezetelméleti kérdése című cikkével.

Fóris György, az MTI munkatársa, a Közgazdász volt újságírója összefoglaló munkával jelentkezik a szovjet átalakítás három évének tapasztalatairól. A. B. Csubajsz, a szovjet közgazdasági reformot a magyar tapasztalatok tükrében veszi górcső alá.

Politikaelméleti témájú Horváth Sándor A politikai szféra szerepének változásai a szocializmus fejlődése során és Ilonszky Gabriella Az ideális állampolgár Keleten és Nyugaton című cikke. De publikációval jelentkezik e számban Mandel Miklós, Hideg Éva, Balásházy Mária és Poór József is. Folytatódik Kalotay Kálmán cikke (A fejlődő és a szocialista országok külső adósságainak alapfogalmai és összefüggései) a II. résszel.

Az Egyetemi Szemle megvásárolható a földszinti könyvesboltban.

Chile és a Dimitrov téri fiúk

Az Élet és Irodalom május 12-ei számában jelent meg *Sas Roland* maró gúnnyal teli írása Dimitrov téri fiúk címmel a páratlan oldalon. Ebben S. R. a chilei gazdaságban az elmúlt tizenöt év folyamán lezajlott eseményeket a magyar gazdaság helyzetével állítja párhuzamba. Állítása szerint a dél-amerikai országban a chicagói közgazdasági iskola eszméinek alkalmazása miatt „... óriási infláció támadt, majd gazdasági visszaesés alakult ki. Tíz év alatt az ország adóssága négyszeresére növekedett és... Chile gazdaságát a mai napig nem sikerült stabilizálni. Valami hasonló zajlott, zajlik hazánkban is." S. R. szerint ebben a fő szerepet a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem padjaiból a különböző párt- és állami vezetői posztokba került közgazdászok játsszák, akik termelőüzemet belülről még véletlenül sem látták. Gazdasági ismereteik — S. R. szerint — a chicagói liberalizmus szintjén állnak, s ők az okai az ország szinte minden bajának.

Mindehhez az alapos tájékozottságot, biztos tárgyi tudást tükröző, mindennemű előítélettől és indulattól mentes, tárgyilagos eszmefuttatáshoz azért szeretnék néhány apró kiegészítést fűzni. Nézzük először Chilét. Bármilyen fájó, de tény: Allende elnök gazdaságpolitikája sem volt mentes néhány olyan baklövéstől, melyeket a ma válságban lévő szocialista országok is elkövettek. Pinochet alatt pedig — bármennyire is gyűlölök mindenféle diktatúrát, legyen az akár fasisztoid, akár sztálini — el kell ismerni, Chile gazdasága stabilizálódott, az évi export megnégyszereződött, a gazdasági növekedés eléri az évi 5 százalékot. (Erről hallhattunk a tv május 25-ei, Hazai Tükör című műsorában is.)

Tény, hogy ezeknek az eredményeknek nagy ára volt, amit a lakosság fizetett meg, s ilyen áron — vélhetően többségében — mi magyarok nem kívánunk kilábalni a válságból. Fontos ezt azért is megjegyezni, mert akadnak diktatúrák, amelyek ideig-óráig képesek gazdasági fejlődést bemutatni, felgyülemlő társadalmi feszültségek mellett — lásd pl. Dél-Korea.

Ami a magyar vonatkozást illeti a glosszában. A jelenlegi, már bő fél éve posztján lévő miniszterelnök valóban rendelkezik közgazdasági egyetemi végzettséggel. Az ország adósságállományának megnégyszereződését azonban elődei hozták össze, természetesen nem egyedül, hanem például vállalati vezetőtársaikkal együtt. Akikről nem árt tudni: még a 35 éven aluli vezetők kétharmadára is igaz, hogy nincs meg a vezetői posztjuk betöltéséhez szükséges végzettségük, szakképzettségük. Azaz, még véletlenül sem látták belülről nemhogy a közgazdaságtudományi, de más egyetemet sem. Ilyenformán áldásos tevékenységükben hiábavaló és erőltetett keresni a közgazdasági egyetemen tanultak és a chicagói liberalizmus hatásait.

Természetesen a kontraszelekció nemcsak a vezetők körében érvényesül, sajnos az újságírók között is, de néha még az általam szeretett ÉS páratlan oldalán is olvashatjuk eredményét. Az persze, hogy valaki enyhén szólva tájékozatlan, előítéletekkel és indulatokkal teli, és emiatt hetet-havat összehord, az az ő magánügye és felelőssége. Az azonban, hogy mindez egy magát komolynak tartó lapban meg is jelenik, a szerkesztők felelőssége. Mert S. R. logikájában és indulataiban benne van a folytatás is: az egészségügy bajait az orvosok, az oktatását a pedagógusok, a környezetvédelem problémáit a környezetvédők okozzák és így tovább. Vagyis a recept: mindig legyen kéznél bűnbak, akibe bele lehet rúgni.

Túl egyszerű ez így, fiúk!

Budai János

Mit tudnak a svéd közgazdászpalánták Magyarországról?

A Stockholmi Handelshögskolan diákjai közül 40 hallgatót interjúvoltak meg, hogy mit tudnak Magyarországról. Úgy tűnik — s ezt Philip Sjörgen, az itteni diákbizottság elnöke is megerősítette —, hogy a kérdésekre adott válaszok, összességükben, reprezentatív képet adnak a svéd hallgatók ismereteiről.

A 40 válaszadó közül 8 fő (20%) már volt Magyarországon, de ez a tény nem jelentette azt, hogy lényegesen többet tudnának országunkról. Magyarország és Svédország között már évek óta nincs vízumkényszer, erről a tényről 43% tudott, a többség úgy vélte, vízumkérelemmel kell kezdeni az utazást. Egy kivétellel — aki semlegesnek vélte — mindenki tudta, hogy Magyarország a Varsói Szerződés tagja, mint ahogy azt is mindenki eltalálta, hogy Magyarország a KGST tagja. Atekintetben már megoszlottak a vélemények, hogy vajon alapító (40%) vagy társult (60%) tag-e.

A politikai viszonyokat tekintve a kommunista egypártrendszerre szavazott 85%, de ketten szociáldemokrata egypártrendszert írtak, sőt négyen a kommunista párt vezető szerepe melletti többpártrendszert tartották a helyes válaszalternatívának. (Lehet, hogy tudnak valamit?) A magyar politikai élet képviselői nem nagyon ismertek. 9 fő nevezte meg *Kádár Jánost*, négy *Grósz Károlyt*. Rajtuk kívül még

Nagy Imre neve merült fel,

háromszor. Ami a közgazdászokat illeti, szintén igen kevés ismert. *Kornai Jánost*, *Nagy Andrást* és *Magyar Bálintot* említették meg, kettenketten. Megjegyzendő, hogy a főiskola könyvtárában számos munka olvasható egy sor magyar közgazdásztól, angolul, a legtöbb Kornai Jánostól. Magyar Bálint a Kelet-Európa c. tárgy keretében tartott 1988-ban előadásokat a főiskolán. A magyar sportolók közül sem sok ismert. Vezetnek a futballisták, *Puskás Ferenc* neve háromszor fordul elő, *Esterházyé* egyszer. S még *Klampár Tibor* neve bukkan fel egyszer. A kulturális élet a zenére korlátozódott. *Bartók Béla* három, *Sólyom János* (Svédországban élő zongoraművész) szintén három „ismerőst" mondhat magáénak. *Radeczky* is felkerült a magyar zenészek listájára — itt, azt hiszem, a Radeczky-induló lehetett ismerős (*Johann Strauss* műve), amelyik gyakran felhangzik az újévi koncerteken, Bécsből. Szinte biztosra vettem, hogy *Kodály Zoltán* nevével is találkozom majd — nem így történt. Örömmel hallgattam viszont Kodály egy-két kórusművét, Lucia (Luca)-napkor a televízióban, a Lund-i egyetem aulájából közvetített hangversenyről — egyik darabját a svéd kórus magyarul énekelte...

Még ennél is rosszabb — a magyar exportőrök számára!! —, hogy magyar vállalatok, termékek, védjegyek szinte ismeretlenek. Nincs egyetlen magyar vállalat, amelyik neve ismert lenne. Csak egy védjegy, a *Tungsramé* fordult elő. A mezőgazdaság termékei ismertek, egyszer-egyszer említették a pálinkát, a kőbányai világos sört, tokaji bort, szalámit, kolbászt, zöldségeket — ez a teljes lista.

Svédország és Magyarország összehasonlítása (lakosság, terület, nemzeti jövedelem, világgazdaságban elfoglalt részesedés szerint) érdekes eredményeket hozott. 35% vélte úgy, hogy Svédország lakossága nagyobb, mint Magyarországé, és kb. 20% úgy gondolta, Magyarországnak mind területe, mind nemzeti jövedelme, mind a világkereskedelemben elfoglalt részesedése nagyobb, aminek — sajnos — a fordítottja igaz.

Vajon vannak-e gazdasági nehézségei Magyarországnak, és azok milyen természetűek? Senki nem jelezte, hogy nem lennének — egyébként is, ki engedheti meg magának ezt a luxust manapság? Több gondot is felsoroltak, legtöbben a világgazdasághoz való alkalmazkodás hiányát, az adósságproblémát említették, ezt követte a kereskedelmi és fizetési mérleg negatív egyenlege. Az egyéb gondok között szerepeltettek lényegében a gazdaság strukturális problémáira vonatkoztak, de említették a nagyarányú állami támogatásokat, valamint „valutaproblémákat" is.

Ami egyes, az életszínvonallal kapcsolatos kérdéseket illeti, a lakáshelyzetet 50%, a telefonellátottságot 30%, a szociális biztonságot és az álláshoz jutás lehetőségeit 70%, a vallásgyakorlás lehetőségeit 45% minősítette jónak. Az első kettő alighanem túlbecsüli a helyzetet, a harmadik-negyedik a realitásokat tükrözi, az ötödik rosszabbnak látja a helyzetet a valóságnál.

A két ország személyi jövedelemadó-rendszerét összehasonlítva az az általános vélemény, hogy a svéd adórendszer szigorúbb. Mi fordítva érezzük, ezért is terjedt el az a (ma már szakállas) vicc, hogy jelentkezni kellene a Nobel-díjra, a közgazdasági kategóriában, ugyanis a magyar közgazdászoknak sikerült egyesíteni az etióp bérszínvonalat a svéd adórendszerrel...

Mindezek után meglepő az az optimizmus, ahogy a svéd diákok látják a magyar életszínvonal jövőjét: 55%-uk úgy véli, a következő évben emelkedni fog — jobban mondva idén. Rossz próféta lenne belőlük, az szentigaz. 15% csökkenő, 20% változatlan életszínvonallal számol, 10% nem válaszolt.

A legizgalmasabb kérdés, hogy milyen asszociációk jutnak a diákok eszébe Magyarország hallatán. Meg kell jegyezni, hogy erre a kérdésre a 40-ből csak 28 fő írt egyáltalán valamit, s ebből 9-nek a lapján csak egy-egy szó, vagy félmondat szerepelt. A szavak, gondolattöredékek mozaikjából összeállítani egy „általános" képet, ez hasonlít ahhoz a „hajtogatós" játékhoz, amikor egy társaság minden tagja egymás után egy-egy mondatot ír egy papírlap alsó szélére, azután behajtja, hogy ne látsszék. A következők is így tesznek, majd az utolsó összeolvassa az egészet. Néha igen mulatságos dolgok jönnek ki belőle... Az asszociációk között

leggyakrabban a gulyás,

ezenkívül egyszer-kétszer említették még a jó ételeket, a zöldségféléket, a kolbászt, a szalámit, a paprikát, no meg a finom borokat. Felbukkant még a népi tánc, a cigányzene, a lovak, a puszta — valamint hogy „érdekes", „régi európai kultúra" van az országban... S valakinek még az is eszébe jutott, hogy az ország gyógyfürdőkben igen gazdag. Egybefűzve továbbá a viszonylag kevés, az ország helyzetéről, gazdasági életéről kapott információkat, kiderül, úgy vélik, hogy ez a kis, Európától elszigetelt, Európához viszonyítva szegény ország Nyugat-Európához közelebb akar kerülni, az emberek keményen dolgoznak a második gazdaságban, magas az öngyilkosok aránya, mint ahogy Svédországban is, liberalizálják a gazdasági rendszert, új gazdasági mechanizmust vezettek be, piacorientált gazdaságot próbálnak kiépíteni. „Át akarnak térni egy humánusabb tervgazdálkodásra, amely teret enged az egyéni kezdeményezéseknek, és csökkenti a dogmák szerepét". Politikával kapcsolatos megjegyzések is akadtak, így pl. „szabadságra vágynak a nagy baráttól, de nem merik megtenni", mások azt írják, „viszonylag szabad ország", „a többi szövetségi államhoz képest valamivel több a magánvállalkozás és nagyobb a szabadság". Valaki szerint a

„legvidámabb ház a szovjet táborban".

Meglepően kevés olyan megjegyzést találtam, amelyik az embereket jellemezné, mindössze hármat! „Barátságos emberek", „nagyon kedvesek", ugyanakkor egyikük azt írja, akikkel megismerkedett, azok kedvesek voltak, de „Magyarország nem az az ország, amelyet meg akarok látogatni" (bár még nem volt Magyarországon). És végül egy meglepő összeállítás: „Kommunista ország — de kedves emberek".

Ha megpróbáljuk egybevetni, hogy a diákok mit tudnak egymás országáról — nehéz dolgunk van. Nem biztos, hogy általánosítható, de a valóságos képnek mindenképpen részét képezi. Úgy tűnik, a magyar diákok lényegesen többet tudnak Svédországról, mint amennyire a svédek ismerik Magyarországot. Úgy gondolom, ahogy a magyarok egy kissé idillikus képet rajzoltak, úgy a svédeké viszont sötétebb tónusú. A magyar diákok átlagos ismerete szerteágazóbb, árnyaltabb, emberközelibb, érzékelhetően, kézzelfoghatóan megjelenik Svédország, a svéd ember.

Az interjút megelőzően korábban 49 negyedéves magyar külgazdos hallgatónak is sikerült feltenni ugyanezeket a kérdéseket. Így lehetőség nyílott arra is, hogy a két csapat ismeretszintjét egybevessem.

Az alapvető politikai-gazdasági hovatartozást, a politikai rendszer ismeretét illetően a két csoport között nincs különbség. A két ország közötti relatív pozíciókat tekintve a svéd válaszok közelebb járnak a valósághoz, bár mindenütt nagy volt a hibaszázalék. A két ország közötti szabad utazások kérdésében (ti. nem kívántatik beutazó vízum) a helytelen svéd válaszok aránya háromszorosa volt a magyarokénak. A jövedelemadó szigorúságát tekintve, mindegyik csoport a sajátját tartotta szigorúbbnak. Hiába, az mindig úgy van, hogy a szomszéd kertje zöldebb...

Az életszínvonal egyes elemeinek minősítését illetően, a svéd diákok válaszai „sikerültek" jobban — a vallásgyakorlás kérdését látták csak lényegesen rosszabbnak, mint a valóság. Jól látják a svéd diákok a magyar gazdaság nehézségeit (alkalmazkodás, adósság stb.), és az utóbbi időben sikeresen és visszafordíthatatlanul megizmosodó reformfolyamatokat is de azt hiszem, a magyar értékelés sem esett messze a svéd valóságtól. Van-e tanulság, ami leszűrhető? A kis körre kiterjedő felméréseket nem szabad túl komolyan venni — kérdezzük csak meg a statisztikusokat... De egy bizonyosra vehető: minél jobban kiaknázzuk egymás személyes megismerésének lehetőségeit, minél nyitottabbak vagyunk egymás iránt, annál többet tanulhatunk egymástól. S úgy tűnik, van mit tanulnunk...

Stockholm, 1989

MÁDI CSABA

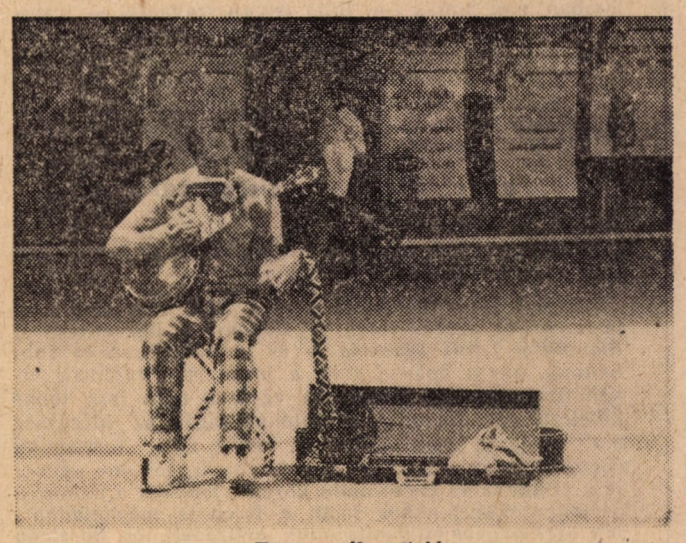

Egyszemélyes trió

Egy új bérezési rendszer felé

Az egyetemi létszám- és bérgazdálkodás továbbfejlesztésének előkészítésére, az új mechanizmus alternatíváinak kidolgozására szakértői teamet hozott létre az egyetem vezetése. A csoport tagjai *Kerékgyártó Györgyné* (statisztikai tanszék, iparkari dékán), *Somogyi Béláné* (a személyzeti osztály vezetője), *Turján Sándor* (pénzügy tanszék), *Bauer András* (piackutató tanszék), *Felber Mária* (piackutató tanszék), *Baricz Rezső* (számviteli tanszék), *Demler Walterné* (Könyvtár), *Monek Lászlóné* (gazdasági főigazgató) voltak. A munkában a szakszervezet részéről megfigyelőként részt vett még *Róth József* (számvitel-tanszék) és *Varga István* (szociológia-tanszék).

A változtatások oka az, hogy az 1985-ben bevezetett

decentralizált bérgazdálkodás felemás módon,

az eredeti célkitűzésektől számos vonatkozásban eltérően, ellentmondásosan működik. Ezt sok minden magyarázza. Közöttük talán a legfontosabb, hogy bevezetését nem előzte meg az egységes feladattal arányos bérkeretének meghatározása, jóllehet a tanszékeket igen eltérő helyzetben találta az 1984. október 31-i státus quo. Szerepet játszott természetesen a mechanikus alkalmazás, az egységek szerinti nyilvántartás hiánya, illetve zavarai, de a rendkívül alacsony oktatói bérszínvonal is.

Az egyetem tevékenysége összetettebbé vált, az oktatáskutatás köre szélesedett, a nemzetközi kapcsolatok bővültek, az infrastruktúra is jelentősen változott. Egyre inkább többcsatornás finanszírozási feltételek között működik az egyetem. E bonyolult szervezeti és finanszírozási rendszerben minden bizonnyal csak decentralizáltan lehet gazdálkodni hatékonyan az erőforrásokkal.

A decentralizált bérgazdálkodás jelenlegi működésének problémái mellett elemi erővel jelentkezik az új képzési rendhez való aktív alkalmazkodás igénye is.

A munka jelenlegi szakaszában a team azt vizsgálta, hogy milyen számítási eljárások segítségével lehetne megalapozni az egyetemen belüli bérgazdálkodás fejlesztését. Két alapvető közelítési típus adódott:

a szervezeti egységek létszámhelyzetéből,

illetve a bérszükségletükből kiinduló számításmód.

A szervezeti egységek létszámhelyzetének áttekintésére, értékelésére, alakítására többféle lehetőség kínálkozik. A főbb változatok: (E cikkben csak a lényegüket ismertetjük, részletesen kidolgozott változataik a team által készített dokumentumban találhatók.)

a) A JELENLEGI STÁTUS QUOT ADOTTNAK TEKINTJÜK.

Megpróbáljuk új státusok létesítésével biztosítani az új oktatásba való átmenet plusz-igényeit. Az igények benyújtása a tanszékvezető feladata, amelyet az egyetem vezetői, tanszékvezetői tanácskozáson is megvitatnak. Ezt követően az egyetem vezetése dönt a tanszékek létszámigényéről. *Ez a változat kétségkívül a legbékésebb variáció,* tradicionális módszer, *de forrás oldalról hiányoznak a feltételei, továbbá a racionális bérgazdálkodással is ellentétes.*

b) VERBÁLIS EGYEZTETŐ MEGBESZÉLÉSEK SOROZATA.

Egységes szempontok alapján *a tanszékvezető előterjesztést készít az egység feladatairól, létszámigényéről.* Az előterjesztésben kitér az egyes oktatók feladataira, a tervezett nyugdíjazásokra, illetve egyéb létszámmozgásokra. A tanszéki előterjesztések alapján *az egyetem vezetése és a tanszékvezetők között további iterációra kerül sor.* A verbális helyzetelemzés összegzését és a perspektivikus átcsoportosításra, bővítésre tett javaslatot *az egyetem vezetése tanszékvezetői tanácskozás elé terjeszti.* A tanácskozás tapasztalatait is figyelembe véve *kerül sor a létszámmal kapcsolatos döntésekre.* E módszer *a hagyományos elemeket leginkább ötvözi és előnye, hogy az egyedi, specifikus tényezőket rugalmasan figyelembe veszi.* Hátránya viszont, hogy *nem eléggé egzakt, teret adhat némi szubjektivizmusnak, erősebb hangok jobban érvényesülhetnek.*

c) LÉTSZÁMIGÉNY-SZÁMÍTÁSOK.

A létszámigény-számításokkal az egyes oktatási egységeknek (tanszékeknek, intézeteknek) a feladataikhoz szükséges oktatóigényét próbálhatja meg felbecsülni az új rendszer.

c1) SZŰKÍTETT MÉRÉSEN ALAPULÓ ÖSSZEGZŐ MÓDSZER.

E becslési eljárás az oktatói munka elemei közül explicite *csak a viszonylag jobban mérhető, de az oktatói munka szempontjából alapvető változatokat veszi figyelembe* (a tanszéknek a tanévben hány órát kell tartania, hány dolgozatot kell javítania, hány főt kell vizsgáztatnia, hány szakdolgozatot kell bírálnia). Az oktatói tevékenység többi komponense (órára való felkészülés, oktatás-előkészítés, tananyag- és oktatási segédanyag-készítés, konzultáció és tudományos tevékenység) implicite jelenik meg a becslés során, oly módon, hogy az oktató időalapjának hány százalékát teszi ki. *A szükséges létszám mérésére azután egy egyszerű tört szolgálhat, amelynek számlálójában egy olyan becslés van, amely oktatási egységenként az itt felsorolt oktatási tevékenységek összes időszükségletére vonatkozna. Nevezőjében pedig az e tevékenységből egy oktatóra jutó normatíva található.* A becslés persze *problematikus: nem jelenik meg bennük az oktatók beosztás szerinti összetétele.* Arra is utalni kell, hogy az óraszámon és az egyéb mérhető oktatási teljesítményen alapuló becslési módszerek alkalmazása óraszámbővületet, feltupírozási törekvéseket is innováltat, amely ellen mindenképpen védekezni kell.

c2) REGRESSZIÓS BECSLÉS.

Egy ilyen módszer segítségével *egzakt összefüggés határozható meg a létszám és a létszámmal oksági kapcsolatban lévő, úgynevezett magyarázó változók* (az előbb említett óraszám, dolgozatok száma stb.) *között.* A regressziós becslés *előnyös tulajdonsága, hogy az egyes magyarázó változókat nem kell közös nevezőre hozni, nem kell órára átszámítani a nem órában mért jellemzőket* (például a dolgozatok számát), továbbá nemmennyiségi változót is (pl. a tanszék jellege, az oktatott diszciplína kutatásigénye), szerepeltetni lehet a tanszéki feladatok jellemzése során. Mivel a szükséges létszám meghatározása számos becslési elemet tartalmaz, *elkerülhetetlen, hogy bizonyos egyedi sajátosságokat további iteráció útján vegyünk figyelembe.* Ezért ezúttal is *szükség van a tanszékvezetőkkel,* illetve egy tanszékvezetői *fórummal való egyeztetésre,* a javaslatok *döntés előtti véleményeztetésére.*

A létszámigény felmérésével szemben

a bértömegből kiinduló közelítésnél

a bérszükséglet meghatározása történhet a szervezeti egységek létszámadataiból — mint az előbb láttuk —, de a létszámadatok figyelmen kívül hagyásával is. *A decentralizált bérgazdálkodási elvnek valójában az utóbbi módon meghatározott bérszükséglet-számítás felelne meg.*

a) NYERS BECSLÉSEN ALAPULÓ BÉRSZÜKSÉGLET-SZÁMÍTÁS.

Ennél a megoldásnál abból az alapelvből indulhatunk ki, hogy *egy-egy diszciplína művelése* — oktatás, kutatás, fejlesztés — *eltérő bázist,* s ennek megfelelően *eltérő bérkeretet igényel.* Mégpedig attól függően, hogy az milyen szerepet tölt be az oktatásban és kutatásban. E megoldás előnye, hogy nem igényel tételes teljesítményfelmérést, a meglévő egységeknek *vezetői döntés alapján biztosít folyamatos fejlesztési vagy leépítési keretet.* Hátránya, hogy *szubjektív elemeket tartalmaz* és ezen az alapon *várhatóan támadni fogják azok az egységek, amelyeket hátrányosan érint* (leépítést jelöl meg).

b) A TANTERVI, ÓRÁK SZÁMÁRA ÉPÜLŐ BÉRSZÜKSÉGLET-SZÁMÍTÁS.

Ennek a megoldásnak az az alapja, hogy *egy egység oktatási teljesítményét a tantervi órák és a várható hallgatói létszám segítségével elfogadható pontossággal közelítjük.* Ennél a módszernél két alapesetet különböztetünk meg. *Az első esetben csak általános, szak- és szakirányú törzstárgyakra alapozzuk a számítást. A második esetben a vizsgálódási körbe bevonjuk a választható tárgyak körét is.*

c) SZÉLESEBB KÖRŰ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGRE ÉPÜLŐ BÉRSZÜKSÉGLET-SZÁMÍTÁS.

Ennél a számítási módnál a tantermi foglalkozásokon kívül *be kell vonni azokat a teljesítményeket, amelyek a tanterv előírásai alapján ugyancsak meghatározhatók. Például: vizsgáztatás, zárthelyi és vizsgadolgozatok javítása stb.* A megoldás előnye, hogy jobban figyelembe veszi a konkrét oktatási teljesítményeket. Hátránya, viszont, hogy ezek a teljesítmények csak közelíthetők, explicite azonban továbbra sem fog át minden oktatási teljesítményt.

A tanulmány foglalkozik az új bérgazdálkodási rendszerre való áttéréssel, a bérfejlesztési és jutalmazási mechanizmussal.

A nem oktatói tevékenységeket folytató egységek létszám- és bérgazdálkodásának áttekintésére és a továbbfejlesztési javaslat elkészítésére a következő időszakban kerül sor. A vitaanyagot az Egyetemi Szemle teljes terjedelmében közli. A szerzők és az egyetem vezetése várja minden érdeklődő hozzászólását, javaslatait.

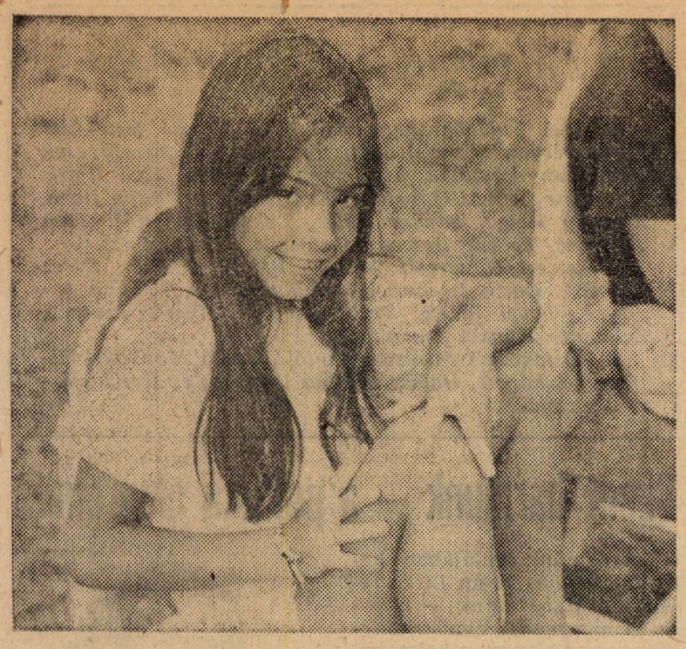

Cigánykérdés egy szakközgazdász diplomában

Kozma Blanka egyetemünkön végzett, szakközgazdász, jelenleg a IX. kerületi tanács cigánygondozója. Ez a tanulmánya is úttörő jelentőségű.

(Részletek Kozma Blanka A cigányok felemelkedését hátráltató jogszabályi háttérről című szakközgazdász diplomadolgozatából.)

„A magyar joggyakorlatban olyan jogszabály nincs, amely kimondottan a cigánylakosságra, mint etnikumra irányul. Ez alól még a cigánytelepek felszámolását elősegítő sajátos hitelfelvételi és finanszírozási rendelet sem kivétel, hiszen — bár ezeket az egészségtelen putrikat nyilvánvalóan cigányok lakták és lakják ma is — ez a jogszabály általában a telepek, azaz a lakás céljára alkalmatlan építmények felszámolását kívánja elősegíteni. Mivel Budapesten a cigánytelepek felszámolását befejezettnek nyilvánították, ezért fővárosi viszonylatban érvényben lévő, úgymond C-jogszabály már nem található...

Amikor egy társadalmi csoport a középosztály alatt helyezkedik el — s a cigányság döntő része mind iskolai végzettség, mind anyagi helyzet, mind munkaerőpiaci pozíció terén ilyen —, akkor a középmezőnyre szabott jogszabályok igenis hátráltatják felemelkedését, azért, mert e csoport tagjai nem tudnak élni a joggal, s így mi marad más, mint az ütközés állapota. A rendelkezésben foglaltak előnyeihez tehát nem férkőzhetnek, míg annak mindennemű negatív következményei gyakorlatilag csak őket sújtják...

A jogszabályok diszkriminatív jellegének alátámasztására vegyük először a kisipari, kiskereskedelmi engedélyek kiadásának rendszerét. E tevékenységek engedélyezését a jelenlegi jogszabályok szakképzettséghez kötik. Van ugyan egy-két szakma (például a takarítás, a földkitermelés), ahol eltekintenek ettől, s elég az általános iskola elvégzése, de a kereskedelmi tevékenység terén a legegyszerűbb formák (például a virágárulás) esetében is középfokú bizonyítvány, illetve többéves szakmai gyakorlat felmutatása szükséges...

A jogszabályok nem voltak mindig ilyen diszkriminatívak. Pár évvel ezelőtt a fővárosban is több kereskedődinasztia — köztük virágárus cigánycsaládé — létezett, mára számuk egyre csökken. Az utóbbi évek városrendezési szempontjai miatt ugyanis a már meglévő bódékat is lebontatják velük, s helyükre (mint például a Boráros téren) pavilonsorokat épít a tanács, ahol egy üzlet lekötése egy-két millió forintba kerül, s ekkora tőkével e lakossági rétegnek még a legtehetősebbjei sem rendelkeznek. A mozgóárusítás is telephellyel rendelkezők sajátja és például tökmagra, idény jellegű cikkekre (például fenyőfára) nincs önálló árusítási engedély.

A cigánylakosság tehát a szakképzettség és az anyagi tőke együttes hiánya miatt mind a kisipari, mind a kiskereskedelmi tevékenységek köréből kiszorított, az idevonatkozó jogszabályok mesterséges fenntartása miatt ennek a rétegnek legalább annyira nehéz az önálló egzisztencia megteremtése, mint mondjuk gyermekeiknek bejutni egy jobb felsőfokú intézménybe.

Ez a szisztéma vitathatatlanul sérti az emberi jogokat, mert a cigányokat őseik termelési kultúrájának elhagyására kényszeríti. Gondoljunk csak az üstfoltozókra, a művirágkészítőkre, a lókereskedőkre, a vásározókra, a zenészekre, — ezek a foglalkozások mind-mind önálló megélhetés forrásai voltak, és beilleszkedtek a kor munkamegosztási rendszerébe. E szakmák folytatására, új formákkal és új tartalommal való feltöltésére ma nincs lehetőségük a cigányoknak (egy-egy helyi kezdeményezést kivéve, például ahol a szegkovácsokat szövetkezetbe tömörítették), helyette ma kénytelenek szakképzetlenül, éhbérért dolgozni..."

Mindennapi történet

Negyedéves diák meséli.

Magyarország története vizsga 1989. május 11.

A tétel: Eredmények és torzulások 1948 és '53 között (sic!)

Vázoltam az előzményeket: A Tájékoztató Iroda megalakulását, hogy a bolsik már a koalícióban megszerezték a BM-et, hogy megrészegítette őket a stabilizáció és a 3 éves terv. Elég az hozzá, az orosz megszállási övezetben igazodni kellett az orosz rendszerhez.

Ez azért volt baj, mondom, mert itt a választások eredményeként többpártrendszer volt, koalíciós kormányzás stb. Erre a Kisgazdapárt vezetőit elviszik az oroszok, a Parasztpárt székházát áthelyezik, hogy ne találják meg a parasztok, a szocdemeket beolvasztják, s végül is egy párt marad, kontroll nélkül.

Ekkor tértem volna rá a torzulásokra. Közbevágott, hogy Nagy Imre mégsem volt olyan nagy, mint amilyennek gondoljuk. Előbb az eredményeket mondjam, hisz az eredmények torzultak. Megakadtam kis előadásomban. Ilyenek nem voltak — mondom —, talán a mobilitás, de az is inkább a koalíciós időkben. Mire sorolni kezdi: agráripari országból ipari-agrár országgá váltunk, kulturális forradalom zajlott le, villamos áramot vezettek a falvakba. Több nem jut már eszembe. Hozzátette még, hogy nem tetszik neki a mai publikációs gyakorlat, mert egyoldalúan (sic!) tálalja a tényeket. Ez baj, mert most nemcsak a múltunkról, hanem a jövőnkről van szó. (Na ebben az egyben igaza van: tényleg a jövőnkről van szó!)

Végül adott egy hármast (közepest), míg a leányok, akik mindenféle bebiflázott tankönyvszövegeket adtak elő, négyes-ötösökkel javították az átlagukat.

A jéghegy alapja

Előzetes a „Zsidók, cigányok, előítéletek" című vitából

Nem a cigányellenesség botrányos megnyilvánulásaival kívánok itt foglalkozni, hanem azzal a jégheggyel, amelynek a botrányok a csúcsai. A hétköznapi sajtó hétköznapi cigányképét ugyanis nem a szemléleti különbség választja el a botrányos cigányellenességtől, hanem csupán bizonyos udvariassági szabályok betartása, a hangnem visszafogottsága, az öncenzúra szünetjelei. Az olvasó fejében azonban a közleményekről lehámlanak az udvariassági szabályok (az obligát megszorítások: „persze a többség nem olyan", „a társadalom is, a múlt is felelős", „nem könnyű megküzdeni az előítéletekkel" stb.), kitöltődnek az öncenzúra fehér hasábjai.

A sajtó hétköznapi cigányképe egy olyan kivételes pontban képződik, ahol a hatalom világképe széles alattvalói rétegek világképével összeér.

A totalitárius hatalom egyik központi célképzete egy olyan uniformizált életforma, amely az alattvalók ellenőrzése és mozgatása szempontjából a legmegfelelőbb.

Magyarországon különösen erős volt ennek az életformaeszmének az összekapcsolódása a kisegzisztenciák, a középréteg legszélesebb köreiben élő tradicionális normákkal. A mérsékelt totalitárius hatalom és a konszolidált alattvalói rétegek közös (mondhatjuk: kiegyezéses) normatartományának alapelemei: az önkizsákmányoló munkaaszkézis, a rendszeresség, a rághöz- (munkahelyhez, lakóhelyhez) kötődés, a stabil kiscsaládi keretek, az egyenletes, felhalmozásközpontú fogyasztás, a konfliktusok, érzelmi viharok eltakarása a nyilvánosság elől, a nyilvános élet és a belső családi élet szétfalazása, az adminisztrációval való viszony rendezettsége.

Inadekvát normák

A cigányságot mind a hatalom, mind a társadalmi közeg ennek a közös normatartománynak a szempontjából ítéli meg, márpedig ez a normatartomány a cigányság számára történelmileg teljesen inadekvát normákból áll.

A hatalom áthárítja a felelősséget

A totalitárius hatalom abban is megegyezik a konszolidált alattvalói rétegekkel, hogy az említett normatartományhoz való viszonyt (is) szubjektivizálja, vagyis letakarja annak történelmi és társadalmi meghatározottságait. Ez a letakarás szükségszerű annak a hatalomnak a részéről, amely egy semmiféle történelmi realitással nem bíró célképzetből meríti a legitimitását, s amelynek éppen ezért folyamatos szükséglete (és a hatalom abszolutisztikus jellegénél fogva: folyamatos lehetősége), hogy a történelmileg inadekvát működéséből eredő torzulásokért az alattvalókra hárítsa a felelősséget.

A problémák szubjektivizált kezeléséből következő kampányok (például a munkafegyelemmel, az ezzel-azzal való takarékoskodással, a „munka nélküli jövedelemszerzés" visszaszorításával stb. kapcsolatban) nagyon szoros kapcsolatban állnak a közös normatartománnyal.

A másik oldalról pedig a történelmi és társadalmi meghatározottságok letakarása, a normák abszolút érvényének, időtlenségének a tételezése a mindennapi tudat közismert eleme, amelyet csak a társadalom liberális, szabadelvű felfogásának a szétterjedése képes meggyengíteni. A közös normatartományhoz való viszonyt tehát a hatalom is és a cigányságot körülvevő közeg is a cigányság „kollektív szubjektumából", „kollektív jellemből", azaz faji jellegű tételezéséből vezeti le.

A díszcigány félrevezet

Ennek a letakarásnak az egyik legelterjedtebb tecnikája a sajtóban a díszcigány-kazuáliák alkalmazása. A díszcigányok bemutatása igazolja annak a lehetőségét, ami voltaképpen lehetetlen. A szociológiailag valószínűtlen esetek leírása a valószínűtlenség tényének feledésére szolgál. Ami szociológiailag valószínűtlen, az társadalmi méretekben lehetetlen.

A díszcigányoknak és a belőlük összeállított cigényszervezeteknek az a funkciójuk, hogy a társadalom felelősségét a saját példájukon keresztül a cigánysságra vezessék át. Mint tudjuk, a szerencsejátékok propagandájában is a győztesek bemutatásával szokták elterelni a figyelmet a játékot alapozó kemény matematikai valóságról.

A totalitárius hatalom nem normatív módon korlátozott hatalom, nem szabatos, kodifikált normák szerint minősít, büntet, jutalmaz. A totalitárius hatalom alatt a társadalom tagjainak állampolgári helyzetét, jogosultságait, korlátozottságait meghatározó kodifikált normák, a jog normái, a gazdaságpolitikai-szociálpolitikai játékszabályok nem válnak el a társadalmi normáktól, az állami és a társadalmi normák egybemosódnak, a preferált társadalmi normák a kodifikáció hatalmas hézagain keresztül beáramlanak az állami normák világába. A társadalmi normák államosítása következtében a társadalomnak nem áll módjában elismerni a társadalmi normák pluralizmusát, nem áll módjában a tolerancia. A kiegyezéses, közös normatartományt alulról is és felülről is államosított normatartománynak tekintik. Az állam szolgáltatásait az veheti igénybe, állampolgári jogosítványaival az élhet, aki megfelel „a társadalmi együttélés normáinak". Jogosultak és jogosulatlanok helyett érdemesek és érdemtelenek, önhibásak és önhibán kívüliek vannak.

A hatalmi és az alattvalói szemlélet ugyanígy összemossa a büntetőjogi normákhoz és a társadalmi normákhoz való viszonyt. A normán kívüliség jogon kívüliségnek számít, a közös normatartományon kívül élők kvázi-kriminalizált, prekriminalizált állapotban élnek,

s ebből az állapotból természetesen sokkal kisebb és sokkal könnyebb lépés vezet a büntetőjogi normákon túlra, mint a közös normatartományból.

Hétköznapi rasszizmus

Összefoglalva: egy mérsékelt totalitárius diktatúrában végbemenő, eltorzult, csonka polgárosodási folyamat alakította ki azt a hétköznapi cigányképet, amely szerint „a cigány": nem úgy él, ahogy a rendes emberek, erről elsősorban ő tehet, és ennek a ténynek meg kell határoznia az állami intézmények magatartását a cigányokkal szemben.

Révész Sándor

Meghívó

„Zsidók, cigányok, előítéletek" címmel a Nyilvánosság Klub vitát rendez június 3-án, 10 és 16 óra között az MKKE IV. előadójában.

A tudományos tanácskozás Komoróczy Géza professzor Kisebbségekből álló társadalmak című elnöki megnyitójával kezdődik. Feltárva a látható és láthatatlan kisebbségek közti különbségeket. Vági Gábor arról beszél, mi is a rasszizmus. Kenedi János arra a kérdésre keresi a szociológiai magyarázatot, hogy ma miért a cigány és nem a zsidó a bűnbak. György Péter az előítélet „megszerkesztésének" technikáját dokumentálja bűnügyi híreken. Révész Sándor a napi sajtó cigányellenes kliséit elemzi, Havas Gábor pedig az általános tudományos hiedelmeket. „A hétköznapi nyelv szófordulatai öncenzúrát és elfojtásokat tükröznek" — mondja majd Zeke Gyula. „Black úr a British Museum háta mögött" című előadásában. A jelenség szociálpszichológiai hátterére Csepeli György mutat rá, Szabó Ildikó pedig közvélemény-kutatási adatok alapján ismerteti a többségi társadalom vélekedéseit a kisebbségekről. A cigánybűnözés adatairól Tonhauser László rendőr őrnagy tart beszámolót. A nemzeti tudat zavarainak kialakulásában szerepet játszik a magyar kormány külpolitikai viselkedése — derül ki Zala Tamás előadásából, amely Magyarországnak Izraelhez és az arab államokhoz fűződő kapcsolatait elemzi.

A Nyilvánosság Klub minden érdeklődőt szívesen vár a vitára. A tanácskozásról értesítettük a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület, a Judeisztikai Társaság, a Raoul Wallenberg Egyesület, valamint a Phralipe Független Cigány Szervezet tagjait és a MIOK Kulturális Központját.

Üdvözlettel
a Nyilvánosság Klub ügyvivő testülete

Akinek a sport a mindene

Kiss Gyula — a közgázos sportolók Gyula bácsija — mögött 60 éves munkaviszony áll. Életéről és az egyetemi munkáséveiről kérdeztem.

— *Tudom, nem nagyon illik ilyet kérdezni, de árulja már el Gyula bácsi, hány éves? Mert akárhogy is számolom, a hatvanon már biztos felül van...*

— Én erre a kérdésre csak azt felelem most is, amit a gyerekeknek szoktam mindig mondani: Nemsokára megyek nyugdíjba.

— *Hogy kezdődött Gyula bácsi pályafutása?*

— 1929. januárjában szegődtem el sütőtanoncnak egy zsidó családhoz. '44-ben aztán bevonták tőlük az iparengedélyt; nem kaptak lisztet, így nem tudták a most már feleslegessé vált segédeket foglalkoztatni. Ezért bocsátottak el engem is. Az apósom akkor a Közgazdasági Egyetemen dolgozott kapusként. Az ő révén kerültem én is ide. De nem sokáig élvezhettem a biztos állás nyújtotta nyugalmat. '44 őszén behívtak katonának. Mi voltunk az úgynevezett „elmaradt korosztály", akiket valahogy elfelejtettek annak idején besorozni, most viszont, mondván, hogy jobb későn, mint soha, elvittek minket is a frontra. Kiképzésre persze már a nagy zűrzavarban nem jutott idő.

— *De hát akkor mi értelme volt az önök csatarendbe állításának?*

— Hát tudja, hogy volt az akkoriban: nem tudta a fej, mit csinál a kéz... A puskát még csak-csak el tudtuk volna sütni, de kezelni azt már nem. Én úgy kerültem az angolok fogságába, hogy fegyver sosem volt előtte a kezemben. Elmondhatom, hogy még a Nyugatot is megjártam (ahová azóta sem jutottam el). Vittek engem Amszterdamba, Brüsszelbe, meg tudom is én még hova. Amikor hazajöttem, visszamentem az egyetemre hivatalsegédnek. Ez azt jelentette, hogy én voltam a questorának (ami a mai dékáni hivatalnak felel meg) a mindenese. Abban az időben 3000 hallgatóra jutott egy questora, ahol a főnök vezetése alatt két hivatalsegéd és négy tisztviselő látta el a napi teendőket. Rengeteg munka volt ám ott! De kerestünk is szépen.

Később aztán, mikor az apósom nyugdíjba ment, én lettem a portás. Akkoriban nagy dolog volt egy ilyen bizalmas álláshoz hozzájutni. A professzor úr, aki a jelentkezők kiválasztásával foglalkozott háromszor rendelt be magához „kihallgatásra". Vittem én magammal a pékségből az ajánlólevelet is, hogy lássák, ott is becsületesen dolgoztam és csak a létszámfelesleg miatt kellett engem elbocsátani. Hosszasan beszélgetett velem, kifaggatott az életemről, az eddigi pályafutásomról. Tudja, hogy van az; madarat tolláról, embert beszédéről ismerni meg.

Végül megkaptam az állást, de ez sem járt kevesebb elfoglaltsággal. Sőt! Akkoriban hétvégeken az egyetem dolgozóinak társadalmi munkát is kellett végezni. Először az iskolánkat kellett rendbehozni. Aztán részt vettünk Sztálinváros építésében is. Úgy volt az akkor, kérem, hogy ha szóltak fentről, mindenki — legyen az professzor, tanársegéd, vagy akár hivatalsegéd — fogta a lapátot és ment lelkesen dolgozni.

'52-ben az egyetem elköltözött a Szerb utcából a Dimitrov térre. Itt már egész nap a kapuban kellett ülnöm; az egyetem még hétvégeken, sőt, az ünnepnapokon is nyitva volt. Túl sok időmet lekötötte ez a munka. Mikor aztán — még ugyanebben az évben — megalakult a testnevelés tanszék, megkérdezték, nem lenne-e kedvem náluk dolgozni szertárosként. Örömmel mentem, hiszen egész életemben a sport volt a mindenem.

— *Ennek a sport iránti rajongásnak köszönhető, hogy Gyula bácsi immár csaknem 40 éve a testnevelési tanszék „mindenese"?*

— Feltétlenül. De az is igaz, hogy kettőn áll a vásár. Én mindig becsületesen dolgoztam, meg is voltak elégedve a munkámmal. Kétszer kaptam Kiváló Dolgozó kitüntetést.

— *Gyula bácsi sokáig sportolt aktívan?*

— Hajaj! Én már tizenkét éves korom óta rúgom a labdát; akkoriban még a kőbányai grundra jártunk ki szinte mindennap focizni. Nekünk kellett fizetni a bírót, a pályát. Erre ment a havi zsebpénzem.

De igazából most sem hagytam még fel a futballozással. Igaz, már a hetvennyolcadikat taposom, de esténként, munka után egy-egy órácskára mindig be szoktam állni a gyerekekhez focizni.

— *És bírja velük az iramot?*

— Mi az hogy! Úgy szaladok, futok a pályán, mint az ifjak. Én olyat, hogy fáradtság, nem ismerek. Van egy hétvégi kis telkem, ott szoktam magamat tréningezni. Csak egyet mondhatok: mozogni, mozogni, meg nem állni, ez a hosszú élet titka!

Az a baj, hogy itt az egyetemen egyre kevesebb fiatal van, aki aktívan sportol. Régen még az volt a probléma, hogy nem tudtunk elég szerelést adni a diákjainknak; ma viszont már nem szerelésből, hanem sportolóból van hiány! Például itt van a röplabda szakosztályunk, amelyik igen szép eredményeket mondhat a magáénak. De ebben is alig játszik egyetemista: nagyon sok a külső tag. Kicsit úgy érzem, ma már sokkal kevésbé van kedvük a fiataloknak sportolni. Több a választási lehetőségük, hogy mit csináljanak szabadidejükben. És persze jobbak a körülményeik. Régen még, ha valaki el akart jutni külföldre, hát elkezdett sportolni. Manapság viszont, egyáltalán nem kunszt már utazni.

Meg aztán az sem tetszik nekem, hogy az utóbbi időben kezdjük megszeretni az agresszív játékokat. Évekkel ezelőtt még a röplabda népszerű sportág volt; ma már nem az. Emlékszem, hogy akkoriban szinte mindenütt, még a legkisebb falvakban is volt röplabdapálya. A pankaszi (az Őrségben egy pici falucska) parasztlányok csapata például hallatlan lelkes játékkal megnyerte a falusi spartakiádot. „Jutalomként" a moszkvai VIT-en való részvételt kapták. Ezek a tizenéves lánykák akkor jártak életükben először külföldön. Nagy dolog volt ám ez a számukra! De ők legalább még tudták értékelni.

Én csak azt mondom kérem, hogy sokat változott ez a világ.

Durst Judit

A kikészítőgyár vizuális brigádja

Immár hatodik éve működik az egyetemünk diákjaiból, illetve már végzett, volt hallgatóiból álló Közgáz Amatőrfilmstúdió, újabb nevén *Közgáz Vizuális Brigád.* Az eltelt évek alatt csaknem *félszáz film,* illetve videoalkotás készült a műhelyben: a közgázos csapat a különböző amatőrfilm-fesztiválon mintegy *negyven díjat nyert el.*

De *hírük eljutott külföldre is.* A magyar hónap keretében 1987-ben őket is *meghívták Amszterdamba;* de szerepeltek már a *nyugat-berlini kábeltévében,* vagy a *mainzi művészeti fesztiválon,* illetve az *osnabrücki European Media Art elnevezésű szemlén.*

Filmjeik témája a legszélesebb skálán mozog: ami általában közös az az, hogy *a filmek többségében* igen *fontos szerepet játszik a zene,* nem csupán illusztráció tehát. Ez nem véletlen, hiszen a brigád *tagjai a Közgáz Dzsesszklub állandó vendégei,* illetve a programok szervezői. A *Czabán György—Ganczer Sándor:* Amszterdam '87 útifilmjének, valamint a Czabán György—*Dóka Tibor—Kővesdy Gábor:* Tavaszi zsongás című, egy április 4-i ünnep visszásságát bemutató alkotásának zenéjét például egyaránt *a holland dzsesszmuzsikus, Maarter Altona szolgáltatja.* De Dóka *Fény-kép* című, az elmúlást idéző filmetűdjéhez is szervesen kapcsolódik a Közgáz Dzsesszklub gyakori vendége, *Ulrich Gumpert zongorajátéka;* stílusosan *Eric Satie egyik zenei etűdje.*

A minimál zene másik nagy alakja *Philip Glass* fenséges *muzsikája két filmben is kulcsfontosságú; a Szalai Tamás—Kereszty Gábor: Vasárnap* című, egy március 15-i ünnepséget bemutató filmjében, illetve a Czabán—Ganczer—Kövesdy szerzőhármas *Állami Bábszínházában,* mely Budapest egy hétköznapján keresztül *világít rá a „szocialista termelési mód" zsákutcájára. Christian Merkl kísérleti zenéjére* Czabán *Impulse-a* készült. *Grencsó István,* a kiváló dzsesszzenész *filmesként sem rossz; a Végrehajtó című* vízióját tradicionális *japán császári udvari zene* kíséri.

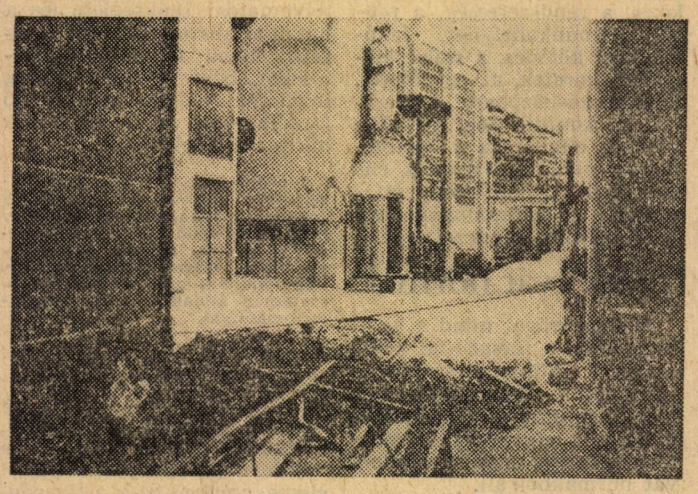

Egy szocialista képeslap

Erősen politizáló, ironikus hangvételű művek bőven szerepelnek a brigád repertoárján. A Czabán—Ganczer páros *Mákosrétese egy május 1-jei ünnepet karikíroz ki;* ennek aláfestő zenéje pattogó ritmusú, vidám munkásőrdal, melynek hallatán nem tudjuk, sírjunk-e vagy nevessünk. A Ganczer Sándor szójátékain alapuló játékfilm, a Mazsola dead és egyéb hercehurcák szereplői — Varjú bácsi, Mazsola, Manófalvi Manó és a többiek, akiket a brigád tagjai személyesítenek meg —, cinikus, perverz alakok. A Czabán—Ganczer—Kövesdy szerzőhármas *Cicavízió című videokollázsa pedig nemcsak a magyar tévé kínálatát figurázza ki.*

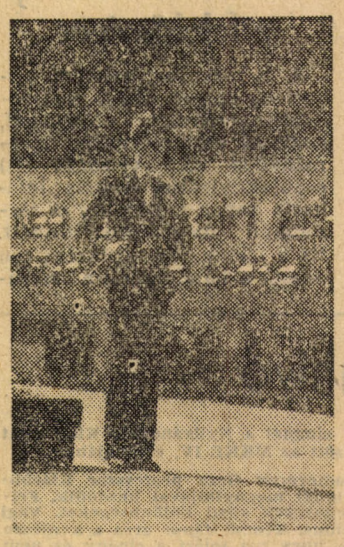

Szocialista vigyázz!

A fent ismertetett művek mind-mind nyertek már valamilyen díjat az elmúlt években. Akárcsak a friss művek. A legutóbbi Budapesti Szemlén három film — Czabán—Ganczer: *Kikészítőgyár,* Dóka: *Csók,* Szalai: *Szentföld — közösen nyerte el az első díjat.* Az április 6—9. között megtartott idei országos amatőrfilm és filmfesztiválon pedig a kikészítőgyár szintén első helyezést érdemelt ki.

A kikészítőgyár a Szocialista képeslapok alcímet viseli, hiszen Észak-Koreában, Szovjetunióban, Jugoszláviában, az NDK-ban, Romániában, Csehszlovákiában, Magyarországon felvett képek összevágása is bizonyítja, hogy *az elmúlt évtizedek megfeszített munkájának eredményeként mivé sikerült züllesztení ezeknek az országoknak* a kulturális, humanitárius, gazdasági és környezetvédelmi állapotát.

A brigád által készített *filmeket* rövidesen — valószínűleg ősszel — *meg is nézhetik egy vetítés alkalmából egyetemünkön* az érdeklődők. És őszszel *ismét folytatódik* a közgáz vizuális brigád tavaly *elindított filmklubja* is, mely a *Bevezetés a filmművészetbe* elnevezést viseli. Ennek tematikájából kitűnik a szervezők koncepciója: népszerű sorozatok — idén a *Latabár, a világmozi* és az *amerikai sorozat* — mellett úgymond árukapcsolással, *némafilmeket,* illetve a *Keleti Blokk országainak kiváló filmalkotásait is meg lehet tekinteni,* valamint egy-egy híres rendező — az idén a nyugatnémet *Werner Herzog* — még be nem mutatott filmjei is nagy csemegét jelentenek.

A szervezők elképzelése a következő „szezonra" vonatkozóan is változatlan, és *a bérlet továbbra is igen olcsó lesz.* (Legutóbb 300 forintért 48 filmet nézhettek meg az érdeklődők.) A Közgáz Vizuális Brigád már most várja a filmklub szervezésében részt venni kívánó, lelkes egyetemisták jelentkezését.

R. I.

Pedagógusnapi kitüntetések

Az idei pedagógusnap alkalmából Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült: Abaffy József, Csomor József, Hartmann Lászlóné, Hoffmann Istvánné, Kiss Imre, Kovácsné Császti Gabriella, Krafft Walter, Papp Ilona, Répássy Helga, Sándor Péter, Takács Istvánné, Tóth Andorné, Tóthné Ilonszky Gabriella, Ujvári Géza.

Miniszteri Dicséretet kaptak: Balogh András, Bősze Jánosné, Kosik Istvánné, Mészöly László, Miháályi Józsefné, Óvári Mária, Terei Gáborné, Varga Jánosné, Zelényiné Kováts Annamária.

A Közlekedési Minisztériumtól Kiváló Munkáért kitüntetést kapott: Halászné Sípos Erzsébet és Kerékgyártó Györgyné.

Szent barmunk — a politika alaprendje

Egyetemünk aulájában került sor május 18-án *Liska Tibor: Szent barmunk — a politika alaprendje* című könyvének megjelenése alkalmából tartott sajtótájékoztatóra. Az esszégyűjteményt *Tamás Tibor szerkesztette.* Ennek ironikus hangvételét már a fedőlap is — a borítótervet *Rudas Klára Ökonosztát-emblémájának felhasználásával Hegyeshalmi Katalin készítette* — sejteti. Ezen ugyanis egy hatalmas fenék látható, melynek bizonyos pontjába a KGST-országok zászlói vannak betűzve...

A könyvben Liska Tibor főként *a korlátlan szuverenitás, a nemzet, az állam, a piac fogalmához kapcsolódó problémákkal foglalkozik.* Az érdeklődést felkeltendő idézünk néhány fejezetcímet: A politika szent tehenei; Az állami politika és a szuverenitás; ENSZ, világállam utópia, vagy új nemzetközi politikai rendszer; Egyetlen hatalom sem válhat szuverén világhatalommá; Kapard meg az internacionalista hazafiságot meg a nyugati kozmopolitizmust és kibújik a nacionalizmus; A totális állami káosz fenntartása a kapitalizmus, a szocializmus-kommunizmus és az összes egyéb izmusok közös anarchizmusa; A totális elidegenedés.

A sajtótájékoztatón a rövid bevezető után Liska Tibor is szót kapott, akivel később a helyszínen a tv is interjút készített. Ezt követően a mintegy 50-60 érdeklődő álló fogadáson vett részt; jellemző, hogy *bár minden tanszék tudott az eseményről, egyetemünkről csupán három tanszékvezető jelent meg...*

Liska Tibor *„új" könyve* az Ökonosztáthoz hasonlóan *két évtizedes késéssel jut el az olvasóhoz a kiadó Betűvető Kisszövetkezet jóvoltából.* **R.**

Szocializmus és demokrácia szövetségének megújításáért

Amikor 1944 végén Makón előbb megszerveztük a helyi diákság és az ifjúmunkásság szervezeteit, majd pedig egyesültünk, s azt mondhatni: leomlottak közöttünk a falak — akkor nagy büszkén kitettük a táblát: „KIMSZ". Igen ám, de nemsokára jöttek a Magyar Kommunista Párt országos vezetői s személy szerint *Vas Zoltán,* aki imigyen szólt: *„Fiúk, ezt a táblát vegyétek le, mert most mi nem ott kezdjük, ahol 1919-ben abbahagytuk, hanem demokratikus összefogás lesz!"* És valóban, röviddel ezután Szegeden megalakult az egységes ifjúsági szervezet, a MADISZ. Mi volt a helyzet a nagypolitikában?

A magyar népi demokrácia programja a világuralomra törő német-olasz fasizmus és japán militarizmus legyőzésére irányuló általános emberi programba illeszkedett, s így mozgatóéro és elvei is analogikusak voltak. A nemzetközi kommunista mozgalom már 1935-ben, moszkvai VII. kongresszusán elméletileg megalapozta az antifasiszta stratégiát: dilemma nem a kommunizmus vagy kapitalizmus, hanem a demokrácia vagy fasizmus. Ennek előmunkálataként ismeri el a történettudomány Magyarországon az úgynevezett Blum-téziseket, amelyekben *Lukács György* közvetlen stratégiai célként nem a munkáshatalmat, hanem a munkás-paraszt demokratikus diktatúrát jelöli meg 1929-ben, kifejezve ezzel a Tanácsköztársaságunk bukása utáni erőviszonyokat. Ez az új stratégia sokkal világosabban kirajzolódott *Hitler* uralomra jutása és a weimari köztársaság bukása után, s különösen új szakaszt jelent az antifasiszta küzdelemben a demokratikus világhatalmak (Szovjetunió, Anglia, Egyesült Államok) 1941-es szövetsége, amely a második világháború győztes kimenetelét biztosította az emberiség számára.

1941-ben tehát új korszakhatár jelölhető meg, amely a haladó erők részéről a háború valóban sikeres befejezéséért, megnyeréséért való szövetség dátumát jelenti. Ma különösen aktuális erre emlékeznünk, amikor a béke sikeres megvédésének és megnyerésének, a termonukleáris katasztrófa elkerülésének, az emberiség és az emberi civilizáció megmaradásának unikális feladata áll előttünk. Mindnyájan ismerjük a választásokon bukott konzervatív pártvezér, *Winston Churchill* 1946. márciusi fultoni beszédét, aki a *Roosevelt* halála után USA-elnökké előlépett *H. Truman* jelenlétében speciális angol—amerikai szövetség kikovácsolását sürgette — úgymond *„a szovjet Oroszország által vezetett világkommunizmus ellen".* (Lásd erről a szovjet—amerikai vitát a „Pravda" 1988. augusztus 29-i, illetve október 31-i számaiban.)

Valóban: mi volt a marxisták álláspontja ebben a fundamentális kérdésben 1946-ban? Nemzetközi jelentőségű Lukács György állásfoglalása Genfben nemcsak azért, mert egy valóban nemzetközi filozófiai értekezleten elhangzott előadásról van szó (a konferencia címe „Rencontres internationales de Geneve" volt), hanem tartalmi okoknál fogva. Fél évvel a „hidegháborús felhívás" után Lukács újra és újra hangsúlyozza a háború megnyerésében sikeres demokratikus szövetség fenntartásának szükségességét a béke megnyerése érdekében *„Az 1941-es szövetség már akkor is — természetesen teli ellentmondással és csak csírájában — többet jelentett puszton politikai szövetségnél. Akkori formája a háború megnyerésére elegendő volt. Az igazi békéért folytatott harcnak 1941 lényeges eszmei tartalmát meg kell újítania. Meg kell újítani a szocializmus és demokrácia szövetségét, s azt a felismerést, hogy szocialistákat és igaz demokratákat — függetlenül attól, hogy bármennyire eltérőek is társadalmi, közgazdasági, politikai, kulturális és világnézeti állásfoglalásaik — közös ellenségük ellen folytatott küzdelmük, a civilizáció, kultúra és fejlődés közös ellensége, a fasizmus ellen folytatott harcuk szorosabban köti össze, mint amennyire nézeteik különbsége elválaszthatja. Ez a szövetség jelenti 1941 eszmei tartalmát."* (1)

Hogy nem kiragadott idézetről van szó részemről, azt már magának az előadásnak a címe is mutatja, amikor a demokratikus világnézetet állítja szembe az arisztokratikus világnézettel (és nem a dialektikus materializmust a vallással és az idealizmussal, mint a modern munkásosztály és a polgárság világnézeteit). Nem, ez nem kiragadott idézet, hanem Lukács Györgynek — akit ma már úgy tart nyilván a világ, mint a XX. század egyik legnagyobb marxista filozófusát — átgondolt és következetesen végigvitt pozíciója. Ugyanebben az előadásban a tipikus példa *Anatole France: „A jakobinusok cselekvő magatartását helyesli, eszményeik és módszerük fölött azonban éles és szkeptikus bírálatot gyakorol (a polgári demokrácia formális jellegéről). Ez a mozgalom azt jelenti, hogy korunk legkiválóbb humanistái éppen abból a szempontból változtak meg, hogy miközben a jakobinus eszményeken túljutottak (azokba nem fért bele a munkásság önálló szervezkedése), konkrét és pozitív állást tudtak foglalni a szocializmus kérdésében. Természetesen korántsem abban az értelemben, mintha feltétlenül szocialistákká lettek volna, hanem csupán olyképpen, hogy a demokrácia társadalmi tartalmát konkrétebben, reálisabban humanista módra, a régi formalizmuson túlemelkedve ragadták meg, hogy kezdik belátni, hogy az embertelen és zabolátlan faji téboly ereje csupán a demokratikus életre ébredt nép hatalmával dönthető meg. Ez a fejlődés figyelhető meg Romain Rollandnál, a ganchizmustól a harcos humanizmusig; ezen az úton járt Thomas és Heinrich Mann is. Jelentős ellenmozgalom volt ez az előző századvégivel szemben: a szocializmus és demokrácia felújítják szövetségüket és ezzel együtt a humanizmus is konkrét alakot ölt."* (2)

Elmondhatjuk tehát, hogy az antifasiszta, demokratikus szövetség felbomlása, a hidegháború megkezdése nem a kommunisták vagy éppen a Szovjetunió kívánsága szerint történt. Gondoljunk ugyancsak az 1946 márciusa utáni időkre, amikor a szovjet vezetés nagy óvatosságot kért és javasolt *Mao Ce-tungnak* a csang-kajsekisták és „harcos" külföldi támogatóik háborús, polgárháborús provokációival szemben, nehogy ezzel rontsuk az antifasiszta nagyhatalmaknak a háború megnyerésében szilárdnak bizonyult jó viszonyát, szövetségét, mivel a „béke megnyerése" nem kevésbé fontos az emberiség s így a szocializmus számára. A világméretű békemozgalom kibontakozásában viszont kezdeményezők és energikusak voltak a haladó erők. A lengyelországi *Wroclawban* a világ haladó értelmiségének ilyen kezdeményezése vitathatatlan történelmi tény. Másfél évvel Churchill előadása után Lukács György megerősíti „Arisztokratikus és demokratikus világnézet" c. referátumának vonalát. *„Ezek* — írja 1947 novemberében — *a jelenlegi politikai helyzetben talán elavultnak látszanak. Hiszen minden hír arra mutat, mintha az éles szakadás és kettéválás „Kelet" és „Nyugat", a szocializmus és a régi típusú polgári demokrácia között folyton erősödnék. Ha ez előadásom szövegét mégis változatlanul leadom, főképpen azért teszem, mert éppen minálunk nem árt hangsúlyozni, hogy ez a szakadás egyáltalán nem a kommunisták oldaláról kezdődött, hogy éppen a kommunisták oldalán van meg a legnagyobb készség arra, hogy a különböző társadalmi szerkezetű, különböző világnézetek alapján álló szabadságszerető népek a békében éppen úgy együttműködjenek, mint ahogy együtt harcoltak a fasizmus ellen. És a mai politikai helyzet ideológiai előkészítése szempontjából nagyon tanulságos az is, hogy a genfi összejövetelen ez az előadás szinte egyedül képviselte az együttműködésnek a lehetőségét, míg az állítólag elfogulatlan, állítólag pártok fölött álló polgári tudomány és irodalom képviselői már akkor is világnézetileg igyekeztek megalapozni a világ kettészakadásának gondolatát."* (3)

Az arisztokratikus és demokratikus világnézet harca több évezredes múltra tekinthet vissza. *Arisztotelésznél* az úr és a szolga viszonyával kapcsolatban pregnánsan kirajzolódik az arisztokratikus világnézet argumentációja. *„Akiben az ésszel való előrelátás képessége megvan, az természetszerűen vezetésre és parancsolásra van hivatva; aki pedig csupán a parancsnak testi erővel való teljesítésére képes, az alárendeltségre és szolgaságra van teremtve — s most jön a váratlan »következtetés«: — s így úrnak és szolgának ugyanaz az érdeke." „Vagyis nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy az arisztokratikus világnézet, úgy mondhatjuk, konstitucionális differenciákat, testi-lelki képességbeli szakadékot tételez fel úr és szolga között, azt állítván, hogy »a szolgának csak annyi jut az észből, hogy éppen csak az észlelésre elég«, sőt továbbmegy, »kényszerből dolgozik testével mindkettő, a szolga és a háziállat egyaránt«."* A francia felvilágosodásra és forradalomra reagálva *Gobineau* — akiről *Torquevillel* folytatott levelezéséből is tudjuk, hogy Amerika déli államaiban a rabszolgatartók lelkesen üdvözölték a fajok egyenlőtlenségére vonatkozó nézetét — pl. az előázsiai őslakosságról azt állította, hogy elvileg képtelen a civilizációra: *„Nem civilizálhatók, mert nem volt meg bennük az ahhoz szükséges belátás... meg kellett elégedni azzal, hogy tagjaikat mint megelevenedett gépeket hasznos munkára kényszerítsék."* Ennél tovább aztán már nem is lehet menni, s az arisztokratikus világnézet abba az ellentmondásba keveredik, hogy a dolgok ilyetén állása esetén, vagyis az értelem híján az se várható el a szolgától, hogy be tudjon illeszkedni az adott „törvényes" rendbe stb. *Gobineau* is belekeveredik egy ellentmondásba a fajok egyenlőtlenségére vonatkozó tanításával. Egyrészt neki még — szemben H. S. *Chamberlainnel* mint Rosenberg közvetlen elődjével — az a nézete, hogy a keresztény kultúra a legmagasabbrendű jelenség, s hogy minden embernek, bármily fajhoz tartozik is, megvan a képessége arra, hogy részese legyen a legmagasabbrendű kultúrának; másrészt azonban és egyidejűleg azt állítja, hogy minden alacsony faj elvileg civilizálhatatlan, s csak arra alkalmas, hogy rabszolgául, eleven gépül, igavonó állatul szolgáljon a magasabb fajoknak.

Mindenesetre létrejön e kérdésekre a másik válasz, a másik világnézet, a demokratikus felfogás csírája is. Például *Gorgias* tanítványa és katedrájának örököse, *Alkidamas* kimondja: *„Mindnyájunkat szabad emberként küldött isten a világra, senkit sem alkotott szolgaságra a természet."* Hasonlóképpen a költészetben is kialakul egy analogikus pozíció *Euripidesz, Menandrosz* és *Philemon* műveiben, akik az úr—szolga viszonyt természetellenesnek tartják. Mert csak törvény szerint szolga az egyik ember, úr a másik: természet szerint nincs köztük különbség. Ezért nem is igazság ez, hanem erőszak. Ezt a tradíciót folytatják a haladó polgári demokrácia és a szocializmus erői.

SELMECZI JÓZSEF

A cikket olvasva szerkesztőségünkben az a kérdés merült fel, hogy hogyan lehetséges az, hogy ezek a valóban kristálytiszta emberi ideálok, évezredes álmok mindig a legembertelenebb, legelnyomóbb rendszerekhez vezettek, amikor képviselőik megszerezték a politikai hatalmat. Szívesen vennénk, ha valaki egy rövid esszében elmagyarázná, hogy miért van az, hogy ahol a legtisztább erkölcsű férfiak (például forradalmárok, tiszta ifjak, demokraták) és a világi hívságok által meg nem rontott réteg (az elnyomottak) hatalomra kerülnek, ott pillanatokon belül patakokban folyik a vér, és olyan pitekantrópuszokat emelnek despotákká, akiknek „áldott" tevékenységét generációk nyögik, még évtizedekkel haláluk után is.

A szerk.

Ahol a Dóm tetején napoztunk...

... az Milánó volt. Az alkalom pedig egy nemzetközi AIESEC-szeminárium, április 1. és 6. között. Minthogy a rendezvény témája a kereskedelmi televíziózás volt, a kiutazni vágyóknak erről kellett rövid tanulmányt írniuk, majd angol nyelvi meghallgatáson vettek részt. A két fordulóban legjobbnak bizonyultak utazhattak.

Amikor április 1-jén, szombaton megérkeztünk a monumentális milánói pályaudvarra, már vártak ránk a szervezők. A helyi AIESEC első komoly rendezvénye volt ez, és a derék milánóiak mindent elkövettek, hogy megcáfolják az olaszok szervezőképtelenségéről és pontatlanságáról mindenkiben élő előítéleteket. (Aztán ez az igyekezet — talán a cél elérhetetlenségét látva — csendesen alábbhagyott.) Akárhogy is, rendben megérkeztünk a nyitóünnepség és a későbbi előadások helyszínére, a katolikus egyetem épületébe. Erről a helyről érdemes szólni pár szót.

Szőrcsuhában

A folyosókon szőrcsuhás szerzetesek jártak, a falakat pedig szentképek és -szobrok díszítették, ám a hallgatóság igencsak világi öltözékben feszített, különösen — nagy örömünkre — a lányok. Igaz, kelthettek bármilyen bűnös gondolatokat, úgyis mind tanult (!!). Meghökkentő volt ez a látvány: a diákok egytől-egyig könyveik fölé görnyedtek a folyosókon. Egy egyetemen!

Az előadások — ezek után nem is csoda — néha kicsit nehezen tudták lekötni a figyelmünket. El kell azonban ismerni, hogy néhány igen tanulságos, sőt szórakoztató is akadt. Így például számos konkrét ismeretet és jó tanácsot hallhattunk egy nemzetközi fejvadász (menedzserközvetítő) iroda vezetőjétől arról, hogyan viselkedjünk az elbeszélgetéseken, ha egy világcégnél találnánk állásra jelentkezni... Mély nyomott hagyott még bennünk egy sütemény- és egy csokoládégyártó cég reklámstratégiájának bemutatása. Az utóbbi érzékszervi vizsgálatra is osztogatott termékeiből, úgyhogy le is írom a nevét (noha jól tudom, hogy micsoda alattomos reklámbújtatás ez): MILKA! (Lehet rohanni a Dimitrov téri Candy Centerbe.)

Hangozzék bár furcsán, de ez volt a dolog komoly része. A többi: a partizás a szállásunkon és a városnézés — igen! — a városban inkább csak megtűrt kísérőjelenségek voltak. Szinte fel sem tűnt, hogy éjszakáinkat így

dolce vita-zva

tengettük át: bélszínvacsorára, számolatlan üveg borokkal, vállapos (de fegyvertelen) pincérektől; apartmanjainkban zenélő fürdőszoba, dupla ágy és 14 csatornás tévé, valamint egy mindig kéznél lévő, tetszetős DON'T DISTURB felirat; reggelire a felkelni képeseknek svédasztal... A közösségibb programok is minden éjjel igényt tartottak teljesítőképességünkre: Pizza Party, Wine & Cheese Party, Oscar Night, Surprise Tramway Party (kibérelt villamoson keresztül az éjszakai Milánón), All Night Disco — e jól csengő nevek természetesen gyökeresen különböző rendezvényeket fedtek (szesz, tánc, párképzés).

Asszonykórus

Minden ország képviselőinek (140-en voltunk 15 helyről) össze kellett ütni egy miniműsort, amelyben bemutatták hazájukat. Az idő előrehaladtával felszökő alkoholszint kissé rányomta bélyegét néhány produkcióra — kíváncsi lennék például az amúgy igen rokonszenves angol csoport fellépését mennyire találta volna tartalmasnak egy színjózan néző —, de hát a probléma végletesen elméleti jellegű.

Mi magyarok mindenesetre még az elsők között szerepeltünk, így rögtönzött férfi-, illetve asszonykórusunk viszonylagosan tiszta hangképzésével és relatív biztos intonációval tűnhetett ki. Igaz, a férfikart alkották a lányok és a nőit a fiúk, a kórus jellegéhez illő öltözetben. Ezek után a Hello AIESEC — a Hello Dolly c. zenei költemény átírása — már semmiségnek tűnt a megviselt hallgatóság számára. Végül is, sikerünket csak fergetegesként tudom jellemezni. (Vagy a taps a levonulás tényének szólt volna?)

Most következne a város méltatása. Csakhogy épp elég hosszú már ez a beszámoló, meg aztán egy olasz várost jól leírni nem kisebb feladat, mint síléccel a vállon átmenni egy forgóajtón. Milánó sem kivétel — egyszerűen meg kell nézni egyszer-kétszer-tizenhatszor, és kész. Egy szerény javaslatom azért volna: aki csak hozzájut, napozzon egyet a Dóm tetején (helyi szokás). Egy félóra után át fogja érezni, mitől tűnnek olyan boldognak az olaszok.

Bernáth Tamás

Az egyetem csapdája

Hogyan lehet segíteni az önálló tanulást?

EGY RÉGEBBI PÁLFORDULAT EMLÉKE

Vagy 15 éve, műszaki főiskolásként együtt sportoltam egy közgazdászhallgatóval. Különösen szerettem vele gyakorolni, mert velem azonos súlyú, testalkatú volt. Nem kellett sajnálnunk egymást, egy súlycsoportban voltunk. Pár évvel később találkoztunk egy büfében. Nagy örömmel üdvözöltük egymást. Elmesélte, hogy bekerült az egyetemre, mint tanszéki munkatárs. Elismerően veregettem a vállát. A tanulásról beszélgettünk. Új gondjai vannak! — mesélte. Nehéz a hallgatókat tanulásra szorítani. Hát ez tényleg gond lehet! — nevetgéltem. És mit csináltok? Van megoldás! — felelte. Minden héten ZH, és két rossz ZH helyből UV! Kiesett a tejespohár a kezemből. Fél éve dolgozott az egyetemen.

MAI KEGYELMI ÜGYEK

A világ változik. Most, hogy estis hallgató vagyok, ezzel az oktatói hevülettel már nem találkozom. Most más a helyzet. Kisarkítva a helyzetet, most az előadó évközben fáradt, legyint, néha fenyeget, majd végül (az általános vélemény szerint) a vizsgán megkegyelmez. Eszerint az érdemjegy a megkegyelmezés mértékének a mutatószáma. Kegyelmezés ellen lelkileg lehetetlen a fellebbezés. De vannak kegyetlenek is. Ilyenkor az UV előtt kifizetjük a személyesnek érzett kegyelmi adót, és Fortunához fohászkodunk. Ezután a szorgalmi időszak megint olyan, mint az élet: kusza.

A LABIRINTUSBAN A TÁBLÁKAT KITESZIK?

Bejövet az egyetem központi épületébe elegáns táblák mutatják, hogy melyik emeleten milyen cégek (tanszékek) találhatók. Jó lenne egy alaprajz is, liftekkel, lépcsőkkel, de ne legyünk maximalisták. Drága? Fent az emeleten a lépcsőknél már nincs semmilyen tábla. Filctollal sem. Félév elején mindenki legalább egyszer keresve-kutatva körbesétálja az emeleteket, majd vizsgák idején megint. S ha év közben is el akar végezni valami szokatlant, akkor még többször játszik torpedósat: hol a terem? Jobbra — balra? Vagy a túloldalon? Előbb-utóbb meglesz. Ilyen a szorgalmi időszak is. Hogy a végén vizsga lesz, azt tudjuk. De hogy odáig hogyan jutunk, az lutri, bolyongás a labirintusban. Másodévben még sejtelmünk sincsen, hogy negyedikben, ötödikben mit fogunk tanulni. A végén ott a diploma. Fogalmunk sincsen, hogy épülnek egymásra az első 3 év tantárgyai. Majd rájövünk. Általában nem árulják el előre, hogy a jegyzetben melyek a hibás ábrák, majd a vizsgán kiderül. Az alapokra, részletekre ne kérdezzünk, mert többnyire előadáson vagyunk. A hallgató a hierarchia legaláján nem kérdez, hanem időnként megfelel. Az oktató kényszerűen felfelé teljesít, és spórol magával. A nagyszámú emberies kivétel és sziszifuszi erőfeszítés teszik ellentmondásossá a képet — a labirintusról.

LEGYETEK ÖNÁLLÓAK!?

Valóban nincs más választás. S az ember szeret élelmesnek, talpraesettnek bizonyulni. Csakhogy nagy és drága a költség. Nagy a lemorzsolódás (40% az erős felvételi szelekció után). Pedig a másoddiplomások aránya 80%. Évente a hallgatói munkaórák százezreiről van szó. A hallgatók közvetlen munka- és költségráfordításához, valamint családjuk közvetett tehervállalásához kell hozzámérni azt a feltételrendszert, amelyben minden évben bekövetkeznek a kényszerű pazarlások, elszalasztott lehetőségek a hallgatói energiákban, a szorgalmi és a vizsgaidőszakokban. Az egyetemen nincsen rendszeres és főleg nyilvános oda-vissza visszacsatolás a tananyag tanulhatóságáról, eredményességről (az a benyomásom, hogy még a reformévfolyamon sem). Az önállóság elemi feltétele volna, hogy a félévek elején tudatosítva lehetősége adódjon az estis hallgatónak is a mainál sokkal jobban áttekinteni legalább a következő félév teendőit, követelményeit.

Fáy Árpád
estis HT-tag

Kirabolták vagy támogatták a nehézipart?

Azt gondolnánk, egyértelmű a válasz erre a kérdésre. Nos, *Papp József* (ipargazdaságtan tanszék) kandidátusi értekezésében egyértelműen *arra szavaz*, hogy a szerkezetváltás első lépéseként *a túlfejlesztett nehézipart kell lebontani. A dolgozat munkahelyi vitáján* ezzel szemben már bizonytalanabb volt a kép, *nem szokványos ellenérvek is felmerültek.*

A *Nehézipar és szerkezetváltás* (tények, kétségek, kérdőjelek) című, jó stílusban megírt kézirat, amely *három évvel ezelőtt még szamizdatnak számított volna*, valóban a szocialista tervgazdálkodás egyik szent tehenéhez nyúl; úttörő jelleggel, hisz

a téma „kényes"

volta miatt alig álltak adatok, szakirodalom a szerző rendelkezésére.

A munkából, érdekességként, most csak egy rövid részletet választottunk ki. Ebben a szerző *újradefiniálja a nehézipar fogalmát, összefüggésbe hozva azt a politikai rendszertípusok, illetve a környezetvédelem problémakörével.* „A nehézipart tehát az alacsony feldolgozottsági fok pólusán tömörülő ágazatok alkotják, azok, amelyeknek állóeszköz-felhasználása, energia- és anyagigényessége abszolút és relatív értelemben is nagyon magas, ugyanakkor az élő munkával szembeni szükséglet csökkenő.

Ezeknek az ágazatoknak (bányászat, villamosenergiatermelés, kohászat, durva építőipar, nehézvegyipar, papíripar stb.) *a termelése a legnagyobb ökológiai kockázattal jár*, s kialakulásuk, működésük, növekedésük külső és belső feltételeit nagymértékben a státus jellegű (merev, hierarchikus, hatalmi szóval vezérelt) viszonylatok befolyásolják.

Ezzel szemben *a másik* — a magas feldolgozottsági fok — pólusát azok *az ún. „húzóágazatok" teszik ki*, amelyeket nem jellemeznek a tőke-, energia- és anyagigényesség mutatóinak magas értékei, sokkal inkább az élőmunka — ezen belül különösen a magasan kvalifikált munkaerővel — szemben táplált intenzív szükséglet. *A termelés ökológiai veszélyessége csekély*, sőt, ezen ágazatok működése egyenesen *megköveteli a tiszta, szennyezetlen környezet biztosítását.* A magas feldolgozottsági fokú outputokat kibocsátó ágazatok — ezen felül — a kontraktuális (megegyezéses, szabad információáramláson alapuló) *társadalomstruktúrák domináns jelenlétét is igénylik, mivel gyors, egymás növekedését gerjesztő fejlődésük legfőbb garanciája a demokratikus társadalmi berendezkedés."*

A dolgozat munkahelyi vitáján az egyik felkért *opponens, Tolnai Lajos* (a Borsodi Vegyikombinát vezérigazgatója) úgy vélte, *el kell választani a nehézipar problémakörét attól a rárakódástól, amit a szocialista politikai rendszerrel való szoros összekapcsoltsága eredményez.* A nehézipar önmagában *nem felelős a gazdaság csődjéért.* A gond az, hogy ideológiai megfontolásból rosszul kialakított és *természetes fejlődési pályájáról letérített nehézipar alakult ki Magyarországon.* Mivel az állam elvonta az ágazatban képződő tőkét, a piaci viszonyok hiányában az *nem volt képes az új, fejlett ágazatokba áramolva biztosítani a gazdaság szerves fejlődését.* Emiatt aztán — mivel a nemzetgazdaság fejlődésének elmaradásával nem jutott új technológiákhoz — *elmaradt a nehézipar továbbfejlődése is.* Így ma nem állnak rendelkezésünkre olyan nehézipari alágazatok, mint az alkoholgyártás stb., amelyek minden modern gazdaságban megtalálhatók.

Pavics Lázár (Országos Tervhivatal) ezzel kapcsolatban azt hangsúlyozta, hogy a nehézipar egészére azért a költségvetési támogatás a jellemző. Az árrendszertől a hitelezési és beruházási politikáig, a gazdasági szabályozás minden eleme támogatja ezt az ágazatot, és

sok kedvezmény

csak alapos, részletes elemzéssel mutatható ki.

Azzal az érvvel kapcsolatban, hogy pillanatnyilag csak alacsony feldolgozottsági fokú terméket tud hazánk Nyugatra exportálni, és az égető valutahiány miatt ezt meg is kell tennie, *Iványi Attila* (ipargazdaságtan tanszék) megjegyezte, hogy *ez a rossz struktúra konzerválásához vezet.* Az exportösztönzés miatti sorozatos *forintleértékelések igen jövedelmezővé teszik olyan termékek exportját, amelyeket a régi, energiafaló, környezetszennyező nehézipar termel.* Mindenki egyetértett azzal a megjegyzésével, hogy *a disszertációnak differenciáltabban kell kezelnie a nehézipar fogalomkörét*, hisz van egy pár olyan alágazata — finomkerámia-gyártás, vákuumtechnika —, amelyeket érdemes lehet Magyarországon is művelni.

A legsúlyosabb gond — az e területen foglalkoztatott népesség átvezetése egy új struktúrába (ha ez egyáltalán lehetséges) — további kutatás, útkeresés témájául szolgálhat.

K. S.

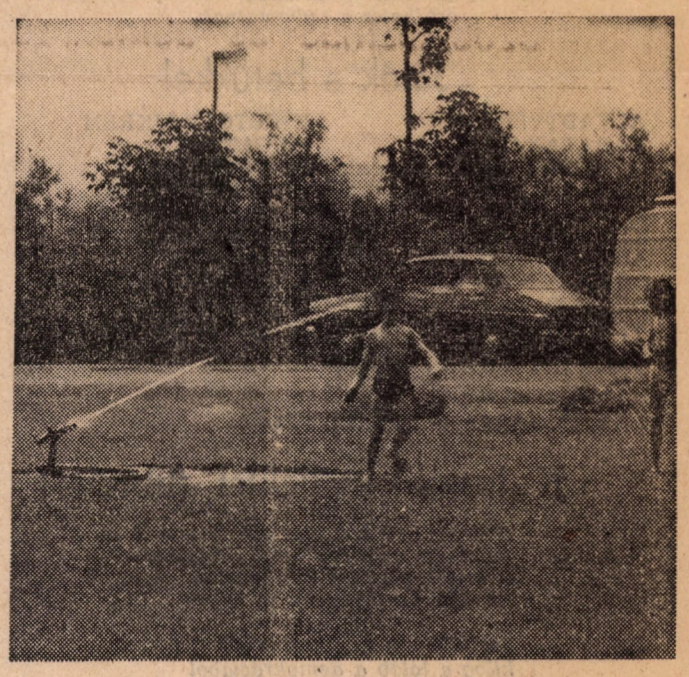

Vízügyi versenyfutás

„Megtagadjátok a múltat elvtársak?"

Ez a könyv más, mint a nagy pofázási szabadság nyomán megjelent legtöbb új kiadvány — mondja barátom. Végre nem egy „független" politikai, hanem egy független elemző szöveg. Tényszerű és — néhány apró részlettől eltekintve — pontos adat-, illetve dokumentumgyűjtemény, valamint politológusok, szociológusok a legnagyobb igyekezettel távolságtartóan, elméleti alapossággal megírt tanulmányai. A teljes körkép egy olyan évről, amelyet a jövő történelemkönyvei, talán nem önmagában, hanem az őt követőkkel együtt, korszakhatárként fognak számon tartani.

Magyarország 1988-as politikai évkönyvéről van szó (R-Forma kiadó), amely megpróbált megnyerni szerzőjének mindenkit, aki számít a politikai publicisztikában, kezdve a bevezetőt író *Pozsgay Imrétől Csurka Istvánig* és *Mécs Imréig.* Csak néhány vezetéknév: *Ágh, Antal, Berend T., Bihari, Gombár, Hankiss, Ferge, Kolosi, Bilecz, Szabó Miklós, Schlett, Széll.*

A könyv szerkezete tudatos szerkesztésről árulkodik. Az első fejezet, az összeállítás *első fele, a tanulmányoké:* teljes körkép, szakszerűségre törekvő elemzés gazdaságról, politikáról, tüntetésekről, szóval mindenről, ami 1988-ban történt. *A második* 400 oldal *megismétli az első teljes körű elemzését* az év dokumentumainak bemutatásával.

A *2. fejezet az állami irányításé, az MSZMP-é és a KISZ-é,* mintegy a hatalom pólusát jelezve. A *4. rész* ezzel szemben az új *politikai szervezetek dokumentumai* címet viseli: jól érzékelteti az ellenzék oldalát. A kettő között, *a 3. fejezet* a mérleg nyelvét képviseli, *a közvélemény alakulását tükröző 1988-as közvélemény-kutatási eredmények bemutatásával.* Ez egyszerűen mindent felölel, amiről tavaly szó volt.

Mindez éppen elegendő volna a könyv ajánlásához. Most mégis hozzátennék ehhez még valamit. *A stílus szabadságát.* A szelepek kinyílásának, sok tény feltárulása mellett szerintem legalább ilyen fontos eredménye a stílus felszabadulása. Az, hogy *mindenki olyan szavakat használ, amilyeneket jónak lát*, nem kell mindenféle puhító-enyhítő fordulatokkal elkenni a lényeget. Az, hogy nevén lehet nevezni a dolgokat, hogy a pontosság megtartása mellett „átjöhetnek" a szövegeken a szerzők indulatai is. *Álljon erre itt egy példa:*

Papp Zsolt: „Mert besúlyoltuk embereinkbe a helyzet és a szocializmus egyfajta értelmezését — hogy ez és ez a világ egyszer és mindenkorra szól, s eközben mit sem szóltunk a változás, az adaptáció természetes kényszerűségéről —, eközben pedig délután hat órára, de legkésőbb holnap reggelre, de legalább mához három évre, de akkorra mindenképpen! teljesen és radikálisan át kell alakulnunk. De hát — hogyan is tehetnénk? Az emberek, az aktivisták, propagandisták, a tanárok tekintetéből, beivódott gesztusaiból, hanghordozásából és mondatszerkezeteiből zúgva szól a tegnap bevert ideológia. Mit nem tesztek elvtársak! Elköszöntök az egyenlőségtől? Elköszöntök az állami tulajdontól? Toleráljátok a gazdagodást? Azt mondjátok, hogy a szocializmus nem azt jelenti, hogy mindenki egyszerre befutó? De hát megtagadjátok a múltat elvtársak? És ilyenkor foglalkozhatunk azzal, hogy az emberekbe bevert egyirányú ideológiát — mennyi munka, mennyi idő, fáradság, energia, pénz, papír, értekezlet — „hangfogós" ideológiai „aszfalttörőkkel" fellazítsuk. Vegyék észre, hogy megváltoztunk — de közben nehogy azt gondolják, hogy megváltoztunk. Persze — dialektikából is megárt a sok. Legitimációs zavarban élünk. Miért? Mert a tegnapelőtt kiközösített eszméket, kategóriákat, el a beszélt nyelv mindennapos terminusáig, ma természetes és megkerülhetetlen evidenciákként kell tudnunk bemutatni — úgy, hogy eközben elkerüljük történelmünk egy-egy időszakának, gondolati áramlatának, személyének, műveinek kifejezett újraértékelését."

Persze 1989 első féléve alaposan „rátett" az 1988-as fejleményekre. Mint egy gyűjtemény első darabja, mégis értékes lehet a tavalyi évkönyv.

K. S.

Régi folyóiratok — gyűjtőknek

A Központi Könyvtár új lehetőséget kínál a tanszéki kollégiumi könytárak folyóiratállományának kiegészítésére, pótlására. Fölös példányaink jegyzékét — miután a kötelező utat bejárták — megküldjük a hálózatnak is.

Az első próbálkozás sikerrel járt. A listából, mely 213-féle folyóiratot tartalmazott, 103-féle kiadvány 1010 darabját igényelték a tanszékek. Egy hasonló nagyságrendű jegyzékből jelenleg válogathatnak a hálózati könyvtárak.

A kezdeményezésnek kedvező volt a visszhangja, ezért elhatároztuk, hogy a továbbiakban mindig megküldjük a fölösleges példányjegyzékeket a hálózat minden egységének. Akciónk ütemessége természetesen függ a munkaerőhelyzettől.

A válogatás után megmaradt periodikákat szeretnénk a hallgatók rendelkezésére bocsátani.

A börze idejét a Közgazdász hasábjain hírül adjuk.

UNIVERSITAS

Sok pénz — sok pénz

Az UNIVERSITAS óriási választékban kínál nyári munkalehetőségeket a dolgozni szándékozóknak! Már most válassz magadnak munkát nyárra!!

Órabéreinkről annyit, hogy azok kb. 54—80 Ft között mozognak. A folyamatos, megbízható munkavégzést külön premizáljuk. *Ne feledd:* NYÁRON korlátlan óraszámban lehet dolgozni. Korlátozott számban a nyárra kollégiumi elhelyezést biztosítunk (a jelentkezés sorrendjében): felvilágosítást ad ez ügyben Szucsányi László (az irodában).

A sokféle munka közül Te is megtalálod a számodra megfelelőt, a főbb munkatípusok a következőek:

NYÁRI MUNKÁK!

— egyszerű irodai, adminisztratív
— közgazdasági jellegű, szakmai
— gépelés, gépkönyvelés
— adatrögzítés
— nyelvhasználat, fordítás, tolmácsolás
— szállodai munkák
— takarítás, raktári munkák
— bolti eladó, árufeltöltés
— könnyű és nehéz fizikai, betanított gépkezelői munkák

Fizetési időpontok:
Májusi munkára: június 20-án 13.00—17.00
Júniusi munkára: július 13-án 13.00—17.00
és július 14-én 9.00—12.00
Júliusi munkára: augusztus 11-én 12.00—18.00
Augusztusi munkára: szeptember 20-án, a 17.00-kor kezdődő tagértekezlet után.
Címünk: Bp. IX. ker., Kinizsi u. 1—7. I. em. 160.
Telefon: 176-426 vagy 170-233/150 m.

HUMORZSA'K

És még csak most jön a java

Egyszer te is megöregszel
s száguldozhatsz velorexszel
de amíg fiatal vagy
örülhetsz a hykomatnak.

Játék a betűkkel

ALVADTVÉRTANU
KABÁTAKASZTÓFA
KÖVÉRÖMLENY
VÉRBAJNOK
SZÓRAKOZÓÓHELY
KÍNPADLÓFÉNYEZŐ
ADJUNKTUSFÜRDŐ
ORRSÖVÉNYUGRÁS
DISZTINGVÁLTÓVERSENY
VEZÉRSZŰKÜLET
HAMUTÁLENTUM
AGYBARÁZDABILLEGETŐ
HAJÓORRVÉRZÉS
ZSEBTOLVAJKRÉM
SZIGETTÓ
SZÍNMŰVESE
ÁGYÉKKÖTŐGÉP
UJJPERCMUTATÓ
LÁTCSŐCSELÉK
ÖRÖMMELL
KIKOSARAZZIA
SZEMÉTELY
KOROKOZÓÓ

LASSAN JÁRSZ — TOVÁBB FÉLSZ

Kulturális melléklet (librettó)

A Vak Bottyán utcában láttam meg
A kezem még egy hétig remegett
Megnyílt alattam a rakétasiló
Repülni iszonytatóan jó

Ref.: *Szabadkezet kaptunk fából*
kilóg a lóláb a demokráciából

De ha őt látom
nem érdekel az egész
Csak tátogok
mint a partra vetett tengerész

innotech

FIATAL OKTATÓK, VÉGZŐS HALLGATÓK

FIGYELMÉBE!

A Műegyetemi Innovációs Park önálló műszaki fejlesztő kisvállalkozóknak támogatást ajánl!

Újszerű, piacképesnek ígérkező fejlesztésekhez helyet és a témától függő feltételekkel eszközöket bocsát kezdő vállalkozók rendelkezésére. Segítséget nyújt banki kockázati tőke megszerzéséhez és esetenként saját tőkével is résztvesz a vállalkozásban.

Részletesebb, kölcsönös tájékozódásra várja mindazokat a végzős hallgatókat, fiatal oktatókat, akiknek gyakorlatban hasznosítható fejlesztési elgondolása van.

Keressék Paál László főmérnököt!

Telefon: 810 - 590/34.

MŰEGYETEMI INNOVÁCIÓS PARK
XI., Budapest, Andor u. 60.
Pf.: 1502 Budapest, Pf. 91. ☎ 810-157 ☎ 22-59-31 Telex: 812-959
MNB: 232-90142-5275

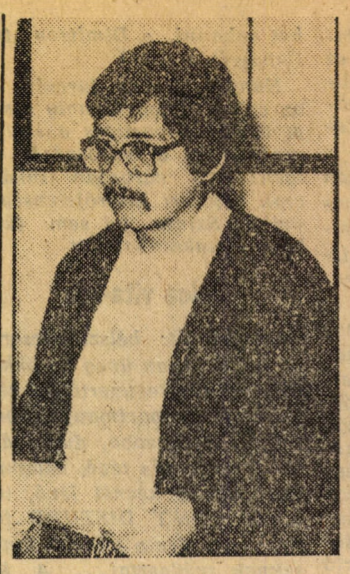

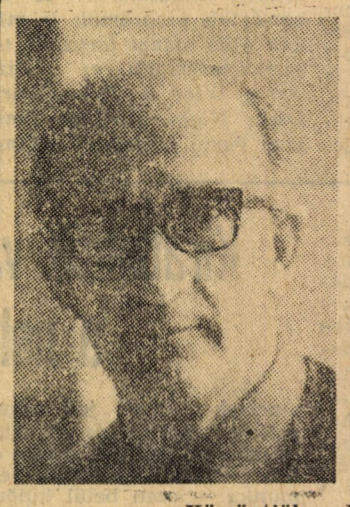

Köszöntjük pedagógusainkat!

HÍREK

Pártértekezleti előkészítő

Pártértekezletet előkészítő pártbizottsági ülés lesz június 12-én 13 órakor. Anyagot az érdeklődő párttagok a pártirodán kaphatnak.

Az egyetemi pártértekezletre június 22-én kerül sor.

Gyertek szóbeliztetni!

A vizsgaidőszak után kerül sor az egyetemi felvételik szóbeli fordulójára. Minden felvételi bizottság háromtagú — két szaktanár és egy hallgató. Várjuk a vállalkozókedvű nappali tagozatos hallgatók jelentkezését a Studium Generále szobájában (I. em. 142. szoba). Határidő 1989. június 10.

SG

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondok köszönetet mindazoknak, akik az egyetemről szeretett férjem Buda György temetésén részt vettek.

Buda Györgyné

Véradás volt

A legutóbbi véradáson egyetemünkről 85-en vettek részt. Köszönjük segítségüket!

Nevelőtanári pályázat

A Varga Jenő Kollégiumban 1989. szeptember 1-jétől nevelőtanári állás üresedik meg. Kérjük az egyetem azon fiatal dolgozóit, akik szeretnének nevelőtanárként tevékenykedni, keressék meg a kollégium diákbizottságát pályázatukkal. Elsősorban a kollégiumban lakó oktatók jelentkezését várjuk!

Zárnak a menzák

A Pest-budai Vendéglátó Vállalat értesíti egyetemünket, hogy a nyári időszakra való tekintettel szüneteltetik a működésüket az egyetemi menzák.

A Dimitrov téri menza július 10-től július 30-ig, a Zsil utcai menza július 31-től augusztus 20-ig zárva tart.

Könyvtári munka — számítógépen

A magyarországi gazdasági, politikai reform megvalósításához szükséges infrastruktúra domináns részeként szándékozik funkcionálni az a közgazdasági számítógépes információs rendszer, amelynek koncepcióját a Központi Könyvtár 1989 októberében benyújtotta a Művelődési Minisztérium felsőoktatás fejlesztési alap felhívására.

A döntés értelmében a Központi Könyvtár pályázata 15 millió forint pénzügyi támogatásban részesült.

Ez a támogatás alapul szolgál a magyarországi közgazdasági szakirodalom online lekérdezhető központi adatbázisának megteremtéséhez, másrészt lehetőséget kínál a könyvtári munkafolyamatok számítógépesítésére.

Jelenleg a tervezett integrált rendszer kiépítésének intellektuális előkészítése folyik. Második félévben kerül sor a rendszer installálására és a próbaüzemre. Eredményeinkről a továbbiakban rendszeres tájékoztatást nyújtunk a Közgazdász hasábjain.

DÁN-AIESEC

Mint már bizonyára tudjátok, az AIESEC idén „Dán—Magyar Kapcsolat" néven szemináriumot szervez a dán AIESEC-esekkel közösen. E program keretében 25 magyar diák látogat el Dániába szeptember elején, a dán egyetemisták pedig július 3—13-ig tartózkodnak itt. Bár a dániai kiválasztás már megtörtént, a magyarországi programon is szívesen látunk mindenkit, aki ráér ebben az időszakban és szeretnek találkozni dán diákokkal. A részletes programot megtaláljátok irodánkban. (I. emelet 167.)

Örülnénk, ha néhányan közületek 2-3 éjszakára szállást tudnátok adni egy-egy dánnak. Várunk!

AIESEC

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja.
Felelős szerkesztő: HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093
Telefon: 174-548
Kiadja a Hirlapkiadó Vállalat, Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató
89—4732. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató
ISSN 0230—7529

révai nagylexikona révai nagylexikona révai nagylexikona

RÉVAI NAGYLEXIKONA

Az első két kötet ára: 917,– Ft/db.

Név: .....

Cím: .....

.....

..... példányban

megrendelem

a Révai Nagylexikon köteteit az alábbi címen:

Babits Kiadó, Szekszárd, Pf.: 237

A megrendelés határideje: 1989. június 30.
Megrendelése után a megjelenéssel és fizetéssel kapcsolatos kérdésekről részletes tájékoztatót, valamint befizetési csekkeket küldünk!

Részletfizetési kedvezmény!

Pályázati felhívás

AZ MTA—SOROS ALAPÍTVÁNY BIZOTTSÁG JELIGÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI HALLGATÓI PÁLYÁZATOT HIRDET EGYETEMI HALLGATÓK SZÁMÁRA

1. PÁLYÁZAT CÉLJA

A Társadalomtudományi Hallgatói Pályázat célja, hogy a nappali tagozatos egyetemi hallgatók — meghatározott témakörökben — öntevékeny kutatásokat folytassanak, ezzel is elősegítve, hogy későbbi hivatásukat magas színvonalon, önálló, alkotó módon gyakorolhassák.

A pályázati témakörök kiírásával orientálni szeretnénk a hallgatókat olyan feldolgozatlan, vagy vitákat kiváltó területek kimunkálására, esetleg méltatlanul elfelejtett életművek feldolgozására, amelyek értékes hozzájárulást jelenthetnek a magyar és az egyetemes emberi kultúrához, szellemi örökségünkhöz.

2. A PÁLYÁZAT MŰKÖDTETÉSE, A PÁLYÁZATI MŰVEK ELBÍRÁLÁSA

Öt tudományterületen írjuk ki a pályázatot: a történettudomány, a közgazdaságtudomány, a jogtudomány, a szociológia és a politikai tudományok területén. A részletes témakörök az egyetemek tudományszervezőinél hozzáférhetők.

A pályázatok beküldési határideje: 1990. március 1. és április 30. között folyamatosan. (Az utolsó postai dátum: április 30.)

A pályázatra más pályázatra beadott műveket (pl. OTDK) beadni nem lehet, de az előzetes publikálás nem jelent beadási akadályt.

3. A ZSŰRI FELÉPÍTÉSÉRŐL

1. A pályázatra beérkezett dolgozatok rangsorolása két lépcsőben történik. 2. Tudományáganként 3 fős szakmai zsűri alakítja ki a javaslatot. 3. A végső döntést az öt szakági zsűrielnökből (történettudomány, szociológia, politológia, jogtudomány, közgazdaságtudomány), és az egész pályázat elnökéből (Bihari Mihály) álló pályázati tanács hozza meg.

A szakági zsűrik szükség szerint külső szakértők opponensi segítségét is igénybe vesz az elbíráláshoz. A szakági zsűrik szükség szerint, de legalább kétszer ülésznek évente.

A hallgatótanács évente egyszer ülésezik, a végső rangsor megállapítása ügyében.

A pályázati tanács minden évben tájékoztató jelentést készít az MTA—Soros Alapítvány Bizottság számára.

4. PÁLYÁZATI FELTÉTELEK

Csak nappali tagozatos egyetemi hallgatók pályázhatnak, akik legkorábban a benyújtás évében fejezik (fejezték) be tanulmányaikat.

a) Formai követelmények:
(Ezek hiányában a dolgozat elbírálásra nem kerül.) — Tartalomjegyzék; bevezető, a témaválasztás indoklása; összefoglaló, a dolgozat főbb állítása, következtetései; pontos hivatkozások; a felhasznált irodalmak jegyzéke (a hivatkoztatásoktól elkülönítve).
b) Tartalmi követelmények:
— az adott téma alapvető irodalmának feldolgozása; magyar tudományos folyóiratokban publikálásra érett színvonal.
c) Terjedelme:
— 40—80 gépelt oldal.
Általános megjegyzés: mivel a pályázat jeligés, az azonosító adatokat (név, lakcím, egyetem, szak, évfolyam) kérjük lezárt borítékban mellékelni.
A pályázatokat három példányban kérjük beadni.

5. DÍJAK

Szekciónként:
1 db I. díj: 1-2 hónapos külföldi tanulmányút,
2 db II. díj: 35—35 ezer forint,
3 db III. díj: 15—15 ezer forint.
Társszerzők által készített munkák is beadhatók, de egy dolgozattal csak egyszemélyes külföldi tanulmányút nyerhető.

6. A PÁLYAMŰVEKET A KÖVETKEZŐ CÍMRE KÉRJÜK BEKÜLDENI:

ELTE ÁJTK 1364. Budapest, Pf. 109.

A pályaművekre csak a jeligét és a tudományterületet kérjük ráírni.

MTA—Soros Alapítvány Bizottság

A borítékon feltétlenül tüntessék fel, hogy „Társadalomtudományi Hallgatói Pályázat", és a tudományterületet.

HUNGALU

A Magyar Aluminiumipari Tröszt 15 VÁLLALATA várja közgazdászok jelentkezését minden területre.

MAGYAR ALUMINIUMIPARI TRÖSZT
BUDAPEST, Pozsonyi út 56. 1133
1387 Budapest, 62. Pf.30.
Tx.: 22-5471/22-5472/22-5473
Tel.: 494-750, 494-790
FAX.: 402723